

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1999

MAMMUT - EDEN VODILNIH SVETOVNIH PROIZVAJALCEV GORNIŠKE, OUTDOOR IN
TREKING OPREME; 130 LET INOVACIJ, KVALITETE, IZKUŠENJ, TRADICIJE IN ZAUPANJA KUPCEV

MAMMUT OPREMA USTREZA EN, CE, UIAA, ISO 9001 NORMAM

MAMMUT

Foto: Esben Hardt - North of Tinitigelag, Greenland

UVOZNIK IN DISTRIBUTER

T.E.R.R.A.

GORNIŠKA OPREMA
MOUNTAINEERING EQUIPMENT

SI 2000 Maribor, I. Internationale 22, Slovenija

Tel.: +386 62 227 613, 109 53 20

Fax: +386 62 109 53 21

NA VAŠO ŽELJO VAM POŠLJEMO BREZPLAČEN KATALOG; ZA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN USTANOVE POSEBNE UGODNOSTI.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1999

9

letnik XCIX izhaja od leta 1895

vsebina

	Ogledalo Planinske zveze Slovenije	370
Marjan Raztresen	Politika zveze, politika društev	371
Franja Vodušek	Menina	372
Vera Pipal	Mrzlici za praznik	372
Žarko Rovšček	Tumovo »osvajanje« Montaža	373
Marjan Raztresen	Sam v gigantski steni	377
Franc Ekar	Nasledniki šeste podružnice SPD	379
Jože Perše	Planinci na sončni strani Gorjancev	383
	Na Storžiču spet stoji križ	386
Franci Erzin	Vsevremenska pot nad Kolpo	388
Vojko Čeligoj	Iz Meiningena na Snežnik	390
Marjan Munda	Prekleta blagoslovljena gora	391
Dušan Škodič	Ko poletje mine	394
Saša Stopinšek	Špik	396
	Odmevi	397
	Iz planinske literature	399
	Društvene novice	404
Aleš Tacer	Vež z življenjem	406

Slika na naslovni strani: **Špik nad Policami (Montaž, 2753 m) iz doline Dunje**

Foto: Žarko Rovšček

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d.d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1999 znaša 3850 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1999, posamezna številka stane 400 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

OGLEDALO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Letošnji drugi julij je bil za Planinski vestnik gotovo zgodovinski dan: na 7. seji Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, ki je bila to petkovo popoldne v okrogli dvorani časopisne hiše Delo v Ljubljani, je bila posebna točka dnevnega reda posvečena izključno uredniški politiki in bližnjim načrtom naše revije, katere stoti letnik bo izhajal prihodnje leto. Upravni odbor PZS je o osrednjem glasilu slovenskih planincev zadnjič razpravjal pred leti v Logarski dolini, prvič je bila zadnji čas napovedana razprava o PV lanskega junija in drugič letošnjega marca, kar je zabeleženo v Obvestilih PZS, letošnjega julija pa se je v resnici zgodilo.

KOLIKO JE ČESA V PV

Z daljšim poročilom je revijo predstavil njen urednik **Marjan Rastresen**, ki je v uvodu dejal, da Planinski vestnik že vrsto let izhaja v letnem obsegu 35 tiskovnih pol oziroma 560 revijalnih strani, kar vsako leto pomeni debelo knjigo vsakršnega planinskega čtiva. Slejkoprej posveča Vestnik največjo pozornost najpomembnejšim aktualnim dogodkom v planinstvu v najširšem smislu, od organizacijskih, društvenih in gospodarskih do športnih, odpravarških in drugih, ki se dogajajo v gorskem svetu tako v Sloveniji kot po svetu ter še predvsem tistim, pri katerih so udeleženi slovenski gorniki, ter literarnim oziroma doživljajskim člankom amaterskih in tudi poklicnih mojstrov peresa. Ob tem je navedel nekaj statističnih podatkov o zastopanosti posameznih zvrsti v reviji. Po številu prispevkov so bili v lanskem letniku najmočnejše zastopane predstavitve iz planinske literature, ki jim po številu sledijo polemični in kritični zapisi, nanašajoči se na vsakršna dogajanja v planinski organizaciji in gorskem svetu. Čeprav so nekateri avtorji brez vsakega okolišanja zadevali v bistvo stvari, nobeden od takih člankov ni prestopil meje dobrega okusa in zdrave kritične izmenjave mnenj. Tem prispevkom so po številu sledile društvene novice in njim planinske pesmi – v lanskem letniku jih je bilo kar 48, v nekaj zadnjih letnikih se jih je nabralo za lepo zbirko in bodo nemara nekoč izšle v posebni knjigi. Posebna pozornost je bila nadalje posvečena potopisom in vodnikom, najrazličnejšim obletnicam in jubilejem, člankom o planinski organizaciji, vzgoji, izobraževanju in opre, pohodništvu in popotništvu, alpinizmu, o katerem nekateri bralci še vedno menijo, da je na straneh Planinskega vestnika preobširno obravnavan, pa je po številu prispevkov šele na devetem mestu, in sicer največji del z največjimi dosežki slovenskih alpinistov v svetovnih gorstvih. Jamarstvu, ki je bilo njega dni sestavni del planinstva in je bilo glede na to na straneh planinske revije temu ustrezno pogosto obravnavano, je PV zadnja leta posvečal pozornost le tedaj, kadar je šlo za pomembne dosežke s tega področja v visokogorskem svetu.

NADPOLITIČNA ORGANIZACIJA

Urednik je Upravni odbor PZS obvestil, da se uredniški odbor revije že nekaj let ni sestajal, ker se je na sejah pred leti pokazalo, da ti sestanki niso prinesli pričakovanega rezultata – kakršnekoli vsebinske izboljšave revije. Povedal je, da se s precej člani uredniškega odbora redno ali občasno dogovarja glede konkretnih akcij, pri katerih člani uredništva lahko sodelujejo ali drugače pomagajo.

Čeprav vsaj zadnja leta lastnik in izdajatelj, Planinska zveza Slovenije, na uredniško politiko Planinskega vestnika ni imel pripomb, iz česar bi bilo mogoče sklepati, da je z vsebino v celoti zadovoljen, je urednik vendarle vprašal, ali revija v popolnosti zastopa interese založnika, na kar ni dobil negativnega odgovora. Poudaril je, da je revija pod njegovim urednikovanjem vsekozi nepolitična ali nadpolitična, pri čemer sta bili od sredine osemdesetih let le dve izjemi: Planinski vestnik se je v sliki in besedi odločno postavil v bran alpinistu in članu AO PD Železničar iz Ljubljane **Janezu Janši**, ki ga je v Ljubljani zaprla takratna jugoslovanska vojska, in je bil tako prvi uradni organ Planinske zveze Slovenije, ki se je takrat zavzel za demokratizacijo družbenega življenja v državi, Planinski vestnik pa je tudi takoj po razglasitvi osamosvojitve Slovenije na naslovni strani objavil fotografijo, ko so alpinisti pri Aljaževem stolpu na vrhu Triglava obesili slovensko zastavo brez zvezde.

Planinski vestnik izhaja sredi vsakega meseca in nima določenega datuma izhajanja, ta okvirni datum pa je zadnja leta vseskozi upoštevan, kar se poprej ni vedno dogajalo, saj je katera od števil PV izšla celo naslednji mesec. Ob tem je urednik (spet) potarnal nad premaloštevilnimi reklamnimi oglasi, ker se s tem delom revijine vsebine pač nihče sistematično ne ukvarja. Glede na vsepovsod po državi gosto razporedeno mrežo planinskih društev in glede na ugled, ki ga imajo številni planinski funkcionarji v društvih, pa bi bilo mogoče z njihovim posredovanjem ali s honorarnim delom katerega od društvenih članov, ki bi prineslo kar lep dohodek, v vsestransko korist priti do več oglasov, da bi bila na straneh revije zbrana tudi taka ponudba planinske opreme in storitev.

PRED STOTIM LETNIKOM

Kot bi bilo mogoče sklepati po nekaterih reakcijah, živi Planinski vestnik prav na robu življenja Planinske zveze Slovenije, saj je celo na letnih skupščinah komajda omenjen, kot nasploh planinska kultura ni v središču pozornosti planinskega življenja. Vendar revija že več kot sto let drži ogledalo slovenski planinski organizaciji, saj je v njej objavljeno malone vse, kar se je v zadnjem stoletju pomembnega in najpomembnejšega zgodilo

na področju planinstva v Sloveniji (pa tej obletnici PZS vendarle ni posvetila nobene pozornosti, čeprav je Planinski vestnik najstarejši slovenski mesečnik, ki toliko časa redno izhaja; visoka obletnica je bila skromno omenjena samo na straneh revije).

Zaradi takšnega gledanja na revijo je tudi naklada glede na število članov slovenske planinske organizacije skromna. Zelo površen pregled naročnikov je pokazal, da je prav visok odstotek tistih vodilnih članov PZS, meddruštvenih odborov, komisij in planinskih društev, ki niso naročniki na Planinski vestnik – in če niso niti funkcionarji naročeni na revijo, seveda med svojim članstvom ne delajo reklame zanjo in planincev ne spodbujajo, naj bi postali njeni redni bralci. Dasiravno je nekdanji predsednik PZS dr. **Miha Potočnik** nekoč dejal, da bo Planinski vestnik zadnje, kar bo šlo iz hiše, ki se imenuje Planinska zveza Slovenije, bi založnik z večjo naklado lažje prebrodil vsakoletne denarne teža-ve z izdajanjem revije.

Januarja prihodnjega leta bo začel izhajati stoti letnik Planinskega vestnika (med prvo svetovno vojno in kakšno leto po njej ni redno izhajal). Urednik je upravnemu odboru, ki skupaj z drugimi organi PZS skrbi za založniški denar, predlagal več sprememb, ki bi ob obogateni vsebini dali ton okrogli obletnici. Morda bi bilo vredno vsako številko predstaviti na internetu in

izdelati spletno stran revije, mesečnik obogatiti z barvami v celotni reviji in ne samo na platnicah, povečati obseg, ustrezno spremeniti grafično podobo, obeležiti visoko obletnico z emblemom na naslovnici – in članstvo v slovenski planinski organizaciji vezati na obvezno naročnino na Planinski vestnik (kar pa seveda ne bi pomenilo, da bi štiričlanska planinska družina dobivala domov štiri izvode revije); slednje je že bila praksa v začetkih slovenskega organiziranega planinstva in je v marsikateri društveni organizaciji po svetu in tudi pri nas redna praksa.

PREMALO ZNANOSTI IN LITERATURE

Razprava je bila dolga in plodna, večina razpravljalcev je menila, da bi bilo Planinski vestnik nujno potrebno grafično posodobiti, nekateri so podprli predlog, naj bi bila v družinski letni planinski članarini tudi naročnina na Planinski vestnik, drugi so se zavzeli za to, naj bi – za začetek – za svojo članarino Vestnik dobivali vsaj A člani, podpredsednik PZS **Franc Ekar** je dejal, da bi morali poleg vseh članov PZS dobivati PV tudi v vseh slovenskih osnovnih šolah, kar naj bi šlo v stroške PZS za slovensko planinsko vzgojo in izobraževanje. Drugi podpredsednik PZS **Borut Peršolja** pogrēša na revijalnih straneh znanstvene prispevke in se sprašuje, ali takšni avtorji nemara niso izgubili motiva za pisanje v to

namesto komentarja

POLITIKA ZVEZE, POLITIKA DRUŠTEV

Nekdanji predsednik Planinske zveze Slovenije **Tomaz Banovec** je bil – gledano z oči sedanjega časa – pravi planinski prerok, ki pa ga po prastarem reku »Nemo propheta in patria sua« ni nihče poslušal. V začetkih slovenske tranzicije in političnih sprememb je zelo glasno svetoval, naj bi se nekatere dejavnosti, ki so bile dotlej del Planinske zveze Slovenije, pripojile strokovno uveljavljenim organizacijam, da bi tako postale dostopnejše najširšim krogom slovenskega občinstva, pred tem pa bi PZS svoje interese zavarovala pred odtujitvijo. Tedaj je med drugim pogosto izrekel heretično misel, da bi celo planinsko knjižnico, enega od neodtujljivih delov slovenske planinske organizacije, pridružili eni od velikih ljubljanskih javnih knjižnic, da bi bila tako dostopna najširši javnosti, da bi bila vsak dan odprta in da bi se vanjo stekale vse novosti s področja planinske literature, ki izidejo v Sloveniji in poleg tega še vsaj v najbližji sosesčini.

Nobenega od Banovčevih tedanjih predlogov niso sprejeli, vse je še pod streho PZS, marsikatera od dejavnosti pod to streho pa ne dohiteva več toka

časa. Medtem ko je njega dni izdajala planinsko literaturo samo (ali predvsem) Planinska založba ali Planinska matica, zdaj na Slovenskem skorajda ni založbe, ki kaj da nase in ki ne bi izdajala knjig s planinsko tematiko. Vse kaže, da je po njih tolikšno povpraševanje, da se jim izidi izplačajo.

Vendar takšna dela založbe posprejmo na pot s primerno reklamo in s primernimi oglasi v medijih, s tiskovnimi konferencami in z najavami na televiziji, s pošiljanjem recenzijskih izvodov ustreznim uredništvom in še z drugačnimi oblikami propagande. Planinska založba za to nima denarja – ali pa razen na področju izdajanja vodniške in kartografske literature nima najsrečnejše roke pri izbiri del, ki jih daje javnosti v branje. Niti na računalniškem mediju nima strani, ki bi bile za uporabnike zanimive in predvsem aktualne, informacije za medije (in torej s takim posredovanjem za najširši krog planincev) pa prihajajo neredno, z zamudo ali nepopolne.

Vsaj takrat, kadar jim to ustreza, planinci poudarjajo, da je Planinska zveza Slovenije zveza slovenskih planinskih društev. Planinska društva so torej odločila, da je sedanja organiziranost Zveze taka, kakršna je, in da Slovenci v medijih berejo o slovenskem planinskem delovanju to, kar berejo; Planinska zveza Slovenije javnosti pač posreduje take informacije, kakršne dobiva od svojih članov, od planinskih društev, in tudi izvaja politiko, kakršno ji narekujejo planinska društva.

O podrobnostih bi bilo seveda mogoče razpravljati.

Marjan Raztresen

revijo, ker jim ponekod takih prispevkov ne priznavajo kot dela njihove strokovne bibliografije. Ob tem je še izrazil pomislek, da želi urednik preložiti del svojih pristojnosti na upravni odbor PZS, ko ga sprašuje za nekatera mnenja, in dejal, da naj bi urednik vsakemu sodelavcu-piscu svetoval in ga s tem nemara opogumil za rednejše sodelovanje. Urednik mu je odgovoril, da znanstvenih prispevkov, ki bi sodili v Planinski vestnik, pač ne dobi, kot kljub večkratnim prošnjam ne dobi prispevkov s humorno vsebino, ker ta čas na Slovenskem očitno pač ni takih avtorjev.

Drugi **Borut, Vukovič**, je prepričan, da je nujna povezava članstva v PZS z naročnino na PV; svetuje, naj bi uvedli rubriko za mlade planince, in meni, da naj bi se naklada Planinskega vestnika znižala, ko so se na

njegovih straneh začeli »prepiri«. – Vsaj slednje zanesljivo ne drži, saj je naklada zadnja leta kljub za markikaterega dolgoletnega naročnika težkim časom ob prehodu iz prejšnjega političnega sistema v sedanjega in po njem ostala v glavnem nespremenjena.

Spet drugi član upravnega odbora, **Jože Kodre**, je prepričan, da je na straneh Planinskega vestnika premalo kakovostnega leposlovja, kakršnega naj bi bilo v šestdesetih in sedemdesetih letih bistveno več. Predlagal je vsaj vsakoletna dobro pripravljena srečanja uredniškega odbora, na katerih bi se člani pogovorili o stvareh, o katerih se drugače kot iz oči v oči ne da.

NOVOSTI PRIHODNJEGA STOLETJA

Jože Melanšek je predlagal, naj bi v prvi jesenski številki Obvestil objavili urednikovo poročilo o Planinskem vestniku, kot so ga poslušali člani upravnega odbora PZS, naj bi vsak član upravnega odbora PZS v svojem mandatu za Planinski vestnik napisal vsaj en poglobljen in problemski članek, naj bi urednik PV vsako leto posebej poročal upravnemu odboru o delu, in se strinjal s predlogom predgovornika, naj bo vsako leto vsaj ena seja uredniškega odbora PV.

Bogdan Seliger se je zavzel za barvno osrednje glasiloslovenskih planincev z več fotografijami in s posebnimi prilogami, na primer izbranih planinskih fotografij, kar bi tudi prispevalo k temu, da bi bil Planinski vestnik lahko v »prosti prodaji«. Ob tem seveda ni pomislil na stroške, povezane s temi predlogi, ki jih založnik vsaj zdaj ne bi zmožel.

Oglasil se je tudi predsednik PZS **Andrej Brvar**, ki je strnil nekatere predloge v sklepe te seje upravnega odbora. Dejal je, da je Planinski vestnik seveda ogledalo dela PZS in njenih društev, ki iz najrazličnejših vzrokov založniku skoraj vsako leto prinaša nekaj izgube, vendar je nihče ne problematizira, da revija lahko nemoteno izhaja. Predlagal je nov ali dopolnjen uredniški odbor, ki bo skupaj z glavnim in odgovornim urednikom lahko še celoviteje izvajal sugestije upravnega odbora. Po njegovem prepričanju bi se revija morala grafično (in nemara deloma tudi vsebinsko) spremeniti ali dopolniti; barvne revije s prihodnjim, stotim letnikom tudi iz finančnih vzrokov še ne bo mogoče izdajati, v 101. letniku pa nemara že, ko bi se odločili tudi za spremenjeno grafično podobo. Zunanja demonstracija okrogle obletnice naj bi bila nemara desetletna kazala PV, ki jih za zadnjih nekaj desetletij ni, stoti letnik PV naj bi bil na platnicah obeležen s posebnim emblemom, nemara pa bi objavili razpis za najboljši spis, pesem, leposlovno delo in fotografije s planinsko vsebino, katerih najboljše dosežke bi posebej nagradili. Podpredsednik Ekar je ta predlog dopolnil tako, naj bi ob 100. obletnici Planinskega vestnika posebej uspešnim avtorjem in sodelavcem podelili priznanja, ki bi jih imenovali po katerem od zaslužnih planincev s tega področja, podpredsednik Peršolja pa je predsednikov predlog dopolnil tako, da naj bi prenovljeni uredniški odbor v pol leta predlagal novo vsebinsko shemo Planinskega vestnika in novo grafično podobo revije.

Menina

FRANJA VODUŠEK

*Menina, ti moja lepa planina,
nad mojim mestom bediš,
v moji duši goriš.*

*Menina, ti moja lepa planina,
v zimi v srebro odeta,
jeseni zlata koketa,
spomladi sramežljiva kot mlada dekleta
in poleti krona si mojega grada.*

*Menina, ti moja lepa planina,
k tebi dvignem oči,
ko moje srce krvavi,
k tebi hitim,
ko v duši trpim.*

*Menina, ti moja lepa planina,
princesa si,
biser moje mladosti!*

Mrzlici za praznik

VERA PIPAL

*Mrzlica Kumu pripoveduje,
letos, jeseni, da sto let praznuje,
odkar so ji prvo kočo zgradili,
z lesom obili, s skodlo pokrili.*

*Prvi je koči druga sledila,
pa jo je vojna v prah spremenila.
Sto let je težkih in lepih minilo,
sto let ne bo se lahko pozabilo.*

*Kum je obljubil za praznik zvoniti,
planince na slavje vse povabiti.
Na Mrzlici dom zdaj prekrasen stoji,
nanj bi pradedje ponosni bili.*

PO SLEDOVIH KORESPONDENCE Z VODNIKOM OSVALDOM PESAMOSCO

TUMOVO »OSVAJANJE« MONTAŽA

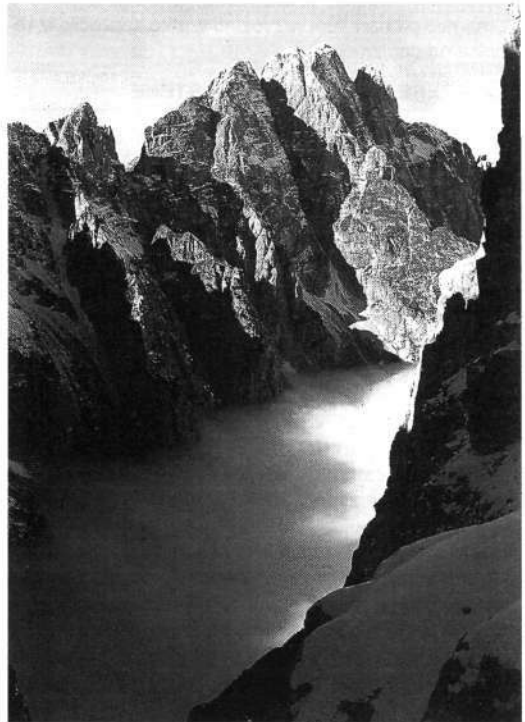
ŽARKO ROVŠČEK

Beseda »osvajanje« slabo označuje Tumovo sistematično spoznavanje gorskega sveta tako na splošno kot tudi v primeru Montaža. Gorniško dejanje je bilo namreč samo krona dolgotrajnega študija geografskih kart, spoznavanja ljudi in krajev v okolici in na sami gori. To opravilo je bilo povezano s pravim seciranjem ledinskih imen in iskanjem njihovega porekla, ki mu je končno sledilo neprikrito zadovoljstvo ob ugotavljanju slovenskih korenin.¹ V tej svoji vnemi je **dr. Henrik Tuma** gotovo zagrešil tudi kakšno napako, ki njegovim vestnim kritikom ni ostala prikrita. Kljub temu nihče ne more zanikati njegovega velikanskega prispevka k imenoslovju Julijskih Alp in dejstva, da je marsikatero pristno slovensko ime otel pozabi.

Lansko jesen sem po srečnem naključju dobil v roke nekaj dokumentov iz zapuščine **Osvalda Pesamosce**, slovitega gorskega vodnika iz doline Reklanice pod prevalom Neveja.² Zgodovinar **dr. Branko Marušič**, ki v Raziskovalni enoti v Novi Gorici bedi nad Tumovo zapuščino pod okriljem Zgodovinskega inštituta Milka Kosa, je moje bero obogatil še s kopijami iz korespondence med Pesamosco in dr. Tumo. Rokopisi razkrijejo del Tumovih načrtov spoznavanja Montaža (Špika nad Policami, Poliškega Špika) in sveta Zahodnih Julijcev nasploh, zato so dragocen prispevek naši planinski zgodovini.

DOPISNICA, KI NI PRISPELA NA CILJ

Skrivnostna dopisnica³, ki jo je dr. Henrik Tuma namenil svojemu vodniku, je že ob prvem pogledu pritegnila mojo pozornost. V njej v italijanščini na kratko opisuje načrtovane ture na Poliški Špik z različnih strani. Poleg tega mu sporoča kraj snidenja za skupen podvig. Dopisnica je po naključju ubrala povsem nepredvideno pot. Čeprav je bila naslovljena na Osvalda Pesamosco,⁴ ki je prebival v kraju Piani⁵ v dolini Reklanice, je bilo to za uslužbenca goriške pošte očitno premalo. S pripisom »di Siena« poleg naslova kraja (Piani-Nevea) je storil usodno napako. Dopisnica je romala na drugi konec Italije, v Sieno, kjer so toskanski poštarji po večkratnih neuspešnih poskusih vročitve naslovniku udarili žig »sconosciuto dai portalterre« (s strani

Montaž izpod Kostrunovih Špic

poštarja neznan). Z dogovorom o skupni turi torej ni bilo nič, saj so jo s pripisom »retour a Görz – Austria« vrnili pošiljatelju. Tako se je verjetno tudi znašla v njegovi zapuščini in nas, radovedne, povede po sledovih odkritij dr. Tume. Pa si oglejmo njeno vsebino.⁶

»Jutri se bom odpravil na izlet na Montaž po severni strani in upam, da ga bom opravil v petek⁷ 27. tekočega meseca in bom samo v četrtek popoldan na Neveji. Izlet bom opravil z vodnikom Ojcingerjem. Naslednjega dne, torej 28. tekočega meseca, se bom spustil v Kluzé⁸ (oziroma v Patok⁹) in nadaljeval na planino V Kladéh,¹¹ da bi tam opravil 29. tekočega meseca vzpon na Montaž iz doline Dunje. Upam, da Vas bom našel na Neveji ali v Piani, da bi me Vi vodili iz doline Dunje. Veliko pozdravov, dr. Henrik Tuma, odvetnik, Gorica.«

¹ Vedeti moramo, da so predstavljal kraji na severni strani Montaža pred prvo svetovno vojno najbolj jugozahodni krak slovenske Koroske.

² Dr. Tuma še pozna starodavno slovensko poimenovanje V Žlebéh, ki je že v njegovih časih skoraj izginilo, ločuje pa tudi sam preval (1195 m) od nižje ležeče planine Neveja (1166 m) – (Dr. H. Tuma: Imenoslovje Julijskih Alp, Ljubljana 1929, str. 11. Glej tudi Dr. H. Tuma: Špik nad Policami, Planinski vestnik (PV) 1910, str. 151). Današnje enostavno prevajanje nekaterih iz ital. Sella Nevea v slov. Snežno Sedlo ni primerno.

³ Original je v Raziskovalni enoti Nova Gorica, Delpinova 12 (Znanstveno raziskovalni center SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa).

⁴ Originalno: »Sig. Osvaldo Pesamosca, guida alpina. Piani – Nevea, Raccolana – Italia.«

⁵ Skupno ime za zaselka Piani di Ia in Piani di qua v dolini Reklanice (Raccolana) pod Nevejo.

⁶ Vse prevode iz italijanščine sta opravila zakonca ga. **Devana Jovan Lacovich** in g. **Gianni Lacovich** iz Kopra. Avtor se obema zahvaljuje za dragoceno pomoč.

⁷ 26. septembra 1907.

⁸ 27. septembra 1907.

⁹ Ital.: Chiusaforte (Dr. J. Medved: Zemljevid z ital. in slov. kraj. imeni v Furlaniji, Julijski Krajini in Benečiji, Ljubljana 1974).

¹⁰ Ital. Patóc (ibidem).

¹¹ Opuščen pastirski stan Stavoli Riva de Clade (900 m), izhodišče za zahodni pristop na vrh Montaža tudi Kugju in Bolaffiu (Dr. J. Kugy: Iz življenja gornika, Maribor 1968, str. 204). Slov. ime V Kladéh zasledimo le še pri Tumi (Dr. H. Tuma: Imenoslovje Julijskih Alp, Ljubljana 1929, str. 10).

Telegrafski stil nam samo nakaže Tumov velikopotezni načrt. Kako ga je uspel uresničiti, pa je daljša zgodba, ki jo je pričel v svojih prispevkih v Planinskem vestniku¹² (letniki 1908, 1909 in 1910), skupno kar na enainštiridesetih straneh. Ti imenoslovno izredno bogati članki razkrijejo vso sistematiko njegovega dela, pomagajo pa nam tudi razvozlati kratko sporočilo iz rokopisa na dopisnici.

IZ ZAJZERE PREKO SEVERNE STENE

Dr. Tuma je 26. septembra 1907 ob 6. uri 5 minut s prvim jutranjim vlakom zares odpotoval iz Gorice in se v Ovčji vasi sešel z vodnikom **Jožetom Komacom** iz Trente. Zaradi bližajočega se slabega vremena nista nadaljevala načrtovane poti do kočice Nemškega planinskega društva v Zajzeri, ampak sta se nastanila kar v krčmi »*Gelbmann*« v Ovčji vasi. Dr. Tuma je tudi ta ne-načrtovani postanek prišel prav, saj se je preostali del dneva prepustil prisluškovanju domače govorice, vmes pa je v krčmi in okolici tudi spraševal po krajevnih imenih. Ugotovil je, da slovensko govoreči domačini imena Montaž ne poznajo. V rabi je bilo ime Špik nad Policami.¹³ Naslednji dan (27. septembra) sta Tuma in Komac nadaljevala pot do kočice v Zajzeri, kamor sta prispela ob desetih zjutraj. Tudi ta dan nista hitela naprej. V pričakovanju bolj stalnega vremena sta sklenila prenočiti. Tako je dr. Tuma imel dovolj časa za ogled gorskih prehodov in vrhov nad Zajzero, povzpel pa se je tudi do kočice na planini Rudni vrh (Sella di Somdogna, 1389 m) v bližini današnje kočice Grego. Naslednje jutro (28. septembra ob 4. uri 35 min.) se jima je pridružil še **Anton Ojcinger**, gorski vodnik iz Ovčje vasi. Komac je namreč menil, da težavnega vzpona preko severne stene Špika nad Policami ne bo zmogel sam s Tumo. Skupaj so torej odkorakali iz Zajzerske kočice in se do pol sedmih povzpeli do najvišje točke Montaževega severnega snežišča, kjer jih je čakal težaven prestop preko velike krajne počitnice v steno. Oba vodnika sta zatrjevala, da je bila omenjena počitnica pri njihovih dotedanjih vzponih skoraj za polovico manjša. Stena je bila zaradi pršenja iz megle spolzka in ledenomrzla. Ojcinger je celo predlagal umik, vendar je bil Komac kot prvi plezalec po prestopu krajne počitnice v steni že v takem položaju, da vrnitev ni bila več možna. Sklenili so nadaljevati. Zmogli so tudi sloviti Ojcingerjev prehod (Passo Oitzinger¹⁴) in ob 10. uri 45 minut stopili na vrh Montaža. Megla se je sicer razredčila, vendar so bili od nje vsi premočeni. Svoje je storil tudi oster veter, zato se je trojica kmalu odločila za sestop preko Vrha Brda (Cima Ver-

de, 2661 m) po današnji južni poti¹⁵ navzdol na Nevejo.

Tuma nam razkrije tudi svoje nadaljnje načrte:¹⁶ »*Nameraval sem preko Rekljanske doline v Dunjo in odtod zopet po Brazzovi oziroma Kugyjevi poti na vrh Špika (nad Policami – op. Ž. R.) in potem skozi Tratico v Špranjo in Zajzero nazaj. No, megla je postala docela južna, in dasi je solnce semintja zasvetilo, smo po kratkem posvetovanju sklenili, da ne bo nič. Vodnika sta odšla proti Rablju, jaz pa sem hotel počakati v Neveji, da se morda letošnje hudomušno vreme vendarle spreobrne ter da izvršimo nameravano turo z italijanskim vodnikom Osvaldom Pesamosco, ki je sedaj najzanesljivejši vodnik za Kaninsko in tudi Poliško skupino.*« Na tem mestu je izrekel vse priznanje »*izbornima vodnikoma*« Jožetu Komacu-Pavru¹⁷ in Antonu Ojcingerju. Skupaj z **Andrejem Komacom-Moto** jima pripisuje odločilno vlogo pri Kugyjevih prvih pristopih v Julijcih. Ni se mogel izogniti niti primerjavi svojega vzpona preko severne stene Špika nad Policami s tistim, ki ga je opravil dr. Kugy: »*Vsega hoda iz Zajzere do Špika nad Policami gori je bilo 5.25, doli 2.05, skupaj torej 7.30 ur.*

To turo so izvršili¹⁸, kakor sem izprva omenil, leta 1902 dr. Kugy v 11.30 urah, vdrgič brez vodnika člana italijanskega društva v Trstu: Cepič in Zanutti, ki sta pa zašla in hodila ves dan ter morala prenočiti na vrhu Špika. Tretja sta napravila to turo znana češka turista Čermak in Dvorsky I. 1906. z istim vodnikom, letos sem se pa potrudil jaz.«

Dr. Tuma je po vrnitvi z Montaža čakal na Neveji na izboljšanje vremena, da bi nadaljeval načrtovane vzpone. Gotovo ni slutil, da zaman čaka tudi svojega vodnika Pesamosco, saj je pred dnevi poslana dopisnica ubrala napačna pota. Zaradi slabega vremena pa je prispel na Nevejo tudi z enodnevno zamudo glede na prvotni načrt. Večerni dež ni dajal dobrih obetov, botroval pa je njegovi odločitvi, da se je naslednjega dne (29. septembra) spustil proti Klužam, kjer je stopil na vlak in se odpeljal domov proti Gorici.

IZ DUNJE PREKO MOGOČNE ZAHODNE STENE

V Tumovih časih je bil edini zahodni pristop na Poliški Špik iz doline Dunje tisti, ki ga je leta 1882 opravil z vodnikoma **Zegom in Marcom** grof **Brazza**. Dr. Tuma se je temu cilju naproti odpravil 25. julija 1908, torej leto dni po svojem vzponu¹⁹ s severne strani. Z Antonom Ojcingerjem sta se ob dveh popoldne povzpela iz Zajzere na preval Rudni vrh in se nato spustila do pastirskega stanu V Kladéh, kjer sta v romantičnem gorskem okolju prenočila. Vzpon sta pričela naslednje jutro ob pol petih zjutraj. Po opisu lahko skle-

¹² 1.) Dr. H. Tuma: Špik nad Policami (Bojec, Montaž 2752 m) – PV 1908, str. 1–4 in 17–21; PV 1909, str. 39–42, 63–66 in 86–88; PV 1910, str. 11–14, 29–32, 102–105 in 148–155.

¹³ Furlanska oblika imena (Montaž) se je popolnoma uveljavila na škodo Tumovega zapisa, ki se je kasneje skrajšal v Poliški Špik. O tem kratko in poučno tudi S. Klinar v delu Sto slovenskih vrhov (Ljubljana 1991 – str. 92).

¹⁴ O tem prehodu se dr. Tuma razpiše tudi v Pomenu in razvoju alpinizma (Ljubljana 1930, str. 240), kjer ob primerjavi svojega opisa s Kugyjevim (Dr. J. Kugy: Iz življenja gornika. Maribor, 1968, str. 202–203) pravi: »Tam poetični opis dr. Kugy-a, ki nas pretrese, tu hladna refleksija in poročilo... Dr. Kugy je turo opisal iz fantazije kot umetnik, jaz poročal sem, ne da bi dal mesta svoji čustvenosti...« Kratki oznaki, ki o različnosti obeh značajev veliko povesta.

¹⁵ Smer je leta 1880 preko Škrbine Vrh Strmali (Forca dei Distels, 2201 m) skupaj z rezijanskima vodnikoma **Antonem Zego** in **Francem Marcom** speljal grof **Giacomo di Brazza**.

¹⁶ Primerjava z vsebino že omenjene dopisnice Osvaldu Pesamosci je zanimiva.

¹⁷ Tuma piše »Baver«.

¹⁸ Prvi pristop: Bolaffio in Kugy z vodnikoma J. Komacom in Ojcingerjem – 24. 8. 1902. Prva ponovitev: Cepič, Zanutti – 14. 8. 1904 (brez vodnikov).

¹⁹ Tudi leto dni kasneje kot je v dopisnici Osvaldu Pesamosci načrtoval.

Naslovna stran dopisnice Osvaldom Pesamosci

*Domani partirò per la gr. del Montaggio
Belvedere e spero di fare scendere 27 cori
ad essere tale gr. si chiama Neveaj e
Neveaj. La gr. è nel qu. di Cijaneric.
Il primo rapporto è di 28 cori discendente
per Cijaneric (corri per Polce) ai dist. di
della lade per fare di 29 cori la gr. del
Montaggio di Val di Dogna. Come gr.
di lavoro a Neveaj o di Piana per anni
quasi del tutto in Dogna. Un buon
salute*
D. Enrico Tuma
monte Gork

Rokopis dr. Henrika Tume

pamo, da sta se držala smeri prvopristopnikov, današnje »Via Dogna«,²⁰ ki poteka preko grape *Val rotta*, nato pa po rušnatem in travnatem pečevju navzgor pod »Pass Cjatif« (»slab« ali »grd« prehod, »Katzensteig«), kjer sta si obula plezalca. Smer ju je nato vodila naprej navzgor preko Sive stene (Parete Grigia) vse do veličastnega razgledišča, police, ki jo je Brazza poimenoval Belvedere, Tuma pa zanjo uporablja lepo slovensko ime Na videžu. Po krajšem počitku sta se spopadla s ključnim delom vzpona, ki so ga Italijani včasih imenovali »Ponte dell' asino« (»Oslov most«). Gre za poševen žleb, ki vodi čez visok skalnat prag. Opraviti sta morala še plezanje preko nekaj skokov in sta nato prešla v območje strmih travnatih vesin. Ob enajstih sta stopila na Veliko Lašto, danes znano Veliko Polico (Grande Cengia), ki objema zahodno stran pod vrhom Montaža. Ponekod se nekoliko zoži, je pa še vedno dovolj »udobna«, da so jo lahko uporabljali italijanski divji lovci za prehod z Neveaje²¹ preko Škrbine vrh Strmali (Forca dei Disteis) in nato čez Pleče (Spalla Nord, 2458 m) na severno stran v Zajzero. Z Velike Police sta Tuma in Ojcinger nadaljevala vzpon proti vrhu Montaža

skozi Findeneggov ozebnik.²² Na njegovo teme sta stopila ob pol enih. Polna vtisov sta se komaj za dve uri predala veličastnemu razgledu, ki mu daleč naokrog ni para. Prvotno namero, da bi še isti dan sestopila na severno stran v Zajzero, sta opustila. »No, postalo je prepozno in bila sva nekoliko trudna: jaz bolj po mogočnem vtisu vsega, kar sem videl – ena najlepših tur, kar sem jih kdaj napravil,« sklene Tuma svojo pripoved. Odločila sta se spustiti po Brazzovi južni poti na Neveajo, kjer sta v koči furlanskega planinskega društva (Società Alpina Friulana) prenočila.

Naslednji dan sta se ponovno povzpela na greben Poliških Špikov, kot dr. Tuma imenuje vrhove od Montaža do Špika nad Špranjo (Modeon del Buinz, 2554 m). Prestopila sta ga v Škrbini nad Hudimi Policami (tudi Škrbina Hude police, ital.: Forca [Forcella] della Terra Rossa, 2330 m), starodavnem prehodu pastirjev iz Zajzere na Neveajo, in se začela spuščati po strmi grapi, imenovani Hude police.²³ Zaradi nevarnosti padajočega kamenja sta strm snežni žleb kmalu zapustila. Iz Tumove pripovedi lahko sklepamo, da sta prečkala police na severni strani Špika nad Studenci (2392 m), Špika nad Tratico (2405 m)²⁴ in Špika nad Nosom (Foronon del Buinz, 2515 m). Tako sta se približala današnji poti, ki vodi skozi Špranjo do Mazzenijevega (Majcnovega!) bivaka in sestopila v Zajzero.

POT ČEZ BRDA

Montaževa severna stena deluje kot mogočna pregrada, ki se na svoji najvišji točki prelomi na južno stran: najprej preko značilnih stolpičev, nato čez travnate strmale v objem sončnih montaških planin. Dr. Tuma se je v raziskovalni vni že isto leto ponovno odpravil v Zajzero. Tokrat ga je pritegnil severni pristop na Montaž preko Vrha Brda.²⁵ Začel ga je z Ojcingerjem (1. septembra 1908 ob 4.10) sredi širokih hudourniških prodišč v Zajzeri in nadaljeval navzgor skozi Špranjo. Pot ju je vodila preko skalnatega praga na takratni planinski pašnik Cijaneric, ki ga na eni strani obdaja pečevje pod Špikom Hude Police, na drugi pa kipi kvišku Turn nad Cijaneric (Torre Genziana, 1936 m). Sprva rahlo nagnjena kotanja se dviga vse bolj strmo in se končuje visoko zgoraj z dvema snežnima grapama: leva preide v Škrbino nad Cijaneric (Forca del Palone, 2242 m), desna pa se zaključi v Škrbini nad Plazom (Forcella Vert Montasio ali tudi Forcella Berdo, Brodcharte, 2530 m). Ojcinger je poleg brašna tovoril tudi nekaj kilogramov »leka«²⁶ za svoje ovce, ki so se pasle na območju Cijaneric. Razen obveznega cepina pa je nosil s seboj še triinpolmetrski drog, težak najmanj 15 kilogramov. Služil naj bi jima kot pomoč pri plezanju v skalovju ob prestopu iz grape na glavni greben.

²⁰ Prvopristopnik Hermann Findenegg iz Beljaka (l. 1877). Tudi smer l. zimskega pristopa dr. Kugyja l. 1905.

²¹ Ime Špik Hude Police so Italijani pretvorili v težko prepoznavno Cima della Terra Rossa. V primeru grape Hude police pa poitalijančeno ime Canalone Huda Paliza težko skrje slovensko poreklo.

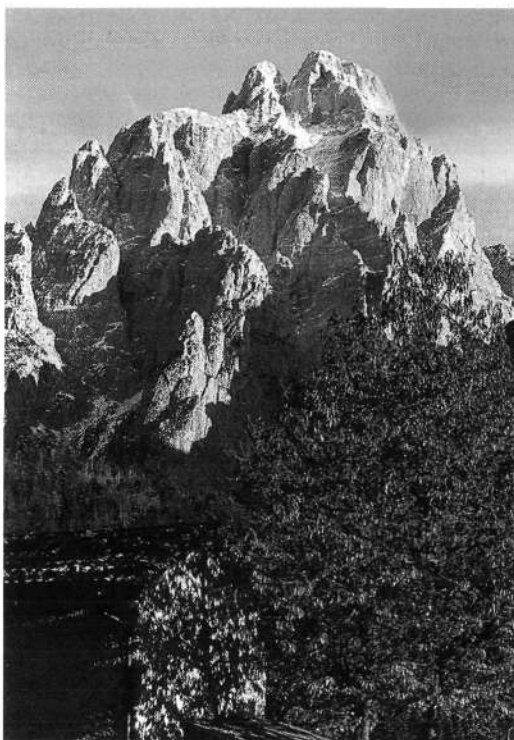
²² Italijani uporabljajo za oba vrhova skupno ime Cime Gambon.

²³ Italijansko: Cima Verde (del Montasio), včasih tudi Vert Montasio.

²⁴ Mešanica otrobov, moke in soli, ki so jo kot priložitev ob skromni visokogorski paši prinasali ovцам približno na vsakih osem dni.

²⁵ Zahodni pristop na Montaž iz doline Dunje. Podrobnejši opis v knjigi A. Mašera: Zahodne Julijske Alpe. Ljubljana 1998, str. 128 ali G. Buscaini: Alpi Giulie. Milano 1974, str. 166.

²⁶ Danes ferrata »Via Amalia«, poimenovana po leta 1949 ponesrečeni alpinistki Amalii Zuani. Starejše ime je Pot italijanskih lovcev (Via dei Cacciatori Italiani).

Montaž iz Dunje

Foto: Žarko Rovšček

Kot vesten gospodar je ves čas oprezal za svojo čredo. Zadovoljen je ugotovil, da je vse v najlepšem redu, in živali nahanil. Tuma pa so pritegnili okoliški in daljni vršaci, predvsem njihova imena. S hipsometrom je kontroliral višine posameznih kot, poleg tega pa je občasno meril tudi temperaturo zraka in nagib strmine ter si vse skupaj vestno beležil: »Bilo je 7 ur 50 min. Korak v okovanih čevljih je postal nesiguren, oglašala se je prva lakota. Sedla sva, obula plezalke ter zajtrkovala. Hipsometer je kazal 2290 m višine, termometer 15° C.«

Po štiridesetminutnem postanku sta se Ojcinger in dr. Tuma začela vzpenjati najprej po strmih pečevju navzgor, nadaljevala po ozki skalnati polici v levo, nato pa prešla v žlambor, ki pada izpod vrha navzdol proti Cijanerici.²⁷ V zadnjem strmejšem delu sta si začela dolg smrekov drog podajati, saj je Ojcingerja med plezanjem že oviral. Prišla sta do ključnega mesta vzpona pod grebenom, kjer so se trije balvani zagostili v poglobljen hudourniški žleb. Tuma nazorno opisuje rabo nerodnega plezalnega pripomočka, ki ga je njegov vodnik od zgodnjega jutra vztrajno vlačil s seboj: »Nisem si pa mogel predstavljati potrebnosti tega za turista nekam čudnega orodja, tem manj, ker sem videl, da je dobremu plezalcu mogoče prosto preplezati vse tri bolvane. Ojcinger mi je odkazal nalogo, da zavzamem

trdno pozicijo pod skalo in z drogom porivam kvišku njega, plezajočega vodnika. Tanjši konec droga si je Ojcinger zataknil zadi za vrh okoli pasu, tako da se je špica zariila v gube suknje na hrbtu.« Drog se je vodniku večkrat izmuznil izpod gub sukniča in ga je moral Tuma ponovno namestiti, medtem pa se je moral plezalec z vso močjo prižemati k skali. Pri drugem balvanu ga Tuma ni več poslušal, marveč mu je debelejši konec droga vsakokrat podstavljaj pod nogo, ki je iskala oporo v skali. Sprva nezaupljivi Ojcinger je končno uvidel, da bi lahko vse tri stopnje preplezala prosto ali s pomočjo klinov²⁸ in kasneje z vrvjo potegnili za seboj še nahrbtnika. Na njegovo prigovarjanje, da po nepotrebem obremenjuje nahrbtnik, je dr. Tuma kline in dereze pustil spodaj v koči. Ojcinger je bil upravičeno slabe volje in je velel vreči neuporaben drog navzdol čez skale. Tuma pa se je čudil, da prvopristopnik Kugy ni poučil vodnikov, kako je najlaže premagati ključno mesto. Ob desetih dopoldne sta stopila iz žleba, tričetr ure kasneje pa sta že občudovala veličasten razgled na Vrh Brda.²⁹

Bližnjemu vrhu Montaža sta se odrekla, saj ju je čakal še sestop po severni strani v Zajzero. Ob 12. uri sta se začela spuščati do Škrbine v Brdih in nekaj časa po južni poti (pot grofa Brazze) navzdol. Nato sta prečila številne travnate police južnega dela Poliških Špiikov tik pod Vrhom Brda, Špiikom nad Plazom, Špiikom nad Cijanerico, Špiikom Hude Police in Špiikom nad Tratico. Pri studencu, ki priteče izpod Špika nad Nosom in napaja Veliko planino (Casera Parte di Mezzo), sta se začela ponovno vzpenjati in prišla na glavni greben v Škrbini nad Tratico (Forca de lis Sieris, 2274 m). To je pravzaprav sedlo med Špiikom nad Nosom in Špiikom nad Tratico. Pri sestopu v Zajzero sta iskala prehode po ozkih, skrajno strmih, najprej skalnatih, nato gruščnatih policah. To ni bila hoja po udobni stezi, marveč plezanje z uporabo plezalk, derez in vrvi. Občasno sta se držala kar strme struge hudournika izpod Špika nad Tratico in Špika nad Studenci. Do sredine julija, ko leži v severnih grapah še sneg, so ti prehodi lažji. Utrujenim nogam je prijalo to, da sta prišla spodaj spet na travnat teren. V večernem hladu sta stopila v Zajzersko kočjo.

KONČNO TUDI V DRUŽBI S PESAMOSCO

»Le kam se je 'potuhnil' Osvaldo Pesamosca,« me boste gotovo vprašali. Kljub drugačnemu načrtu je kot vodnik pri vzponu na Montaž iz Dunje najprej sodeloval Ojcinger. Nazadnje je prišel na vrsto za vodenje tudi Osvaldo Pesamosca, ki je prav tako povezan s Tumovim odkrivanjem tega sveta, njuna korespondenca pa je bila povod za moje preučevanje.

20. septembra 1908 ob šestih zjutraj sta se, potem ko

²⁸ Originalno naziv »kavliji«, ki ga dr. Tuma pojasnjuje z nemškimi »Maurerhaken«: klini v obliki črke L (karnisa), ki so bili takrat v rabi predvsem pri nemških plezalcih. Avtor se za tozadevna pojasnila zahvaljuje Pavletu Seguli in Binetu Mlaču.

²⁹ Dr. Tuma je priporočal Slovenskemu planinskemu društvu nadelavo poti čez Brda na Montaž kot najlažji severni in povsem »slovenski« pristop ter ga po težavnosti primerjal s potjo Čez Prag na Triglav. S tem bi, kot pravi, »storili slovenski turisti pristopen krasen kotiček Zajzere, zadnji na Slovenskem in Koroškem ozemlju«. Po prvi svetovni vojni smo žal tudi ta del etničnega ozemlja izgubili.

sta v nevejski koči prenočila, namenila na Montažo po Findeneggovi poti in računala na sestop v Zajzero. Do Velike planine (Casera Parte di Mezzo, 1552 m) in naprej pod ostenje Montaža sta hodila po klasični južni poti grofa Brazze, od katere se Findeneggova nad Škrbino Vrh Strmali loči na levo stran. Sprva prekorači travnat hrbet in gruščnat žleb, nato pa prečka strmo Montaževo pobočje ob vznožju stolpa Torre Disteis. Končno sledi vrtoglavo prečenje zahodnega ostenja Montaža nad globoko sotesko Clapadorie po široki, v nadaljevanju pa vse ožji vodoravni polici. Findeneggova pot s police navzgor proti vrhu Montaža ju ni zanimala, saj jo je Tuma opravil pred sedmimi tedni ob svojem vzponu po zahodni strani iz doline Dunje. Odločila sta se za nadaljevanje po Veliki polici in čez Pleče na sever v Krnico, se pravi po današnji »Via Amalia« (Pot italijanskih lovcev³⁰) navzdol. Še danes je ob pomoči tehničnih varoval sestop po tej smeri ponekod precej neroden. Takrat pa jima je plezanje s Plečeta navzdol čez Plati dodatno otežil svež sneg, pomešan s sodro, tam, kjer se je že stali, pa mokra skala. Dr. Tuma je imel torej dovolj razlogov, da se je v svojem članku o težavah na široko razpisal. Izkušnemu Pesamosci je ob neki gredi celo spodrsnilo, vendar se je vse skupaj srečno končalo. Cepin, ki se jima je ob tem izmaknil, sta našla kasneje sto metrov nižje na proudu Krnice. Tako sta ob pol štirih popoldne srečno prikorakala v Zajzero.

Dr. Tuma je bil človek, ki je hotel vsako stvar doognati do

³⁰ Osvaldov oče je trideset let poprej med iskanjem obstreljene divje koze opravil spust po vrvi preko skalnega skoka pod Platmi v Krnico in rešil svoj plen. Starejši domačini so mu po prihodu domov povedali, da so tam čez prišli že italijanski lovci brez vrvi in se ponovno vrnili. Ta podatek je služil dr. Kugyju in prof. Gstinerju, ki sta leta 1896 kot prva »turista« šla tam čez, eden navzdol, drugi navzgor.

konca. Poliški Špiki s pravo zmešnjavo in velikokrat tudi napačno rabo imen slovenskega, furlanskega in nemškega izvora so mu zato predstavljali še poseben izziv. Da bi lažje določil posamezne vrhove, škrbine in grape, je že opisanim turam dodal še prečenje celotnega grebena od Škrbine nad Cijanerico do Škrbine v Krnji Dol (Forca de la Val, 2352 m). Opravil ga je v družbi z Osvaldom Pesamosco 19. septembra 1908, se pravi dan pred opisanim vzponom po Findeneggovi poti, in s spustom skozi Krnico v Zajzero. Na tej poti si je dobesedno dal duška, kar kaže tudi njegova razprava. V njej opozarja na cel kup napak v takratnih specialkah tako glede poimenovanja kot tudi glede posameznih kot, ki jih je kontroliral z višinomermom.

V sklop Tumovega preučevanja Poliških Špikov z okolico velja šteti tudi njegovo turo iz Kluz (Chiusaforte) preko Saletta na vrh Strme peči³¹ (Monte Cimone, 2379 m) s sestopom preko planine Pecol na Nevejo. Opravil jo je 17. septembra 1908 s **Francem Marco** iz vasi Raccolana, ki je tedaj veljal za najboljšega poznavalca Kaninske in Poliške skupine na italijanski strani. Kljub starosti se je zdel Tumi primeren, saj je bolj kot vodnika rabil dobrega poznavalca imen. Z vrha Strme peči se je neugnani raziskovalec »*nekoristnega sveta*« že oziral preko doline Reklanice tja proti pogorju Kanina, za katerim je slutiti bližnjo Rezijo. Obe ti območji sta bili tudi predmet preučevanja dr. Henrika Tume. To pa je že novo delo, kateremu se je prav tako temeljito posvetil. Tudi o tem bomo spregovorili, morda v kateri izmed prihodnjih števil našega glasila.

³¹ O tem piše v članku Strma Peč (Monte Cimone, 2380 m) v PV 1909, str. 7–9 in 25–27.

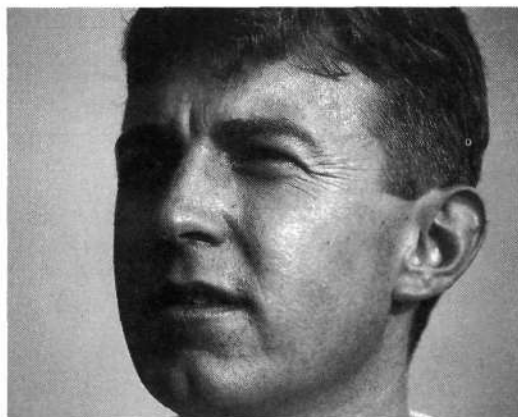
TOMAŽ HUMAR NAMERAVA PREPLEZATI ŠTIRI KILOMETRE VISOKO JUŽNO STENO DAULAGIRIJA

SAM V GIGANTSKI STENI

MARJAN RAZTRESEN

Tomaž Humar, 30-letni vrhunski alpinist iz Kamnika, se bo 13. septembra znova odpravil v Himalajo, da bi tam po sredini preplezal gigantsko štiri kilometre visoko južno steno osemtisočaka Daulagirija, »alpinistični cilj za tretje tisočletje«, kot je ta drzni plezalski podvig imenoval prvi osvajalec vseh 14 osemtisočakov, kolikor jih je na svetu, Južnotirolec **Reinhold Messner**. Slovenski alpinist namerava steno preplezati popolnoma sam, ker je to po njegovem prepričanju edina možnost, da načrt uspe; tam se namreč neprestano podirajo ogromni seraki, ki se jim lahko izogne le en sam hiter plezalec, saj je že naveza dveh prepočasna.

»Pravzaprav so bile vse moje dosedanje največje odprave priprava na to plezanje,« nam je dejal svetlolasi alpinist, ki je še tik pred odhodom iskal sponzorje, da bi denarno pokril ta logistično izjemno zahteven projekt. Te priprave pa so trajale od leta 1994, ko je skupaj z

Tomaž Humar, mož, ki se bo kot prvi na svetu spoprijel z osrednjim delom južne stene Daulagirija.

Sam na gori, sam v steni, iz katere ga v primeru nesreče ne bo mogoč nihče reševati.

legendarnim **Stanetom Belakom-Šraufom** po prvenstveni smeri priplezal na vrh skoraj 7000 metrov visokega himalajskega Ganeša. Leto dni pozneje je Humar po treh dneh bivakiranja v »območju smrti« na nadmorski višini nad 7500 metrov sam priplezal na vrh Anapurne (8091 m), še leto pozneje je s pokojnim **Vanjom Furlanom** na alpski način preplezal severo-zahodno steno 6828 metrov visokega himalajskega lepotca Ama Dablam, za kar sta plezalca prejela svetovno

najprestižnejšo alpinistično priznanje »zlati cepin«, jeseni istega leta je sam preplezal 2500 metrov visoko severozahodno steno deviške himalajske gore Bobaye (6808 m), leta 1997 je nekoliko za **Janezom Jegličem** po deviški zahodni steni priplezal na vrh himalajskega Nuptseja (7742 m), tam našel samo Jegličevo radijsko postajo, ker je nesrečnega plezalca orkanski veter odpihnil z gore, ter se sam vrnil v bazni tabor, lanskega oktobra pa je sam preplezal najtežjo tehnično smer na svetu v steni ameriškega El Capitana.

Vsa ta leta pa je – enako kot je bil njegov alpinistični vzornik Šrauf – zasvojen z osemtisočakom Daula-girijem, v katerega južni steni sta doslej z delnim uspehom plezali le dve odpravi, poljska, ki je bila v levem delu kar 45 dni in je prišla do višine 7600 metrov, in slovenska (Stane Belak, **Cene Berčič**, **Emil Tratnik**), ki je bila v desnem delu 15 dni in je doslej priplezala najvišje, približno 7800 metrov visoko.

Tomaž Humar bo z majhno ekipo, v kateri bodo tudi zdravnik, snemalec in fotograf, iz Katmanduja odšel na kratko aklimatizacijo v gore nad Pokaro, od tod odletel v 4800 metrov visok bazni tabor pod severno steno Daulagirija, da se bo v tej steni aklimatiziral do nadmorske višine 7500 metrov, od tod s helikopterjem, ker je to edina možnost, odletel pod južno steno gore in tam na nadmorski višini 3800 metrov začel svoje zgodovinsko plezanje. »Podvig je nadvse tvegan,« nam je dejal Tomaž Humar, »kajti ko bom v steni, vrnitev po isti smeri ne bo možna.« Prvi del stene, do višine 7300 metrov, bo v lunini svečavi plezal tri noči, ker podnevi tod drvijo smrtonosni plazovi ledu in kamenja, četrty dan bo spremenil bioritem in poskusil preplezati kakšnih 400 višinskih metrov navpičnih in celo previsnih skal, kar je najtežavnejši del stene, peti dan bo preplezal še dobrih 500 višinskih metrov vršnega dela stene, stal popoldne na vrhu gore, 8167 metrov visoko, in po severozahodnem grebenu takoj sestopil čim nižje, da bo prišel iz »cone smrti«, naslednji, šesti dan, pa ga

Mogočna štirikilometrski južna stena Daulagirija z vrisano smerjo, po kateri namerava Tomaž Humar priplezati na vrh gore.

Cene Berčič

bodo nekje na severovzhodnem grebenu čakali tovariši, s katerimi se bo vrnil pod severno steno gore ter od tod v Katmandu in domov.

To je idealen scenarij, ki pa ga lahko bistveno spremeni kakršnokoli poslabšanje vremena ali plezalčeva poškodba. »Sam seveda računam, da se bo vse izteklo

po predvidevanjih, sicer se podviga ne bi lotil,« pravi Tomaž Humar, ki bo imel v steni v nahrbtniku do 30 kilogramov opreme in za 15 dni hrane – vse, kar bo potreboval za preživetje v neusmiljeno kruti steni, v kateri štiri kilometre skalnate in ledene navpičnice doslej še ni nihče preplezal.

PRAZNOVANJA OB 100-LETNICI KRANJSKEGA PLANINSTVA

NASLEDNIKI ŠESTE PODRUŽNICE SPD

FRANC EKAR

Uradno najavo, da v Kranju letos praznujemo stoletnico, odkar je bila 12. julija 1899 ustanovljena Kranjska podružnica SPD v Kranju, je bila 1. avgusta 1998 na Ledinah. Pričetek praznovanja je bil na novega leta dan, 1. 1. 1999, na Kališču, kjer so na planinski dom pritrtili jubilejno sporočilo. Kljub snežnemu metezu in slabemu vremenu je bilo prisotnih preko sto planincev, domačinov, markacistov, vodnikov, gorskih reševalcev, večernega vzpona na Storžič, kjer naj bi bilo kresovanje in ognjemet, pa zaradi megle in slabe vidljivosti ni bilo.

V januarju smo v počastitev jubileja v hotelu na Šmarjetni gori pripravili fotografsko razstavo **Cirila Velkovrha** o slovenski planinski poti; otvoritev razstave so popestrili simfoniki RTV Slovenija. Slovesnosti so bile nadalje ob 20-letnici prvega pristopa Slovencev na vrh Everesta z razstavo **Staneta Klemenca** o Everestu in s simpozijem o alpinističnem ekspedicionizmu ter z odličnimi in kakovostno izbranimi arhivskimi gradivi o prvi slovenski odpravi na Everest leta 1997. Predavanja in predstavitve še živčih članov odprave na Everest se je udeležilo preko 600 ljubiteljev gorá in Himalaje.

Za jubilej ob stoletnici kranjskega planinstva je dala tudi Pošta Slovenije posebno priznanje, saj bo izdala planinsko jubilejno znamko z motivom Storžiča s planiko, kajti prav Storžič je bil in je še paradiz planik in druge alpske flore.

Dne 5. junija smo v veliki dvorani Gorenjskega sejma v Kranju pripravili posebno planinsko družabno prireditev z razvitjem novega prapora, podelitvijo posebnih priznanj PD, PZS in občinam. Nagovore in govore so imeli župan Mestne občine Kranj **Mohor Bogataj**, osrednji govor predsednik PZS **Andrej Brvar**, pozdravni govor pa **Franc Ekar**. Organizatorji so pripravili tudi odlično etnografsko zasnovano razstavo »Iz zaprašenih arhivov kranjskega planinstva«.

Planinsko društvo Kranj je ob jubileju prejelo številne čestitke, pozdrave in darila.

PLANINSKA DRUŽABNA PRIREDITEV

Takole je na kranjski slovesnosti prisotne pozdravil predsednik PD Kranj **Franc Ekar**:

»Prisrčen pozdrav vsem ob spoštljivem 100-letnem jubileju in večeru kranjskega slovenskega planinstva! Še posebej pozdravljam med nami drage goste: župana

Planinski dom na Kališču ob jubileju

Mestne občine Kranj **Mohorja Bogataja**, župane občin Jezerko **Milana Kocjana**, Preddvor **Mirana Zadnikarja**, Cerklje **Franca Čebulja**, Šenčur **Franca Kerna** in Naklo **Ivana Štularja**. Planinski pozdrav predsedniku Planinske zveze Slovenije **Andreju Brvarju**, članom UO, predsednikoma Gorenjskega in Savinjskega meddruštvenega odbora, članom planinskih društev Gorenjske, članom kranjske podružnice SPD do leta 1941, ustanovnim članom iz leta 1946, članom častnega in organizacijskega odbora za pripravo praznovanja 100-letnice. Poseben pozdrav je namenjen SPD iz zamejstva – s Koroškega in Tržaškega ter prebivalcem krajev pod gorami, pod Storžičem in Grintovcem.

Izteklo se je stoletje, odkar so zavedni Slovenci v Kranju sklenili ustanoviti šesto podružnico Slovenskega planinskega društva. Prehojeno obdobje je pot zavednega slovenstva, sreče in trpljenja, nemira, smrti in ognja, zmag, opojnosti in miru.

Prehrojena pot od Stola, Storžiča, preko Grintovcev do Everesta je pot premagovanja in borbe z naravo, hkrati pa preizkušnja samih sebe. Preplezali smo poti kar najbližje do zvezd in se krepili v stičišču med nebom in zemljo.

Dosegli in doživeli smo srečo na gori, v sijaju in žaru gorskega cvetja, ledu, kristalnemu snegu in snežni opojnosti, ki smo jo delili z mladimi, zreli in ostareli vedno gora in vrhov željnimi. Stoletje kranjskega planinstva je praznik in spomin na vsa obdobja kranjske planinske usvarjalnosti od bisernih začetkov v prejšnjem stoletju do vojnih viher, povojnih obnov, razpotij in vzponov ter planinske sreče.

V samostojni planinski alpski državi Sloveniji naj se na večeru planinstva zahvalim vsem, ki so storili karkoli dobrega za naše planinstvo, hkrati pa se opravičim, če

Na slovesnost na Kališču so pripeljali starejše zaslužne planince Franca Jalna, 92-letnega Karla Bajta, 78-letnega Toneta Tičarja, prvega oskrbnika doma Rada Carmana, Janeza Hribernika ter zaslužni planinki Rožo Zabret in Lojzko Trebušak.

vremena niso bila samo lepa. Vendar pa naj bno slovo od tega stoletja in vstop v novo tisočletje nadaljevnaje poti miru, planinske opojnosti in dobrih, srčnih gorskih zblizanj in prijateljstev.«

Kranjski župan Mohor Bogataj je takole nagovoril zbrane:

»Davnega leta 1899 so se zbrali narodno zavedni ljubitelji slovenskih gorá in v Kranju ustanovili Kranjsko planinsko društvo. Dejanje samo po sebi danes ne pomeni nekaj posebnega, vendar je potrebno razumeti tedanje razmere. Ustanovitev slovenskega planinskega društva je zaradi izjemno močnega nemškega vpliva mejila na nemogoče, vendar je kranjska trmoglavost, zagnanost in narodna pripadnost, predvsem pa močna volja in želja več kot uspešno obrodila sadove. Društvo se je kljub neugodnim razmeram hitro širilo in obenem dosegalo odmevne rezultate tako pri izgradnji planinskih domov, urejevanju in markiranju planinskih poti, skrbi za planinski podmladek, organizaciji gorske reševalne službe kot tudi pri posameznih alpinističnih vzponih. Z vsemi temi aktivnostmi je društvo storilo kar največ za popularizacijo planinstva in ob tem za ohranjanje neokrnjene narave, obenem pa je predstavljalo nepremagljivo steno pred nevarnostjo prilaščanja slovenskih gorá s strani tujcev. Predlog bi bil seznam vseh uspehov kranjskega planinstva, da bi jih navajali na tem mestu, pa vendar ne moremo mimo izjemno odmevne osvojitve najvišje gore na svetu – Mont Everesta. Pred dvajsetimi leti sta kot prva Slovenca stala na vrhu najvišje gore sveta prav člana Planinskega društva Kranj, žal že pokojni **Nejc Zaplotnik** in **Andrej Štremfelj**.

V današnjem času predstavlja Planinsko društvo Kranj najbolj razširjeno množično organizacijo ne samo v Kranju, ampak tudi na območju celotne Gorenjske. Pod skrbnim in požrtvovalnim vodstvom neumornega predsednika društva Franca Ekarja je vtakano v vse pore družbenega življenja. Člani društva predano in predvsem s prostovoljnimi deli nadaljujejo pred stoletjem

začeto delo, zato smo lahko prepričani, da bodo našim zanamcem ohranili vso lepoto slovenskih gorá.

Ob tem jubileju želim v svojem imenu kot tudi v imenu Mestne občine Kranj vsem članom društva še obilo uspehov, vsem ljubiteljem planinstva pa čvrst in varen korak na planinskih poteh.«

GOVOR PREDSEDNIKA PZS

Daljši govor je imel predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**, ki je dejal:

»Kot piše društveni kronist, so bile korenine nastanka Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva pred sto leti podobne tistim, ki so botrovale nastanku Slovenskega planinskega društva. Ko je stara, napol fevdalna družba na Slovenskem prehajala v novejšo, kapitalistične oblike gospodarstva, javne uprave in družbenega življenja, se je začel krepiti tudi pritisk nemškega meščanstva na slovensko konkurenco. Ta pritisk je prehajal iz prvotno naprednejšega liberalizma v vse bolj grobi nacionalni šovinizem. Kranj v tistih časih ni kazal ugodne klime za Slovence, zato ne prese- neča, da sta peščici kranjskih rodoljubov pomagala ustanoviti prepotrebno planinsko podružnico **Frischauf** in **Kocbek**.

Čeprav se v planinski organizaciji zavzemamo za številčno močna in po vsebini kompletna planinska društva, jih, resnici na ljubo, ni na pretek. Planinsko društvo Kranj se lahko postavi ob bok društvom, ki imajo bogato in pestro društveno življenje na eni strani, obenem pa se po številu članov uvršča na šesto mesto v družini, ki danes šteje 228 planinskih društev.

V 100 letih se je planinsko društvo Kranj izkazalo in potrdilo kot dober gospodar gorskega prostora, ki mu je zaupan v skrb, in zgleden razširjevalec planinske misli in ideje v osrednjem delu Gorenjske. Ob tem posebej izpostavljam tri področja, kjer društvo, ki danes slavi, izstopa iz povprečja: planinsko obvladovanje gorskega prostora Krvavca, Storžiča in Ledin s kočami in potmi, razvijanje prostovoljnega vodništva ter vzgoja alpini-

stov svetovne vrednosti. Vse to krasi podoba današnjega slavljenca, ga dela polnega in bogatega. To še posebej cenim in zavoljo tega planinsko društvo Kranj toliko bolj spoštujem.

Življenje v tako veliki in stari organizaciji kot je planinska prinaša vzpone in padce. Nedvomno drži, da smo se v tem desetletju poslovili od enega zlatih obdobjev slovenske planinske organizacije, ki jih je bilo v preteklosti na pretek in ki jih bo tudi v prihodnosti dovolj. Bogato obdobje je odlikovala množičnost članstva, čez 100.000 v najboljših letih, živahna obnova in gradnja koč, pestra in bogata društvena aktivnost, mednarodno odmevni dosežki alpinistov itd.

Na spremenjene razmere v družbi in v gorah v iztekajočem se desetletju smo se večkrat odzvali povsem neprimerno. Zidanje plotov v lastni organiazaciji, drobljenje in odsotnost vzajemnosti in solidarnosti so zunaj znaki sebičnosti, zaprtosti in duhovne pritlehnosti, ki so navkljub častnemu kodeksu, na katerega vsi prisegamo, še vedno med nami. Resda so to slabosti, ki so se zavlekle v vse pore družbe na sončni strani Alp, a ne vidim razloga, da bi posnemali slabe in škodljive zglede. V desetih letih smo zgubili četrtno vsega članstva, obenem pa se je število društev povečalo za četrtno. Na dlani je, da je današnje povprečno planinsko društvo številčno skromnejše, slabotnejše in ranljivejše kot nekdanj. Ljudska modrost pravi, da reka, ki se v rokave deli, nima nobene moči. Zato ob tem ne presenečajo podatki, da se je število planinskih šol zmanjšalo, da je manj planinskih skupin na šolah, da se trgajo utečene kadrovske poti, ki so vodile najbolj sposobne od pionirjev-planincev preko alpinistov do gorskih reševalcev ali vodnikov. Ni veliko zagrešil tisti, ki je ob obravnavi teh pojavov navrgel, da se v velikih društvi deli, v majhnih pa uživa.

Sposojena misel velikega pisatelja pravi: Vse na svetu želi biti most: nasmeš, stisk roke, poljub, vse to gradi in išče pot do bližnjega. To, kar je pisatelj zapisal pred desetletji, počne danes razviti svet: se združuje, išče skupne interese in stične točke. Tudi planinsko organizacijo v Sloveniji čaka naloga, da se združujemo in tesneje povezujemo. Združevanje in stapljanje planinskih društev, ne da bi okrnili ali posegli v vsebino ali življenje manjših društev, bo nujno, če bomo še hoteli kvalitetno opravljati naloge in poslanstvo planinskih organizacij. Le tako nam bo dano, da bomo lahko načrtovali in uresničevali velike projekte. Pred slabim mesecem smo, ne naključno, praznovali v Kranju dvajsetletnico slovenske osvojitve Everesta. Upravičeno velja smer za največji kolektivni dosežek slovenskega alpinizma v Himalaji. Je dokaz, da složni zmoremo višje in težje smeri na vseh planinskih področjih. Nove planinske kočice, kot npr. Kredarico, Krnska jezera, smo nekdanj gradili vsi skupaj po načelu vsi za enega, eden za vse. Po teh velikih projektih, ki so bili v javnosti dobro sprejeti, se je število članov planinske organizacije vedno povečalo in s tem smo planinci pridobivali družbeni ugled in moč.

Te besede, čeprav malček trpke, govorim tu zato, ker pričakujem, da se planinsko društvo Kranj ne bo izneverilo tradiciji in bo med aktivnejšimi društvi pri iskanju odgovorov, ki naj bi pokazali skupno pot v novo tisoč-

letje človeštva in novo stoletje planinske organizacije. Mnoga vprašanja, ki jih je že v preteklosti načelo PD Kranj, so kasneje odgovorno in zavzeto reševali v najvišjih planinskih in tudi oblastnih organih.

Zdi se, da smo v dobi interneta začeli tudi gore dojemati na internetsko-virtualen način. Vedno več je enodnevnih izletov. V ritmu, ki ga prinašajo novi časi, hlastamo tudi za gorskimi užitki. Drvimo po pteh na ciljnih vrhove, da bi končali izlet še isti dan in kasneje na večer podoživljali videno – udobno zleknjeni doma. Zvena alpinističnega kladiva v stenah ni več slišati, pa ne le zato, ker klini v plezalnih smereh ne bi bili potrebni, pač pa zato, ker je alpinist v vznožju sten danes redkost. Zato je tudi nesreč več kot kdajkoli prej. Planinstvo vse manj ostaja način življenja. Odmernjen čas za obisk gorá postaja vse krajši, cilji obiskovalcev so vse bolj zahtevni, zato sili to v večje tveganje.

Vse to so navade današnjega življenja, ki slabo vplivajo na varnost obiskovalcev gorá. Zato planinske organizaciji množičnost za vsako ceno ni več glavni cilj;

Predsednik PZS Andrej Brvar in predsednik PD Kranj Franc Ekar na praznovanju ob 100-letnici kranjskega planinstva

kvečjemu želimo množice obiskovalcev navdušiti za planinstvo kot način življenja.

Čeprav danes slavimo častitljivih 100 let planinskega društva, pa ne smemo pozabiti, da so za ta praznik zaslužni mnogi, ki so v teh letih predano in požrtvovalno delali v društvu. Planinski organizaciji vseskozi dajejo pečat ljudje, pri katerih le ljubezen do življenja traja dlje od ljubezni do gora. Tudi zato je današnjih 100 let planinskega društva predvsem praznik tistih, ki stojijo za suhoparnimi številkami v kronikah o opravljenih prostovoljnih urah, preplezanih prvenstvenih smereh, vódenih izletih, predavanjih, markiranih poteh. Ko izrekam čestitke slavljenču, se v isti sapi zahvaljujem vsem tistim članom planinskega društva, ki so oblikovali podobo današnjega jubilaranta. In na koncu lahko zaželim vam in jubilarantu še na mnoga leta in hvala za vse, kar ste prispevali v teh letih v planinsko skrinjo. «

40 LET DOMA NA KALIŠČU

Zadnje od praznovanj ob 100-letnici slovenskega planinstva v Kranju pa je bilo 18. julija na Kališču, ko so to slovesnost združili s 40-letnico Doma na Kališču.

»Kot prvo nalogo si je stavila Kranjska podružnica 381

(Kranj-SPD) zgradbo koče na Storžiču pod Bašeljskim sedlom, imenovati bi se imela Valjavčeva po **Matiji Valjavcu Kračmanovemu**, ki je bil doma iz Srednje Bele, vasi pod Storžičem, in ki je nedoseženo lepo opeval svoj rojstni kraj, svojo Storžičevo deželo. Tako so si takratni kranjski rodoljubi na prvem ustanovnem občnem zboru Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva v gostilni pri Stari pošti 12. julija 1899 kot prvo nalogo izbrali gradnjo planinske postojanke na približno enaki lokaciji in le nekoliko višje od današnje lokacije, na »Jamah«.

Na ustanovnem občnem zboru so bili tudi gostilničarja iz Tupalič **Franc Vehovec** in **Franc Dolžan**, poštarica iz Tupalič **Franja Demšar** in poštar iz Koke **Josip Verdir**.

Zaradi zapletov glede pridobitve zemljišča se je podružnica odločila postaviti planinsko kočo na Stolu in jo poimenovati po **dr. Francetu Prešernu**, v letu 1909 pa jo je tudi slavnostno odprla.

V prvem desetletju je podružnica izvedla številna markiranja pastirskih in lovskih steza in med drugimi so na novo označili – markirali, kot so v brošuri leta 1909 zapisali, »pot iz Preddvora čez Bašelj in na Storžič, dalje s Storžiča čez Zaplato v Preddvor in s Storžiča v Tržič«. Že takrat je bila izjemna aktivnost in zavzetost, da bi Storžič z okoljem približali planinstvu.

Po 31 letih delovanja Kranjske podružnice so na občnem zboru leta 1931 ponovno razpravljali in odločali, da bi vendarle gradili planinsko kočo v Storžičevem okolišu, za planino Javornik pri Kaničarjevem pastirskem stanu ali na Bašeljskem sedlu. Takratni predsednik mag. ph. **Franc Šavnik** se je še posebej zavzemal za drugo lokacijo. Ko bi se ideja začela uresničevati, je Šavnika prehitela smrt. S tem so se priprave oddaljile, pa tudi težave s pridobitvijo zemljišča so se – enako kot v letu 1899 – zaostriale.

Bližnja vojna vihra je te aktivnosti prestavila v povojni čas, v leta 1948/50. So pa na t. i. Sp. Kališču postavili še pred vojno poleg najstarejše pastirske koče – »kamnjače« – Dolenčeve lovske koče še Jalnovo kočo, ki je bila že kar prava planinska postojanka. Od lastnika iz Bašlja so odkupili zemljišče in leta 1935 je bila otvoritev in blagoslovitev pastirske koče Agrarne skupnosti Bašlja, združena s postavitvijo križa vrh Storžiča ob evharističnem kongresu v Ljubljani.

Praporščak ob stoletnem jubileju je bil Dušan Feldin.

V letih 1947/48 so se ponovno oživila ideje o planinskem domu v Storžičevem južnem okolišu. Prva namera je bila, da bi kandidirali za odkup Dolenčeve lovske koče, ki jo je lastnik prodajal, ker je bilo lovišče odvzeto in podržavljeno. Po notarskem zapisu **Ciril Hudovernik** pojasnjuje, da je to kočo zaradi odlične in atraktivne lokacije hotelo odkupiti planinsko društvo, vendar pa je zmanjkalo 500 dinarjev od 4.500 zahtevanih. Po tej ceni jo je odkupila Uprava lovišč LRS in je še danes v lasti Zavoda za gojitev divjadi Kozorog iz Kamnika.

Nadaljnje ideje so se v UO pojavile o koči na planini Javornik. Vendar so prav po zaslugi **Franca Jalna** to idejo opustili in so se pričeli zavzemati za lokacijo med Bašeljskim sedlom in današnjo, kjer stoji planinski dom – 12. julija 1899 so na 1. občnem zboru Kranjske podružnice SPD v glavni koči določili, da bi prav tu zgradili planinsko postojanko.

DELAVNI PODSTORŽIŠKI PLANINCI

Že junija 1947 so se za današnjo lokacijo planinskega doma Kališče družno odločili in jo določili **Franc Jalen**, **Franjo Klojčnik**, **Ciril Hudovernik** in **Tone Tičar** iz Preddvora, vsi gorá željni planinci, pa tudi takratno vodstvo PD. Tudi o imenu doma so razpravljali in neuradno je bilo največ predlogov, naj bi se imenoval po **dr. Francetu Prešernu**, kajti Prešernovo kočo na Stolu so partizani – enako kot Jalnovo na Kališču – požgali; vendar pa so vso dokumentacijo v zapisnikih vodili pod imenom »planinski dom na Storžiču«. V 50. letih se je gradnja aktivno pričela. Glavno vodstvo PD je bilo na plečih gospodarja **Jožeta Pavliča**, Cirila Hudovernika in **Karla Padjere**. Delo na gradbišču je vodil **Vovkov Tone – Kaštrun Tone** iz Preddvora, tesarska dela je izvajal »**Parkeljnov**« iz Britofa, nosači s konji so bili domačini **Šveder** iz Preddvora, **Lojzelj** iz Tupalič, **Korošec** iz Mač, **Petrovc** iz Bašlja, kasnejši nosači so bili tudi **Remčevi** iz Mač. Fizična dela so v glavnem izvajali domačini iz Mač **Fendetovi**, **Koroščevi**,

382 Delček z razstave »iz zaprašenega stoletnega arhiva« v Kranju, ki so jo postavili na skoraj sto kvadratnih metrih.

Sveščevi, Kajzarjevi, iz Nove vasi **Ribčevi, Oreharjevi,** iz Bašlja **Petrovčevi, Urbanovčevi** in drugi posamezniki – domačini iz vasi izpod Storžiča. Še posebej so se izkazali alpinisti **Jože Žvokelj, Milan Kranjc, Janez Hribernik, Franc Gašperlin** in **Franc Jezeršek**, ki pa so jih pozabili povabiti na otvoritev, kot so tudi domačine izpod Storžiča. Planinski dom je bil v letu 1959 zgrajen, po 60 letih je bila uresničena želja kranjskih planincev, da imajo svoj planinski dom v nedrjih Storžiča, in 2. avgusta 1959 tudi odprt in tudi ne pričakovano imenovan po Kokrškem odredu. Kot ni administrativnih aktov o pridobitvi zemljišča, izgradnji kolovozov in steza ter uporabi zemljišča, ni niti odredbe o uradnem imenovanju doma. Domačini in planinci so to ime redko uporabljali, kočo so imenovali »dom na Kališ«.

Planinski dom na Kališču je v sedemdesetih letih dobil tekočo vodo z Bašelskega sedla. Glavni organizator pri tem je bil **Stane Likar**, še zlasti srčen »Kališar«. Leta 1974 je dom dobil tovorno žičnico, dolgo skoraj dva kilometra, v osemdesetih letih so ga popolnoma

adaptirali, saj je strop zgnil in se zrušil. Dom so opremili s solarnim sistemom razsvetljave. V letu 1994 so na pobudo domačinov, Turističnega društva Bašelj in vaške skupnosti – Krajevne skupnosti Bela opravili blagoslovitev doma. Ob tej priložnosti je bila dana javna pobuda, da se dom imenuje »planinski dom na Kališču« ali, kot so ga Kranjčeni že v letu 1899 hoteli poimenovati, po pesniku Matiji Valjavcu. Predlog domačinov so posredovali občini Kranj, ta najvišji organ pa je z vsemi glasovi podprl ta predlog in tako imamo prvi dokument o uradnem imenovanju.

Prvi oskrbnik doma v letu 1959 je bil podpredsednik planinskega društva **Rado Čarman**, ki je znan po tem, da je vrh Kališča zasadil z narcisami. V 40-letnem obdobju pa je dom dobil tudi kontrolne točke planinskih transverzal od osrednje slovenske, Gorenjske partizanske poti in Kranjskih vrhov do Storžičeve transverzale. Tudi letošnji 40-letni jubilej koče, ki sovpada s 100-letnico kranjskega planinstva, je poseben spomin in pozornost na julij 1899, ko je bila 12. julija ustanovljena kranjska podružnica SPD.

85 LET, ODKAR SO V NOVEM MESTU USTANOVILI PODRUŽNICO SPD

PLANINCI NA SONČNI STRANI GORJANCEV

JOŽE PERŠE

Letos prvega aprila je poteklo 85 let, odkar je bila v Novem mestu ustanovljena podružnica SPD za Dolenjsko in Belo krajino.

IZ ZGODOVINE DRUŠTVA

Med 1. svetovno vojno je delo društva skoraj zamrlo, saj imamo do leta 1920 sila skromne podatke o življenju dolenjskih planincev. Izredno zanimiv pa je zapisnik z dne 14. marca 1920. Na ta dan se je planinskega občnega zbora od 84 članov udeležilo natanko 30. Podružnica je bila v kritičnem obdobju in nekateri so razmišljali o njenem razpustu. Toda to se ni zgodilo. Zanimive so besede tedanjega ravnatelja novomeške gimnazije profesorja **Westra** in somišljenikov: »Podružnica naj nadaljuje z delom, da bodo ljubitelji livad in gora lahko nadaljevali z izleti in drugimi prireditvami...« Profesor Wester je povabil v planinske vrste vse sloje prebivalstva. Za predsednika so na omenjenem občnem zboru izvolili znamenitega naravoslovca profesorja **Ferdinanda Seidla**. Ta je 7. aprila 1920 napisal okrožnico, v kateri je prijazno povabil ljubitelje domovinske prirode, da pristopijo kot člani v podružnico SPD. Profesor Seidel je nadaljeval: »Podružnica hoče s složno pomočjo podpirati namen osrednjega društva, hkrati pa nuditi članom priliko, da ob skupnih izletih spoznajo dolovje in gorovje prelepe, toda premalo poznane novomeške okolice. Ob takih izletih si čvrstimo zdravje, bistrimo um, dihamo svobodo večno lepe prirode in si krepčamo ude za napornejši »poset« alp-

skega velegorja ob Savi in Soči, Dravi in Savinji, ki je ponos naše domovine...«

V okrožnici je povabil na izlete na Mehovo, Dobravo, Hmeljnik, Sv. Peter nad Sotesko, Gorjance (vrh Sv. Jere), Podgrad–Peščenik–Semič.

Sprva so bili osrednja dejavnost društva izleti in planinski plesi, kmalu pa so začeli urejati planinske poti. Markirali so več poti na Gorjance, poleg tega pa še naslednje: Novo mesto–izvir Temenice–Ponikve, Straža–Lipovec–Ajdovec–Soteska–Sv. Peter nad Sotesko in Straža–Toplice–Podturn–Podstenice.

V letu 1921 so novomeški planinci na Zajčevi hiši v Vel. Cerovcu odkrili spominsko ploščo pisatelju **Janezu Trdini**, ki je živel in delal v Novem mestu in se povsem posvetil Gorjancem, tej mehki in valoviti pokrajini Dolenjske in Bele krajine. Na predlog podružnice SPD Novo mesto so 15. avgusta 1923 po Janezu Trdini poimenovali najvišji vrh Gorjancev.

Že leta 1927 so sprejeli pravila društva, uvedli nove članske izkaznice in uspeli pridobiti popust pri prevozu planincev po železnici.

Prvo planinsko zavetišče so si novomeški planinci uredili pri Miklavžu, potem ko so uredili izvir Gospodične, pa so postavili prvo leseno kočo nad tem studencem. Po drugi svetovni vojni je bil prvi občni zbor društva 10. februarja 1946. Ker je prva koča pri Gospodični v začetku vojne pogorela, so začeli 20. septembra 1948 na istem mestu graditi novo. Dela so hitro napredovala in septembra 1949 je bila koča že odprta.

1967. leta so planinci skupaj s turističnim društvom Novo mesto uredili Trdinovo pot. Izdali so vodnik in 383

Predsednik PD Novo mesto (v sredini) in predsednik PZS sta najboljšim delavnim novomeškim planincem podelila priznanja PZS.

Arhiv PD Novo mesto

izkaznico, ki sta popravljene in dopolnjene doživeli še dve izdaji.

KRSTNA SLAVA NA GORJANCIH

Prostrani Gorjanci s svojo omamno močjo od nekdaj privlačijo ljudi z obeh strani te prelepe gore, z dolenske in belokranjske, da se podajajo v širne gozdove, uživajo prelesti cvetočih košenic, se odžejajo z bistro studenčnico, ki je je ta gora polna in se na koncu vzpenjo na obli vrh, s katerega je prečudovit razgled, na eno stran po celotni naši domovini Sloveniji, na drugo pa daleč po sosednji Hrvaški. Stoletja se je vrh Gorjancev imenoval Sveta Jera, kajti v čast tej priljubljeni svetnici so pred stoletji postavili na vrhu Gorjancev cerkvico. Začetek gradnje te najvišje ležeče dolenske cerkvice se izgublja v mraku srednjega veka, iz arhivov pa zveemo, da je stala že davno pred letom 1747. Sveta Jera je tudi zavetnica popotnikov, čez Gorjance pa je prav pod vrhom že v prazgodovini vodila tovorna pot, kasneje imenovana vlaška pot, ki je povezovala dolino Krke z dolino Kolpe. Poleg tega je sveta Jera, ki goduje 17. marca, znanilka pomladanskega dela na prostem, saj star pregovor pravi: »Če ne prej, na svete Jere dan gorka sapica pripihlja.«

Le nekaj korakov od cerkvice svete Jere so postavili še eno cerkvico in jo posvetili svetemu Iliji. In prav med tema cerkvicama že od nekdaj teče deželna meja med Kranjsko in Hrvaško, ki nadaljuje pot po gorjanskem slemenu do Poloma in se od tam spusti do Bregane. Po drugi svetovni vojni je to postala republiška meja, sedaj pa bo državna meja med Slovenijo in Hrvaško.

In od kdaj se najvišji vrh Gorjancev imenuje Trdinov vrh? Letos 15. avgusta je minilo natanko 76 let, odkar nosi to ime. Znameniti profesor Wester, tedanji ravnatelj novomeške gimnazije, je imel ob tej priložnosti slavnostni govor. V svojih spominih med drugim piše: »O

velikem šmarnu leta 1923 je bila na vrhu samem krstna slava, pri kateri se je zbralo mnogo ljudstva iz mesta, z dolenske in belokranjske strani, celo iz Hrvaške, in bradati uniatski svečenik iz hrvaških Sošic je opravil cerkveni obred. Botrovala pa je **Dora Staretova**, hči graščaka na Ruperč vrhu, oblečena v narodno nošo.«

Otmar Skale, ki je umrl v visoki starosti, pa se je tik pred smrtjo v svojem zapisu o Novem mestu takole spominjal te slovesnosti na Gorjancih: »Krst Trdinovega vrha je bil 15. avgusta 1923. leta z veličastno planinsko slovesnostjo. Prišlo je ogromno ljudi od blizu in daleč, tudi precej Hrvatov je prišlo. Pod Trdinovim vrhom je vladalo na košenicah izredno veselje, harmonika se je oglasila na več krajih, petje se je razlegalo od vseh strani. Ljudstvo je vztrajalo do pozne noči na veseličnem prostoru. Ponosni vrh Gorjancev je dobil uradno ime.«

Botre, grajske gospodične z Ruperč vrha, ki je Trdinov vrh krstila tako, da ga je občila s cvičkom, niso izbrali naključno. Bila je namreč nečakinja prve Trdinove ljubezni, **Franciške Staretove** iz Mengša, ki jo je Trdina ves čas imenoval Radoslava.

Preimenovanje vrha Gorjancev v Trdinov vrh so odobrile tudi takratne oblasti v Beogradu, kar je razvidno iz Uradnega lista iz leta 1923.

PRVA OSKRBNICA PRI PLANINSKEM DOMU GOSPODIČNA

Prva oskrbnica planinskega doma pri Gosposodični sta bila zakonca **Ivanež** iz Gaberja.

»Otvoritev tega doma je bila 18. septembra 1949. leta,« se spominja Ančka, ki je znana po izvrstnem spominu in še posebej po tem, da si natančno zapomni datume različnih dogodkov. »Najprej ni bil nihče stalno gori; če so se napovedali kakšni planinci ali izletniki, je šel gor **Medletov Francel-Kobe** iz Jugorja. Čez zimo pa je bila kočja zaprta. Midva z možem sva prišla na Gosposodično drugega aprila 1950 in ostala do drugega maja 1952,« pravi Ančka, sedaj že dolgo vdova, ki od leta 1956 živi na Trški gori. »Oskrbnik je bil mož, njemu so tudi tekla leta, meni pa ne, čeprav sem se tam še kako nagarala. Kolikokrat sem šla zjutraj s praznim nahrbtnikom v mesto, s polnim pa popoldne nazaj, da sem imela kaj za v lonec, pa ne za naju, ampak za izletnike, ki so hodili iz mesta! Takrat se je na Gorjance hodilo samo peš, in koliko jih je prišlo! Še potem, ko sva odšla z Gosposodične, me je **Matko**, po domače **Fičetov Joža**, nagovarjal, da bi šla spet nazaj. Pa tega nisem marala niti slišati. Oni so se hodili gor 'unterholtat', jaz sem pa ruzake nosila...«

Seveda takrat do Gosposodične ni bilo ceste, dalo se je priti peš, »cepedrajcug«, kot pravi šegava Ančka; ni bilo elektrike, vsega skupaj so imeli dve petrolejki. Vso vodo je Ančka znosila iz studenca pod domom. »Ni čudno, če mi danes malo narobe hodi med pleči.« Tako takrat ni bilo na Gosposodično ne ceste, ne elektrike, ne vodovoda, pošta je pa delala. »Pošta, telefon in telegraf je bil naš kuža Reksi. Na vrat smo mu pripeli listek s sporočilom in ga je odnesel k **Ivaneževim** v Gaberje,

tam so sporočili svoje in je brž prišel nazaj. Ko je imel listek, ni nikoli nikamor skrenil. Jokala sem, ko ga je bilo treba zaradi starosti ustreliti.«

Pa še nečesa se Ančka z veseljem spominja z Gospodične – krušne peči, ki je danes ni več, saj so jo ob prenovitvi doma po nepotrebnem porušili. »Kako je tista peč znala kruh speči! Moka je bila takrat črna, groba, kvas sem težko dobila, kruh je bil pa tako dober! Pa tudi ljudje, ki so prihajali na Gorjance, niso bili nič zbirčni. Meso je bilo na karte, tako da ga za golaž ni bilo, kvečjemu za kakšen 'ajmoht'. Črn kruh in makaroni, mleko in žganci, pa tisto, kar sem pridelala na njivici pri koči...«

IZ BOGATE ZAKLADNICE DELA DRUŠTVA DANES

Naše društvo uvrščajo med večja društva na Slovenskem. Letos, v jubilejnem letu, šteje 1200 članov in med njimi je kar 741 mladih planincev. Skupine najmlajših imamo že v vrtcih. Najbolj srečni so, kadar gredo na izlete na griče in novomeški okolici ali pa se z vlakom odpeljejo v Belo krajino. Vsako leto imamo zanje tudi planinski tabor. Letos smo bili v Kranjski Gori, med izleti pa je bil najlepši tisti v »Kekčevo deželo«.

Mladinski odsek povezuje osnovnošolce, srednješolce in študente. Največje skupine mladih planincev so na osnovnih šolah, Šmihel, Center, Grm, Dolenjske Toplice in Brusnice. Vsak mesec imamo zanje vsaj en skupen izlet, v avgustu pa že tradicionalni večdnevni izlet ali pa planinski tabor. Letos smo se povzpeli na Triglav in se po dolini Triglavskih jezer, preko Planine pri jezeru in Vogarja vmili v Staro Fužino. Planinsko šolo za mlade imamo zadnja leta na Gorjancih ali pa na Mirni gori. Vsakič jo uspešno konča 40 do 50 udeležencev. Tekmujemo tudi na državnem srečanju Mladina in gore, kjer dosegamo dobre rezultate.

Precej smo oddaljeni od skalnih vršacev, pa vendar so v naših vrstah tudi alpinisti. Poleg alpinistične šole se ti

Manjša skupina udeležencev planinske šole na Storžiču
Arhiv PD Novo mesto

lahko pohvalijo s številnimi vzponi v poletnih in zimskih razmerah. Pred leti so plezali v Paklenici in v Prokletijah. Nepozabna ostaja odprava na Lofote, letos pa so plezali v Andih.

Markacisti skrbijo, da popotniki ne zaidejo s Trdinove poti, vzdržujejo pa še številne druge poti na našem območju. Trdinovo pot vsako leto prehodi blizu 100 planincev iz vse Slovenije. Zaradi izsekavanja gozdov, zlasti v Kočevskem Rogu, je potrebno markacije vsako leto obnoviti.

Zadnja leta smo večjo skrb posvetili tudi propagandi in obveščanju javnosti. Že vrsto let pripravljamo oddajo o planinstvu na lokalnem radiu, o izletih in drugih društvenih dejavnostih pa planince redno obveščamo na Novomeški televiziji in vseh lokalnih glasilih.

Naše društvo predstavljamo na spletnih straneh interneta: <http://www.infotehna.si/PD-novomesto/>.

Oglejte si jih, gotovo boste navdušeni!

Novomeški planinci skrbno bdijo nad največjim rastiščem rumenega sleča (*Rhododendron luteum*), redke in zato posebej zavarovane rastline v Sloveniji.

Foto Marko Klinc

85 LET PD NOVO MESTO

Uvod v proslavljanje jubileja je bila razstava planinskih fotografij **Cirila Velkovrha** »Naravne in kulturne znamenitosti na slovenski planinski poti«. V galeriji tovarne zdravil Krka v Novem mestu jo je odprl župan Mestne občine Novo mesto **Tone Starc**. Mešani pevski zbor Krka je ob tej priložnosti pripravil koncert pesmi s planinsko tematiko. Glasbeni program je popestril **Darko Duh** iz Šentjerneja z igranjem na citre.

Navdušenje prisotnih je vzbudil nagovor novomeškega prošta gospoda **Jožefa Lapa**. Med drugim je dejal: »Simbolika, ki jo nosi pójem gore, je silno globoka in bogata. Najprej je gora trdna. Je skala. Ko vanjo treska, gora drhti. Toda nevihta mine, gora ostaja. Nalivi odnašajo pesek, skala ostaja. In takšna trdna tla pod nogami življenja so osnovna potreba človekovega duha. Gora je nato s svojim skromnim, a žilavim rastjem tudi simbol prizadevanj za življenje. In končno je človekovemu duhu simbolična hrana za njegove osnovne potrebe po trdnosti – veri, po presežni višini in daljavi – upanju, po realizmu v zavestni vsakdanji skrbi za življenje – ljubezni. Je simbol daritve, sprave in mištinosti, ko se človek ne le v duhu, ampak tudi nav-

zven dvigne nad vsakdanjost in doživi drugačne razsežnosti svojega bivanja. Zato hočemo tudi v tej razstavi videti, da nam je gora s svojimi raznoterimi znamenji sopotnica, da nam je izziv za razmišljanje in potrjevanje...«

Osrednja slovesnost v počastitev 85-letnice PD Novo mesto je bila 17. aprila 1999 pri Planinskem domu Gosposdična na Gorjancih.

Predsednik društva **Jože Perše** je v nekaj besedah predstavil bogato zgodovino društva in pozdravil številno množico planincev, ki je v čudovitem sončnem vremenu prisopihala na Gorjance. Nekateri so prišli peš kar iz Novega mesta, večina pa iz Gabrja, kamor je vozil poseben avtobus.

Slavnostni govornik je bil predsednik PZS **Andrej Br-**

var. Orisal je trenutno problematiko planinstva v Sloveniji in posebno pohvalil obsežno dejavnost novomeškega planinskega društva. Prizadevnim planinskim delavcem je podelil bronaste, srebrne in zlate častne znake PZS.

Planince je nagovoril tudi pokrovitelj proslave, župan mestne občine Novo mesto dr. Tone Starc.

V kulturnem programu je prepeval Šentjernejski oktet narodne pesmi in pesmi s planinsko tematiko. Novomeška Pošta je ta dan pri Gosposdični odprla poštno izpostavo in planinci so dobili spominski žig. Za prijetno razpoloženje in ples je še v poznih popoldanskih urah igral znani ansambel Prijatelji.

V počastitev 85-letnice smo izdali obsežno društveno glasilo v barvah Planinski utrinki, mladi planinci so se povzpeli na Triglav, alpinisti pa so plezali v Andih.

LETA 1935 SO NA GORI POSTAVILI PRVO MACESNOVO ZNAMENJE, LETOS PO ZAPLETIH DRUGO

NA STORŽIČU SPET STOJI KRIŽ

V torek, 10. avgusta letos, na dan svetega Lovrenca, je helikopter kranjske policijske enote s pomočjo operaterjev opravil veliko in zahtevno delo: z Vrbančevega travnika v dolini je prepejal na vrh mogočnega dvatisočaka Storžiča (2132 m) štiri metre visok in 300 kilogramov težak lesen križ. Okrog štiridesetim možem iz Bašlja in okoliških vasi, ki so že od jutra čakali na vrhu gore, je ob tem slavnostnem in hkrati napetem trenutku srce začelo močneje biti. Pod številnimi pridrni rokami, med katerimi so bile tudi županove in župnikove, je delo kar *sámo* steklo. V dobrih dveh urah je bil križ postavljen. Praznično veselje se je s Storžiča širilo na Kališče in naprej v dolino, od koder so vaščani, predvsem še ženske in otroci, vse dopoldne z daljnogledi spremljali svoje pogumne može in očete.

Zamisel o križevem simbolu na tej čudoviti gori ni od včeraj. Na tem mestu je namreč že pred 64 leti stal lesen skoraj šest metrov visok macesnov križ. Po dogovoru z domačini in s cerkvenimi oblastmi so ga postavili planinci **Franc Jalen**, **Mirko Brezar** in **Lojze Strah**. Po pripovedovanju naj bi bilo na Storžiču že pred tem nekaj križev, skrinjic in skalnih kipcev, ki so jih postavili pastirji, prvi obiskovalci gore.

Več kot 90-letni Franc Jalen se takole spominja svojega napornega dela iz leta 1935: »Takrat sem šel na Kališče z namenom, da izberem drevo, ga posekam in spravim na vrh. Dobil sem ga tam, kjer zdaj stoji planinski dom, morda malo nižje. Na robu je stalo in suho je bilo. Bil je macesen. Mislil sem si: ti boš kar dober, suh si in ne boš tako zelo težak. Pa je bil kar precej. Z Brezarjem sva ga v enem dnevu spravila do Rame, to je 150 metrov pod vrh gore. Tam sva ga dala pod sretje, da ni bil toliko viden in da ga ne bi kdo vrgel čez. Naslednjo nedeljo smo se vrnili, pridružil se je namreč še Lojze Strah. Postavili smo ga na vrh, skoraj meter globoko. Bilo je čisto mehko za kopanje, sam pesek, nobene skale. Potem sem šel iskat kateheta **Žužka**, če

bi ga prišel blagosloviti. Ni imel časa, saj je bil ravno čas pred evharističnim kongresom. Dogovoril se je z gimnazijskim profesorjem **Jakličem**, ki je 19. junija 1935 ob 13. uri opravil blagoslov križa na vrhu Storžiča. Zbralo se je preko 40 udeležencev – častilcev gorá in še posebej Storžiča.«

Med drugo svetovno vojno je križ na vrhu Storžiča

Sedanji križ na Storžiču, ki ima na sredini izrezbarjeno planiko; ob križu s slovensko zastavo stoji načelnik kranjskih markacistov Rudi Lanz.

Letošnjega 15. avgusta je bil Storžič ob lepem vremenu poln obiskovalcev.

nekega lepega dne izginil, čeprav ga leta 1941 niti izredno visok sneg in hudi vetrovi niso podrli, po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 pa je oživila pobuda Bašljanov, da bi na vrhu gore ponovno postavili križ. Še predvsem so se te pobude okrepile pred petimi leti, ko so na Upravni enoti in Zavodu za spomeniško varstvo v Kranju zavrnili predlog, da bi na vrhu postavili triangulacijsko piramido. Letošnjo pomlad pa je **Srečo Roblek** iz Bašlja na občinski seji občine Preddvor predlagal,

Prvi macesnov križ na Storžiču, ki je kljuboval vsem zimam in viharjem, človeškim viharjem pa ni mogel.

naj bi na vrhu Storžiča postavili simbol, ki ga je gora nekdanj že imela. Občinski svetniki in preddvorski planinci so se strinjali, prav tako je dalo soglasje Planinsko društvo Kranj.

Član občinskega sveta občine Preddvor in predsednik Krajevne skupnosti Bašelj **Srečo Roblek** takole pojasnjuje dogajanja pred tem dogodkom: »Pred dobrimi petimi leti so bile razprave o trianglu na vrhu Storžiča, nato so nekateri predlagali piramido, za katero ni bilo soglasja Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine in Upravne enote Kranj. Letošnjega maja je bil sestanek z Bašljani, kjer je prevladalo mnenje, naj bi na vrhu postavili križ, kakršen je tam nekoč že bil. Dogovor domačinov je potem potrdil občinski svet, strinjala sta se tudi PD Kranj in planinska sekcija Preddvor. Odzvale so se tudi občine, ki imajo stičišče na vrhu Storžiča, Jezersko, Preddvor, Kranj in Tržič.«

Projekt in njegovo izvedbo je potem sprejel in vodil podžupan občine Preddvor **Franci Bizjak**. Občina Jezersko je prispevala les, razžagali in obdelali so ga v delavnici **Janeza Šumija**, križ pa je sestavil tesarski mojster **France Roblek** iz Bašlja. Rezbarska dela je opravil **Primož Premru** iz Preddvora, za sidranje pa sta na vrhu Storžiča poskrbela **Tone Naglič** z Bele in **Ivan Markun** z Visokega. Križ so 10. avgusta postavili Bašljani skupaj z gorskimi reševalci, helikopterski prevoz pa je organiziralo PD Kranj.

Slovesnost, posvečena ponovni postavitvi križa na vrhu Storžiča, je bila na dan velikega šmarna, v nedeljo, 15. avgusta, ob 11.30. Križ je ob asistenci dekana **Cirila Lazarja** blagoslovil preddvorski župnik **Miha Lavrinec**, ki je na vrhu Storžiča v prisotnosti več kot 500 planincev tudi daroval mašo. Ta dan in še nekaj dni pozneje je Kališče in Storžič obiskalo več kot tisoč ljubiteljev Storžiča.

Ob praznovanju se je ob novem križu zvrstilo več govornikov, ki so govorili o zgodovini tega in prejšnjega znamenja na gori ter se zahvaljevali vsem, ki so kakorkoli prispevali k temu, da na gori spet stoji križ. Vsekakor se bodo odslej obiskovalci Storžiča zamislili nad stih **Marijana Krišlja** ob križu: »Križ je tu, za tebe in mene, zamere zemске ni nobene, saj se v razgledu duša razodene – kot v snu.«

VSEVREMENSKA POT NAD KOLPO

FRANCI ERZIN

Obkolpska Kostelska dolina nas je tisto majsko sobotno jutro pričakala v megli. Bilo pa je kar toplo kljub nasičeni vlagi, ki je vdiral v vse pore naših teles. Najbolj pomembno je bilo, da ni z neba nič padalo.

Pričakovali smo, da mogoče višje gori ne bo megle, zato smo se kar hitro pogнали po lepo speljani poti v pobočju pod Planinsko steno. Le tu in tam prehitimo kakšnega osamljenega pohodnika, družinico ali manjšo skupino, ki vsa zasopla počasi prodira navzgor skozi vlažno meglo. Očitno je udeležba na kostelskem planinskem pohodu zaradi slabe vremenske napovedi nekoliko slabša kot prejšnja leta.

NA VRHU PLANINSKE STENE

S čela nam kaplja, kajti tempo naše hoje je razmeroma hiter. Tudi majice so že premočene. Pa vendar nas boža prijeten občutek ob pogledu na spomladansko zeleno odeta drevesa in na preštevilno cvetje ob poti, za katerega bi si vsa imena še botanik težko zapomnil.

Strmina se nekoliko uleže in že smo na razpotju pri razvalinah lovskega gradiča na Stružnici, ki je bil svoje čase v lasti gospodov z gradu Kostel. Zavijemo desno v smeri Planinske stene in za sabo že slišimo moški glas, da gremo v napačno smer.

»Mi že vemo, kam gremo!« odgovorim. »Mimogrede se bomo povzpeli še na Orlek.«

»A tako,« zamomlja in gre svojo pot.

Stezi ob robu Planinske stene komaj sledimo. Kot je videti, le malokdo hodi tod, saj je skoraj nevidna. Tudi trava je že precej visoka, za nameček pa še polna rosnih kapelj, ki se otrsajo po naših čevljih in hlačah. V začetku hodimo nekoliko previdneje in počasi, ko pa nadležno mokroto čutimo na svoji koži, korak pospešimo.

Poti je kmalu konec in znajdemo se nekje na robu, na prepadni skali. Torej vrh Planinske stene. Pogled navzdol je takšen, kot če bi pogledal v veliko polno skodelo mleka. Neskončna nevidna belina. Ne izgubljam časa, ampak gremo naprej. Samo kam, saj poti ni več! Nekoliko smo v dvomih, begamo sem ter tja. Končno jo mahujemo kar počez preko skal, vejevja in trohnečih debel v smeri našega domnevnega Orleka.

Naša odločitev je bila pravilna, kajti kmalu smo bili na pravi poti. Skozi megleno nebo se je celo pokazalo sonce in nas tu in tam skozi zelene bukovve veje s svojimi žarkmi toplo pobožalo. Mogoče pa bomo navsezadnje imeli še prav lep dan, smo si dejali. Pa tudi pot je postajala vse boljša z zanimivimi in lepimi – kar se čudno sliši – lužami in mlakami. Še posebno ena nam je posebej padla v oči; imela je namreč obliko srca, v njej pa so praviljično odsevala mogočna drevesa.

si jo predstavljali. Na vrhu se nismo dolgo zadrževali, kajti pogleda navzdol ni bilo. Mahnili smo jo nazaj mimo srčaste luže, a kljub temu v bližini iz radovednosti, da vidimo, če se je megleno morje kaj spremenilo, še enkrat skočili na razgledišče s klopnicami in mizo. Doživeli smo enkrat in neponovljiv romantičen prizor: meglice so se neenakomerno trgale in potovale ene levo in druge desno ter se dvigale navzgor in izginjale v pobočjih gorá nad Kolpo na hrvaški strani. Pokazale so se nam kostelske vasice, levo pa se je skozi meglice vsake toliko časa zableščala cerkva v Fari.

POTEM PA ŠE KUŽELJSKA STENA

Mokri s travo zaraščeni stezici preko Planinske stene smo se izognili in krenili kar po gozdni cesti proti Stružnici. Začutili smo prve dežne kaplje. Skoraj nismo mogli verjeti, saj se nam je nekaj minut pred tem sonce še tako lepo nasmihalo in tudi na zopno mlečno meglo smo že pozabili. Toda dežne kaplje so bile vedno bolj vsiljive in kljub našemu vztrajanju, da dežnikov ne bomo odprli, smo na koncu vendarle popustili.

Pri gozdni koči na Stružnici na hitro spijemo topel čaj in hitimo naprej proti vrhu Kuželjske stene. Dež pojenja – še malo, pa nas bo zopet sušilo sonce. Zato že snujemo načrt, da bi našo turo še nekoliko podaljšali in mimogrede skočili še na Borič, vrh nad Kolpo med Kuželjsko steno in Krempo.

Pot na vrh Kuželjske stene je razmeroma strma in ponavadi tudi precej blatna in spolzka. Tokrat pa se nam je kljub mokrim razmeram zdela kar lepa in znosna. Na vrhu je bilo zatohlo mirno, ni bilo niti najmanjše sapice. Tik pod odsekano steno pa zopet gosta meglena masa in zato seveda nobenega razgleda. Pa tako lep je tu navzdol pogled na vijugasto modro Kolpo, na naš in hrvaški Kuželj ter na gorate hrbte tja proti Gorskemu kotarju!

»Pa drugič!« si rečem in po nekoliko nerodnem skalnatem terenu se začnemo spuščati mimo naravnega Kuželjskega okna, skozi katerega še enkrat vržemo pogled v latvico mleka. V minuti in pol se potemni in v naslednji minuti se že ulije. Ploha! Mi pa se po strmi spolzki stezi spuščamo proti Rakam. Steza se je ponekod spremenila kar v studenčke in potočke. Vsake toliko časa nam nekoliko zdrsne, a se kljub temu ujamemo, tako da zadnjice ostanejo suhe.

Pri Rakah, opuščeni nekdanji vasi in pri odcepu stezice proti Boriču, počakamo. Sledi krajši posvetovalni sestanek. Ali v teh vremenskih razmerah nadaljujemo pot proti Boriču ali ne? Bo mogoče prenehalo deževati? Če bo, bi bilo škoda, da ne gremo dalje po načrtovani poti. Če pa bi deževalo še naprej, se moramo zavdati, da je pot na Borič precej izpostavljena in nevarna. Pa še z dežniki! Na koncu smo si bili enotnega mnenja,

Srce na Orleku

Foto: Franci Erzlin

da smo v minulem dnevu že kar nekaj prehodili in da v situaciji, kakršna pač je, Borič tokrat izpustimo.

VZPON PROTI LAZAM

Po lepi stari poti smo se nato spuščali proti Kolpi. Pred nami so nad hrvaškimi gorami potovali grozljivi temni oblaki, za nami ob Kolpi navzgor proti Osilnici pa se je pokazalo svetlomodro nebo. Dežne kaplje so padale vedno bolj poredko in ko je pesem dežja ponehala, se je od spodaj navzgor slišalo žuborenje Kolpe.

Na cesti ob Kolpi proti vasi Kuželj opazimo od dežja že nekoliko preoblikovan medvedji iztrebek. A je to mogoče, se začudimo. Je medved hodil kar po asfaltni ce-

sti? Najbrž je bil žejen, pa je iz Kuželjske stene prišel pit vodo v Kolpo!

Modrina neba se povečuje in greje nas toplo sonce. Vrha navpične Kuželjske stene ne vidimo, kajti ravno pred vrhom je manjši gost oblak. Zanimivo je, da nam je ravno ta oblak zastrl pogled z vrha proti Kolpi in povzročil občutek, kot da je vsa dolina v megli. Ob pogledu nazaj pa vidimo, kako se nad Kolpo kopljejo v soncu naš nesojeni Borič in potem naprej proti Osilnici Krem-pa, Krokar in Loška stena s Firstovim repom.

Potne kaplje nam zopet oblivajo čelo in telo, ko se vzpenjamo proti Lazam. Dohitimo starejšega gospoda z zgovornima punčkama, ki smo jih prehiteli že na začetku naše poti pod Planinsko steno. Od nekdaj ga poznam in spomnim se, da je upokojeni doktor iz Kostela. Ko jih prehitimo, nas takoj ogovori:

»Ali se nismo danes že videli? Kje pa ste se zgubili, da ste šele zdaj tukaj?«

»Nič se nismo zgubili! Mimogrede smo skočili še na Orlek.«

»Kam?« vpraša punčka poleg, po vsej verjetnosti doktorjeva vnukinja.

»Na Orlek,« odgovori doktor in mislim, da ji je še povedal, kje to je. Na vsesplošno začudenje pa še povem, da smo mislili še na Borič, a smo si zaradi dežja premislili.

Od Laz nas čaka še vzpon na Koso po ozki stezici, ki je lahko ob mokrem vremenu zaradi zdrsa precej nevarna. Dohitimo nekaj planincev, ki pa jih zelo težko prehitimo. Vendar skačemo kot gamsi in kot bi trenil smo na

Vojašnica na Trdinovem vrhu – planinski dom

V letošnji šesti številki Hrvatskega planinarja, glasila Hrvatske planinske zveze, je na naslovni strani objavljena barvna fotografija vojašnice Slovenske vojske, posneta s slovenske strani, s podpisom »Bodoči planinski dom na Sveti Geri« (avtor fotografije je tajnik Hrvatske planinske zveze in vodja številnih hrvaških in mednarodnih himalajskih odprav **Darko Berljak**). Med vestmi pa je na notranjih straneh Hrvatskega planinarja pod naslovom »Vojaški objekt na Sv. Geri planincem« objavljeno naslednje: »Z odlokom Vlade Republike Hrvaške z dne 29. aprila letos bo objekt na Sveti Geri, v katerem so zdaj slovenski vojaki, pripadal hrvaškim planincem. Vest o tem je bila objavljena v vseh dnevnih časopisih, o odloku pa je bila obveščena tudi Hrvaška planinska zveza.«

V nadaljevanju je objavljen faksimile odloka Vlade Republike Hrvaške, v katerem je v treh točkah zapisano, da se spreminja namembnost nepremičnin (navedene so številke), ki so vse v katastrski občini Sekulići in katerih površina znaša 12.195 kvadratnih metrov, skupaj s pripadajočim zemljiščem na Sv. Geri, v planinski dom, ki jih v celoti in brez nadomestila prenašajo v last Hrvatske planinske zveze. **Dr. Mate**

Gračić, podpredsednik Vlade Republike Hrvaške in minister za zunanje zadeve, je pooblaščen, da v imenu Republike Hrvaške sklene darilno pogodbo za navedene nepremičnine. Ta odlok je začel veljati na dan, ko ga je hrvaška vlada sprejela, se pravi letošnjega 29. aprila, pod odlokom pa je podpisan predsednik hrvaške vlade **mag. Zlatko Mateša**.

vrhu v sedlu. Tu so si po napornem vzponu na Koso svoj prostor za počitek že našli kočevski planinci in si privezali dušo s pivom iz rdeče pločevinke. Med njimi opazimo tudi predsednico Mileno, spregovorimo nekaj vljudnostnih besed in že hitimo navzdol.

KROŽNA POT JE KONČANA

Pot na drugi strani proti Štajerju je razmočena in blatna. Za povrh so ravno v današnjem popoldnevu iz gozdov domačini spravljali tudi les in drva ter pot spremenili v blatno drčo. Po tej preriti drči tečemo navzdol in dohitimo starega neregistriranega fička, ki se po tem blatnem nemogočem kolovozu premetava sem ter tja in vsake toliko časa crkne. Porivati ga nočemo – kaj pa

sploh rine sem gor! Prehitimo ga in do doline nas ne dohiti.

Dospemo v vasico Potok, kjer smo svojo zanimivo vsevremensko pot začeli. Kostel se koplje v soncu in trave so se osušile. Kot da že nekaj dni ne bi deževalo! Pričaka nas stari prijatelj in znani kostelski planinec Tone s svojimi Kostelci. Ponudijo nam rakijo in rižnje. Naj pojasnim za tiste, ki kostelskega dialekta ne poznajo: ponudili so nam domače kostelsko žganje in krljle iz doma posušenega sadja. Nato se usedom in ob zasluženih pijači še marsikatero rečemo. Toda pogledi nam venomer uhajajo gor proti Planinski steni, Orleku in tja nekoliko bolj levo, kjer se kaže le špička močne Kuželjske stene.

SPOMIN NA 125 LET PRVE SNEŽNIŠKE KOČE IN NA PESNIKA RUDOLFA BAUMBACHA

IZ MEININGENA NA SNEŽNIK

VOJKO ČELIGOJ

Davnega leta 1874 je Primorska podružnica Nemško avstrijskega planinskega društva v Trstu pod vrhom Snežnika zgradila prvo planinsko postojanko v slovenskih gorah, »Kočo na Kranjskem Snežniku« (Kraierschneeberghütte). Pri zbiranju sredstev, zidavi in pri slavnostni otvoritvi 19. julija 1874 je dejavno sodeloval tudi nemški pesnik **Rudolf Baumbach**, ki je Slovenecem znan po upesnitvi ene izmed najlepših slovenskih planinskih pripovedk, Pripovedke o Zlatorogu. (Glej: dr. Tone Wraber, Umetnine pozabljenega mojstra, PV 3/1999).

Muzealci iz nemškega mesta Meiningen, kjer je pesnik Rudolf Baumbach živel in umrl, so konec letošnjega julija obiskali številne kraje na Primorskem, povezane s spominom na pesnika Baumbacha in skoraj prav na

dan 125. obletnice otvoritve snežniške koče obiskali ostanke te koče pod vrhom Snežnika.

Iz Meiningena je na Primorsko prišlo kar petdeset izletnikov, vendar se je na Snežnik povzpelo le del skupine. Na Snežnik in do ostankov stare koče sta jih pospremila dobra poznavalca Snežnika, domači planinec **Janko Muha** in znani slovenski botanik dr. Tone Wraber. Od nekdanje planinske koče so resda ostali le še kamniti temelji, vendar dovolj, da so prisotni lahko podoživljali čas in napore graditeljev, ki so za tisti čas na zelo odmaknjem kraju na nadmorski višini skoraj 1500 metrov zmogli zgraditi planinsko kočo. Kronisti tega dogodka so opisali svečanost otvoritve in delež pesnika Rudolfa Baumbacha, ki je poskrbel, da je ves program potekal v recitiranju nalašč za to priložnost sestavljenih pesmi. Zapisano pa je tudi ostalo, da so tedaj prisotni končali prireditev s prepevanjem nemških, slovenskih in čeških pesmi.

Izletniki iz Meiningena s svojimi spremljevalci pred planinskim domom na Sviščakah pod Snežnikom

Foto: Vojko Čeligoj

Večji del skupine nemških izletnikov so člani bistriškega planinskega društva, društva za krajevno zgodovino, muzejskega študijskega krožka in turistični delavci popeljali na nekatere zanimive kraje v snežniških gozdovih in jim predstavili številne znamenitosti. Še posebej jih je pritegnila pripoved **Franca Pokarja** o raziskavah prazgodovinskega Gradišča nad

Ilirsko Bistrico. Obisk Snežnika in okolice so zaključili na slikovitem Mašunu.

Prihodnje leto, ko v Nemčiji slavijo 160-letnico rojstva pesnika Rudolfa Baumbacha, bodo številne prireditve v mestih, kjer je pesnik deloval, tudi v Trstu, Gorici, Bohinju, Trenti in Ilirski Bistrici.

V ZAVESTI NEMOČI STRMIM NEGIBEN V STRAHOTNO DOGAJANJE

PREKLETA BLAGOSLOVLJENA GORA

MARJAN MUNDA

Čez nebo so se skodrali belo napihnjeni oblaki v fantastičnih bleščečih grmadah. Mehko ukrivljeni planoti Dleskovca je dalo nebesno ozadje veličastno podobo. Odkar sva s hčerko sopotnico glavne, visoke vrhove Grintovcev potisnila k strani najinih izletov, sva v njihovi sosesčini, na zadnji stopnici v osrednjem grebenu, našla gorski svet po meri najinih iskanj: samotne globeli in vrtače, zasute s cvetjem, v gošče zgublajoče se steze, opustele planine okrog razpadajočih stanov in staj, skrite lovske poti ali samo stečine. Polotila se naju je slast odkrivanja neznanega, ko ne veš, kje se bo iztekel prehod, ko te vodi neka slutnja, podobna gamsovemu instinktu. Vselej sva pristala na kraju, ki naju je obdaril z zadovoljstvom. Tudi ob izletu na Križevnik se nama je to izpolnilo.

Steza od Poljskih devic, ki panoramsko obira pobočja proti Križevniku, je opasala hrib in naju zapeljala na njegovo vzhodno stran. A hotela sva nanj. Torej, gor po prvi možnosti, ki jo bo ponudila pleša v gosto razraščanem ruševju! Cvetočia trata nama je pomagala do grebena, ki se lomí v Robanov kot. Obstala sva za trenutek, zroč v dno doline pod ostrimi odlomi stene. Potem se je lagodje končalo s pehanjem skozi nadležno vejevje borovjva vse do vrha. S pravo ihto sva se lotila napornega vzpona. Zadihana in pregreta sva pristala na vršiču. Čeprav v seznamu Savinjskih Alp neznan in malokomu znan se je pokazal, da je gora vredna truda. Severna ostenja so divja, razgled po bližnjih in daljnih gorah neomejen; le Ojstrica in Raduha sta malo napoti. Kot vedno na takih razglednih mestih iščeva naslednje cilje: greben od Škrbine do Strelovca, greben od Korana do Mrzle gore nad Logarsko, pa spet in še po prikupni planoti Veže, čeprav sva jo že večkrat prekrižarila. Kaže, da bo življenje prekratko za vse hrepeneče želje. Po stezi, ki so jo do vrha izsekali lovci, se vračava čez planino Polšak skozi macesnove gaje na Ravne.

ČEZ GREBENE ZABRLOŽNICE

Nekje je pisalo, da se pride na gozdnati Orlovec (1251 m) od kapele na začetku Logarske doline. Sprašujem pri vstopu v dolino po poti, pa mi ne vedo povedati. Mlad lovec me reši tveganega iskanja na slepo z nasvetom pristopa iz Matkovega kota nekje pri nakladališču hlodov ob Jezeri; tudi naprej po grebenih

V grebenu nad Zabrložnico

proti Zabrložnici se bo dalo. Z nama je še vnukinja Sara, gibčno desetletno dekletce, saj se ne nadejamo težjih prehodov. Gozdarji in drvarji so nam shodili pot skoraj do slemena, od tam pa smo bili prepuščeni manj različnim sledem proti jugu čez Kipernik (1243 m). Veliki vrh (1539 m) je zahteval polne muje do skalnega vršiča. Ozko grebensko skalovje nam je dajalo vtis, da smo na pravih gorah: na obe strani globoki dolini, nad njima visoke, drzne pečine in stene Ojstrice, Planjave, Rink in krog mejnih hribov od Mrzle gore čez Pavličevo Kopo nad Matkovim kotom. Prav nasproti nas zeleni Strelovec, ki se preko Ut končuje s Krofičko. Prihodnjič moramo tja, že zato, ker se pride gor po nenavadni poti iz Škrbine pod Ojstrico, si je zazelela hči, morda tudi zato, ker je smer opisana kot zadnja med izlety za sladokusce v Stritarjevih »111 izletih«.

Naprej proti jugu se prebijamo težje in bolj zamudno v skalno škrbino, okoli grebena in strmo dol v položno sedlo. Spotoma zgubimo palico, a se ne vračamo

ponjo, da ne bi zapravili preveč časa, saj našemu grebenu ni videti konca. Z desne se zdi, da je prišla gor steza, morda od lovške kočice v Matkovem kotu. Srečno prebrodimo z listjem nasute strmine. Stezo smo izgubili ali pa je sploh ni. Ko dosežemo grapo, se mi zdi, da je Zabrožnica, saj se čuje šumenje potoka. Če bi hoteli čez, bi morali poizkusiti precej višje, da bi prišli na planino pri lovski koči. Glede na našo majhno gornico se je bilo pametneje spustiti po prehodnem gozdu navzdol nad strugo in k vodi že skoraj pod oknom na običajni poti na Zabrožnico. Napetost pohoda po neznanem svetu smo si ohladili s studenčnico, si odpočili – potem pa poskočno navzdol. Pri domu planincev si z Jerico bistriva vtise s kavo, Sara pa s sokom. Nismo še ohladili podplatov, pa že gledamo, kaj nas čaka za prihodnji izlet. Krofička seveda, saj se nam kar nasmilja in nas vabi. Hčerki se je vsidrala med prednostne cilje. Zvesto je čakala še tri leta.

POSLEDNJA IZPOLNITEV

Opravila sva se enako kot že na več kot mnoge izlete v dvojce: uhojena, opremljena, s traso smeri pohoda v spominu, pripravljena na lazenje po brezpotju, na šest ur hoje ali več, če bo potrebno. V koči na Klemenčih jamah sva spila čaj in se vpisala v knjigo. Hladno, rosno jutro nama je bistrilo misli in spešilo hojo. A cvetoče poljane so naju kot vedno zadrževale, ponujajoč v občudovanje, razpoznavanje in fotografiranje razkošje rož. Oranžne glavice kranjske lilije – rože nad rožami, nič pretirano imenovane zlato jabolko; sveže beli koški kamniške nebine z rumenim cekinom v sredi; grmiči rdeče cvetočega slečja; iz goste travne ruše spogledujoče se rožnate murke; zvezdice štirirobe lepnice, odcvetajoče z luščki ovešene šparnice, v kosmatine cvetnih čaš skrite škržolice, sončeca, zlatice, prstniki, nebesno modri kimasti zvonci zvončic, strumne preobjede, vase zagledane čemerike; z vonjem so nama prišli naproti dehteči klinčki; samozavestni lepen še čaka v popkih, da bo naznanil bližajočo se jesen; in še in še nasutega cvetja, dišečih trav in zeli ter težkih vonjav po smoli ruševja. Enkrat si bova privoščila dan brez napornega cilja in urnika, samo za rože: od stebila in bilke do lista in cveta jih bova užila.

Šele na Škrbini (1800 m) sva v soncu, pri sebi hvaležna za dosedanje senčno pot. Čez senco Robanovega kota se kažejo resna obličja sten od Moličke peči do Križevnika. Z razglednega roba se vračava nazaj na stezo, kjer je enostaven pristop k razu nad škrbino. Z nelagodnim občutkom se ji bližava: bova zmogla pogum in moč prelesti izpostavljeni raz in žleb? Škrbi so bile odveč: pot je zavarovana z jeklenico. Na širnih tratih Zadnjega travnika sva sproščena in spet vsa vesela cvetja, razraslega v pisane blazine, kot se za visokogorske trate spodobi. Zanese naju previsoko pod jarek, ki pada izpod ozke škrbine v grebenu. Jerica poizkuša prehod, a se vrne, ker se ji zdi, da na drugi strani ni prehodno. Spustiva se po skrotju do ruševja, kjer najdeva sledi stopov skozi labirint žilavih vej, ozke goličave in skalna rebra, primerna za vzpenjanje.

Na vrhu sva, zadovoljna, vesela. Segla sva si v roki. Še nikoli doslej nisva tega storila. Ne vem zakaj se je to

Veliki vrh s Križevnika

zgodilo prvič prav na tem vrhu in nikjer poprej. Neka nepopisna vzhičenost je bila v naju, dasi sva podobnih in mnogo težje pristopnih vrhov doživela že gotovo več kot sto. Le kaj je to v nas, kar se nenadoma prebudi, nas preplavi z nedoumnim čustvom, z željo po bližini nekoga, s potrebo po izpovedi? Ali znamo prislunhiti takim klicem? Vse preredita je navada, da si gorniki na cilju podajamo roke in s tem potrdimo medsebojni stik ob doživetju skupnega zanaosa.

STRAHOTNO DOGAJANJE V ZAVESTI NEMOČI

Preden sva posedla k okrepcilu, sva se vrtila okoli za razgled, ker so se poprejšnje megle raztrgale in dvigale zavese pred veličastnimi prizori Savinjskih Alp. Jerico »zmoti« živahni skalnati in rušnati greben čez Ute k Movzniku pa naprej na Strelovec. To pa kdaj drugič z nasprotno smeri, ji omejim sanjarjenje. Fotografirava sem in tja, posebej Ojstrico, ki se pne v navpičnicah od Škrbine pod nebo; slika bo za prijatelja z Velebita, Toma, Zadrčana, ki je nekoč zlezal na to lepo goro po pravkar zavarovani Kopinškovi poti, na kar je sila ponosen.

Dan je miren, prav spokojen; sili k zbranosti. Čeprav sva vstala zgodaj, sva sveža, kot bi bila prepojena z zelenilom dolin v vnožju gorskih hrbtov in odprta v neskončni prostor neba nad gorami. Rada bi čim več tega blagoslovljenega trenutka odnesla s seboj v vsakdan. Kdo nas bo razumel, če bomo, gorniki, pripovedovali, da zaradi takih trenutkov hodimo ure in ure visoko na goro!

Preden začneva sestopati po markiranih sledih na severno stran, se opozoriva na previdnost na krušljivi nezavarovani poti. Hčerka, vajena strmin, gre z zanesljivim korakom naprej. Od časa do časa počaka in

pogleduje nazaj, kako mi gre. Res postajam s svojimi leti manj gibčen, bolj previden, skoraj bojazljiv. Pod nepreglednim pobočjem se sredi gozdnjavi zeleni jasa Plesnikove planine, kjer naju bo vodila pot s Strelovca v dolino. Prehodiva sitno strmino, steza se spušča, vkopana čez drnasto strmino, nad skrotastim žlebom. Hči, sedem, osem korakov pred menoj, nenadoma zakrli z rokami in obema palicama, se nagne navzven ter se prekucne na glavo pod pot. Padec je silovit, brez upiranja, brez lovljenja. Valjenje in premetavanje čez glavo po skalovitem bregu se nadaljuje po žlebu, čez prag na gruščast jezik. Tam za hip obleži negibno. A mel ne miruje: polzi in se sesipa navzdol, potegne telo s seboj in se zruši čez rob. Izgine mi izpred oči...

Strmim negiben v strahotno dogajanje v zavesti nemoči in skrajne usodnosti padca. Ne vpijem, ne kličem, saj ga ni, ki bi mu zaklical. Nekaj groznega se podira v meni ter me obvladuje s pošastnim občutkom obupa,

me prazni, votli, vleče k tlom, dol, v prepad. Vem, da hči ni več živa – čemu bi bil živ še jaz? Skupaj sva prišla, tudi oditi morava skupaj... Vsenaokrog tišina, kot da se ni nič zgodilo, spremenilo. Krofička je povezana nad menoj kot zla senca.

Čez trenutek me nekaj prešine: ne slast do življenja, nekaj večjega, težjega, kot od drugod danega. Dolžnost? Ne sprašujem se, ne pogajam se, ne oklevam. Premerim možnost sestopa po smeri padca. Spuščam se, morda drzno s tveganjem, a s trdnim namenom priti do Jerice. S praga ugledam spodaj na grušču negibno telo. Na ploski skali, kjer stojim, je krvavo znamenje udarca. Poljubim ga kot sveto podobo, ihteč in roteč: Bog, zakaj si to dopusti! Poberem kos zgubljenega oblačila, palico, nekje del fotoaparata. Poprijemam veje ruševja ob žlebu, lezem navzdol, že ves pri sebi z realnim dojetanjem stanja. Resnost položaja me postavlja pred odločitve in dejanja, ki jih bom moral opra-

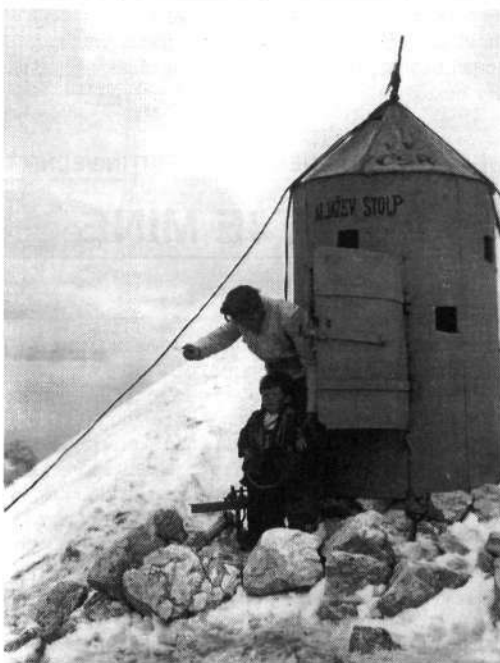
Negovanje družinskega planinskega izročila

Iz Srednje vasi v Bohinju je bila letošnjega 30. julija odposlana razglednica, na kateri je ob še rahlo zasneženem Aljaževem stolpu na vrhu Triglava upodobljen fantek, navezan na alpinistično vrv, nad katerim se sklanja moški. To bi bila lahko čisto običajna spominska fotografija z najvišje točke naše države, kakršnih je bilo gotovo posnetih kdove koliko, če ne bi bila na fotografiji znana gornika, če ne bi bila fotografija posneta pred šestdesetimi leti in če ne bi bila izdelana in odposlana v samo štirih izvodih.

Takole piše na tej nenavadni razglednici, naslovljeni uredniku Planinskega vestnika: »Ob osmih zjutraj 27. julija 1999 na vrhu Triglava, potem ko sem odšel ob treh zjutraj z Uskovnice, točno opoldne pa sem že bil na kosilu v svoji koči na Uskovnici. Vreme je bilo čudovito – izjemno v tem mesecu. Toliko za kroniko. Lep pozdrav! **Matjaž Deržaj**.« Ob robu razglednice, na kateri so odtisnjeni štirje žigi, običajni žig Aljaževga stolpa na vrhu Triglava, ki je na vrhu gore, ličen Deržajev žig Aljaževga stolpa ter žiga Triglavskega doma na Kredarici in Vodnikovega doma na Velem polju, je pripis: »Ta razglednica je narejena v štirih izvodih«.

In še eno nadvse pomembno pojasnilo je na razglednici, ki pojasnjuje motiv z naslovne strani: »Jubilejni vzpon Matjaža Deržaja – 27. VII. 1939 – prvič na vrhu Triglava, 27. VII. 1999 – ob šestdesetletnici prvega pristopa stopetdesetič na vrhu Triglava.«

Matjaž Deržaj ni kdorsižebodi. Njegova mati je bila znamenita alpinistka **Mira Marko Debelak**, ki velja še zdaj za eno izmed najboljših, če ne celo za najboljšo slovensko plezalko, njegov oče je bil **Edo Deržaj**, znani alpinist in slikar, Matjaž sam je bil njega dni tudi uspešen alpinist, predvsem pa je gornik od nog do glave. Njegova mati je številne svoje doživljaje iz gora popisala v Planinskem vestniku, v slovenščino je pre-

vedla tudi knjižni prvenec **dr. Juliusa Kugyja** Iz mojega življenja v gorah – Julijske Alpe, ki je leta 1937 izšel pri Planinski matici, njegov oče je med drugim naslikal številne oljne slike in grafike z motivi iz gorskega sveta. Matjaž je prav tako njega dni sodeloval s Planinskim vestnikom, velik del pa se še zdaj ukvarja s planinsko zgodovino – doma ima bogato zbirko dokumentov in drugačnega gradiva, pomembnega za zgodovino slovenskega planinstva. Kako zelo neguje slovensko in še predvsem družinsko planinsko izročilo, kaže med drugim tudi razglednica, ki jo ponatiskujemo.

M. R.

viti. Udarec pa je tako strašen, težak. Ga bom zdržal? In še ni zadnji, še eden me čaka, nič manj tragičen: povedati materi, da se je ubila njena Ejca, da je izgubila še tretjo hčer.

Truplo je mrtvo. Leži na obrazu z nogami proti izteku melišča. Na glavi je rana, ki ne dopušča trohice upanja za življenje. Lice je oblitno s krvjo – podoba, ki je ne pomnim z najbolj mučne slike Križanega v naročju Sočutne. Oči, te blage, čokoladne rjave sijoče oči, so za vekomaj zaprte. Kri je oškropila kamenje, se zlila v grušč; použila so jo žejna nedra gore. Vitko, jedro telo je vrženo kot na poslednji oltar. Ko ga pokrižam, me obsije nekakšna vdanost, da lepšega kraja svojega konca ne bi mogla najti: obrobje jarka je pisano cvetoče, vejevje borovja kot sklonjene žalujke. Je umrla takoj po prvem udarcu? So se v boleče udarjajoč fortissimo oglasile strune njenega klavirja in izzvenele čez plavajoč allegro v mehko bлага preludija nekega začetka, zahrumele najmočnejše piščali orgel v iztekajoč se odmev cingljajočih zvokov pod neskončnim nebesnim obokom? Se ji je zasvetil sončni dan nad vrhovi, jo je použil v poslednjem pogledu vrtnec gorskega obzorja, jo je vsrkal mehak, beli oblak in jo odnesel v brezčasje?

Ostal sem sam. Kdo bo odslej z menoj po strmih poteh? Bom sploh še kdaj stopil na goro, na ta krvavi žrtevnik? Stotine prizorov skupnih tur mi drvi skozi mozgane, eden dragocenejši od drugega. V katero šatuljo spominov naj jih zaklenem, da se mi ne bodo razsuli? Naključje je hotelo, da je bil prav ta izlet, najin stoenasti, v dvoje poslednji. Zdrznem se: le kako lahko v teh trenutkih sploh pomislim na svoj delež v zapuščini skupnega zaklada gornjskih doživetij?

Iz njenega nahrbtnika izvlečem pelerino, prekrijem truplo, robove obložim s kamni. Dvajset metrov pod krajem je steza. Ob rob položim njeno majico in palico za znamenje. Če bo kdo prišel. Odhitim navzdol prijavljat nesrečo: »200 metrov pod vrhom Krofičke smrtni padelec gornice **Jerice M.**, 41 let, 6. julija 1999 ob 12.05.« Šele čez štiri mučne ure zaropota nad dolino reševalni helikopter. Ni prepozno, saj je le pogrebec.

Čez pet dni smo celotna družina v Logarski. Na nesrečnem kraju prižigamo sveče, zatakne mo križec, v najden kozarec natrgamo cvetja. Megle se obešajo po gorah. Krofička se prikaže v presledkih iz raztrgane zavese. Mati se z zgubanim, izjokanim obličjem zazira v njeno razorano skalovje: »Prekleta!«
V Ljubljani, 10. avgusta 1999.

EDINO HRIBI SO ZANESLJIVO ZVESTI IN VEDNO TAM, KJER JIH PRIČAKUJEMO

KO POLETJE MINE

DUŠAN ŠKODIČ

Pozno avgustovsko popoldne se je prevešalo v soparen večer. Listja starega kostanja ni zganila niti najmanjša sapica. Med ženket kozarcev in glasno debatiranje sosednjih omizij se je plazil prijeten vonj cestnega prahu, ki ga je oškropil lahkoten dežek, padajoč skoraj iz nič, ki je prav tako nenadoma tudi ponehal in je nanj spominjal le še ta prijetno ščemeči vonj in vlažne lise na pločniku. Visoke strehe so bile krive, da je pozno poletno sonce za to ulico in letni vrt zašlo pol ure prej in je zlata barva v pivskih vrčkih ugasnila.

Ravno sem se namenil vstati, saj zaradi dopustov nisem pričakoval, da bi se lahko prikazal kdo od hribovske klope, s katero smo se občasno srečali na vrtu pivnice »Pri kapeljnu«, ko je mimo prineslo Toneta. S krenjto me je ustavil, ker je opazil, da se že odpravljam, in vstopil kar čez nizko pušano mejo, ki je bila bolj za okras kot kaj drugega, pa tudi Tonetove noge so precej dolge, kot je tudi on sam.

»Sedi, no, bova še skupaj enega!« je prisedel, da je zahrustalo v drobnem pesku, posutem med mizami. Tone je nekaj let mlajši od mene, letos je šele prišel od vojakov. Večkrat smo se že klátili skupaj po hribih, pa me je malo začudilo, ker običajno ni pil piva, ampak ledeni čaj, in tudi jedel je le neke mšlji, kalčke in podobno, kar je moja mama ponavadi sejala po vrtu. Rekel je, da je to sedaj »in« – naj mu bo! To, da je naročil pivo, pa mi je dalo vedeti, da bi se rad malo skihal na prijateljevi ramji. Saj ga razumem, po vojaščini se je baje treba zresniti, si poiskati kakšno resno – itd., itd. Tako pravijo,

predvsem mati, a ko se takle mulc pogleda v ogledalo, po tistih nekaj mesecih na sebi ne najde nobene opazne razlike. Kakšno leto frii naokoli kot popisan čmrjlj, v glavnem brez posebnega uspeha, saj nima časa *izgubljati čas* – počasi se daleč pride le v pregovorih. Najraje bi mam vprašal: »Mama, ali sem se, sedaj po vojaki, zresnil ali ne? Ali kaj? Mislim – pojma nimam!«

Pa je seveda ne, ker je *valjda* dosti pametnejši od nje, pa tudi s fotrom ni nič bolje, ker se ne menita o teh rečeh. Saj mu je vedno govoril, da ga bodo že še pri vojakih »zrihtali«. Póden!

»Si jo kam mahnil čez vikend?« sem ga malo pobežal, ker se nam ni pridružil na Skuto, pa vem, da je vedel, kam bomo šli.

»Ja.« Potegnil je dolg požirek, da se je slišalo kot na rek-lami za vodo, in me pogledal preko vrčka.

»Na Storžič in še naprej, čez Kriško goro sem šel. Pa Melita je šla z mano. Saj jo poznaš, a ne?«

Poznal sem jo. Kdo pa je ni! »Tisto« Melito sem spoznal že pred nekaj leti, ko smo silvestrovali na Komni. Morala je imeti že kakšnih trideset let, a se ji to ni niti najmanj poznalo; dobila je le debelo patino izkušnje, bila je postavna, čvrsta, čisti športni tip svetlotlase levinje. Ščasoma sem opazil, da se ni pripravljena z nikomer resno zaplesti, še najraje se je pustila ujeti mladim »mačkom«, a v takšni avanturi ni bilo niti trohice dvoma, kdo vodi igro. Verjetno je kateri od mulcev, ki se jim ni uspelo kvalificirati na njen seznam, pogruntal tisto, da: Melita ni nikdar s..., a to je bila le fantovska užaljenost.

»Potem ti je bilo le lepše kot nam na Skuti!«

»No, ja,« je priznal, »saj je bilo kar kul. V sredo sem jo srečal na Miklošičevi, ko se je menda potikala po razprodajah poletne garderobe. Navidez me je že poznala iz neke družbe in kar na hitro sva se zmenila. Do petka, ko je rekla, da se še slišiva po telefonu, me je kar razganjalo od strahu, da si bo premislila, ker je zvečer **Trontelj** na TV tako grozil. No, pa se ni! Zvečer je klicala in rekla, da ji je čisto vseeno, če vreme ne kaže najbolje, se nama vsaj ne bo treba gnesti na skupnih ležiščih, pa se je nato še tako pomenljivo zasmejala, da sem kar pokrtil slušalko za roko, ker so bili naši ravno pri večerji.«

»Zjutraj je bilo res precej oblačno,« sem se spomnil sobotnega jutra. Na Skuti ni bilo nobenega razgleda. Ker smo hoteli uloviti vsaj nekaj planinskega zadoščenja, smo se v Kamniško Bistrico spustili kar skozi Gamsov skret. Ravno smo sestopali čez tisti skok, ko se je nenadoma tako silovito ulilo, da je kar smrdelo od skal. Prav zopno je bilo, preden smo se skobacali po tisti zdrizasti grapi do pod Kogla, in ko smo že čisto premočeni prišli do gozdne meje, je po Velikem in Malem hudem grabnu že bučala spenjena deževnica.

»Res je! Pa vsaj vroče ni bilo. Od Grintovca naprej se je bliskalo kot za stavo. Nad grebeni je sikalo kot hudič, midva pa sva kar stala in poslušala tisto donenje. Fant, kakšne vibracije, da se ti zrola! Melita se je kar tresla, ko se me je oklepala tam na Mačenskem sedlu; ti povem, da še sedaj ne vem, ali je samo blefirala, toda meni se je vse skupaj tako dopadlo, da bi jo kar prevrnil v tisto visoko travo, če ne bi bila mokra. Pa ni bilo nič od tega, ker se je dež okreplil in sva jo jedrno pobrisala dol v kočjo. Je pa imela kar prav, ker sva bila skoraj edina, ki sva na Kališču tudi prenočila.«

Kar zavistno sem ga pogledal: »Torej se je zgodilo, da si lahko hvališ slabo vreme v hribih, medtem ko smo mi nekaj kilometrov stran komaj ušli dol do Jurja, kjer smo pomalem pili šnopček in mimogrede poslušali, kdaj bo podivjana Bistrica odnesla most!«

Trknila sva z vrčki, nasmehnil se je prav na široko in skoraj prikril črva, ki mu je vrtal nekje po duši. Pomislil sem, da se je nemara malo zacopal, ko mu je Melita dovolila, da ji je pihal v uho. Pa ga bo že minilo!

»Drugo jutro sta verjetno le še prezehala tisto pot čez Kriško goro in v Trzič!« sem se malo pomuznil.

»Hja,« je vzdihnil in pomolčal. Težko mu je šlo z jezika. »Ni bilo čisto tako, veš. Do Kriške sva šla, v Trzič sem pa šel.«

»Daj no! Kaj sta pa imela, da ni hotela več s tabo domov?« sem se začudil.

»Ah, kaj! Sploh se nisva skregala, če to misliš! Še pomežiknila mi je za slovo in rekla, da bo ona poravnala račun za pijačo, ki sva jo naročila.«

Moram priznati, da nisem vedel, kako bo razpletel tole zgodenco. Ampak ker me ni bilo zraven, sem moral počakati, da bo sam povedal.

»Ko sva prišla na Kriško, je bilo tam precej ljudi. Nedelja je bila umita in sončna, menda se je pol tržiške okolice spravilo posedat tja gor. Tudi midva sva sedela tam pri koči na lesenih klopeh, malicala vse, kar nama je še ostalo v nahrbtnikih in opazovala vsaj ducat jadrlnih padal, ki so drsela v ugodni termiki. Prava nedeljska idila, sončna kopel za angelčke. Vsaj bila je zame po vsem tem, pa še fino se mi je zdelo, ko sem

opazil, kako zavistno me gledajo tipi, ko sva se hihitala s polnimi usti in si mežikala kot pubertetnika. Vse dokler nisem naročil tiste pijače...«

»Kaj za vraga pa ima pijača pri tem?« nisem mogel molčati.

Kislo se je nasmehnil: »Pijača nič. Ampak kot da ne bi vedel, kakšen hudič tiči v Meliti. Pomagati pa si vseeno ne bi znal. Ker je bilo veliko ljudi, sem se potrudil do šanka. Naročil sem pri oskrbnici ali kar je že bila, prijazno je rekla, naj grem nazaj in da bodo pijačo prinesli k mizi, ki sem jo pokazal kar skozi okno. Šel sem ven, Melita je pritiskala žige na razglednico, ki jih je kupila že prejšnji dan na Kališču in med njimi spotoma kracala lepe pozdrave. Še meni jih je porinila v podpis, ko se je končno prikazal tip, ki se stregel zunaj. Zložil je naročeno s pladnja, zahvalil sem se in mimogrede še vprašal, koliko je dol do Trziča – pa saj sem približno vedel, bolj tako iz firbca sem vprašal, saj veš! Pa je povedal in zraven še nekaj stvari, pa kako lep dan da je in kam se nama torej že mudi tako zgodaj. Jaz, tepec, sem mislil, da je le prijazen, pa sem šele tedaj opazil, da ima Melita usta napol odprta, oči napol priprte in da ji plavi lasje divje zaplapolajo, ko si jih s kretjno vrže nazaj. In tudi to, da tisti »prijaznež« gleda njo, medtem ko meni razlaga lepote gorskega sveta!

Šele takrat sem ga malo bolje pogledal. Saj ne rečem, ultrababjek po videzu, meter devetdeset, črnolas in zagorel od višinskega sonca, pa spodrezane rokave na majici, mišice so se mu kar svetile v rahlem znoju! Mogoče zaradi tistega nakladanja, mogoče je bil celo priden natak, ves pladenj je že raznesel, da ga je držal ob boku in z njim bobnal po stegnu, le še eno steklenico piva je držal v veliki dlani, kar orošena je bila, menda od mraza, vtis pa je bil, kot da se je orosila, ker je srečnica v roki tega mačota iz kataloga. Da si jo samo videl, čakala je z odprtimi usti, še zaprla jih ni ves čas, dokler ni utihnil, da ji morebiti ne bi ušel!

Potem pa je ona začela o lepotah gorskega sveta in kako je lep dan in človek bi pravzaprav najraje kar ostal tu gori, kjer je tako – oh – lepo, če ne bi bil ravno jutri ponedeljek, nebodigatreba, in je treba v službo.

Skratka, bla, bla, bla, mislil sem, da bo pri tem ostalo in da se bo že spjel z tistim pirom in ga vsaj sparjenega prinesel tistemu nesrečniku, ki ga je naročil že bogve kdaj, pa si nisem upal nič reči. Delal mi je senco, kot da sonce zahaja za Grintovec – prava zverina, ti rečem! Samo da je to opazila tudi moja levinja in si več kot očitno zaželela postati trofeja. Lica so ji rdela, ko je samo naglas pomislila, da bi bilo prelepo, ko bi imela mobilček in bi sporočila kolegici iz službe, naj jo opraviči za jutri, saj poleti menda niti nimajo toliko dela v službi, šef je pa sploh tako prijazen, da se dá vse zmenit z njim.

Kar gledal sem, kaj počneta pred mojimi očmi; svedera mi je bilo že prej čisto jasno, da nima nobenih resnejših namenov z mano, zato me je tudi vzela s seboj, a kar je preveč, je pa preveč! Od tiste steklenice v njegovi roki je že kar kapljalo, še odložil je ni, črnuh, ko je po sosednjih mizah oprezal za telefonom, ki ga ima danes že vsak drugi in ki si ga je tudi z lahkoto sposodil pri neki smrkliji za sosednjim omizjem. Samo za minutko! Čisto dovolj, da je bilo vse urejeno in da sem vedel, da moram pogledati na uro in dejati, da bom moral kar hitro

stópiti, če hočem ujeti avtobus za Ljubljano. Nedelja je, pa vozi bolj poredko, sem rekel, še sanjalo pa se mi ni, kdaj kateri odpelje. Kaj sem pa hotel!«, je še dodal, kot bi se opravičeval svojemu prizadetemu ponosu.

»Kaj češ!« sem ga razumel. »Saj veš, takšna pač je!«

»Ma, ja!«

Srknila sva še tisto pivo, ki je že postano ležalo v skoraj praznih vrčkah, in se spravila domov.

Bil je že september, ko smo se končno spet v polni zasedbi zbrali pri Kapeljnu. Dnevi so se skrajšali in večer je bil hladen kot pivo. Pa nič zato, družba je bila vesela, spomine smo obujali kar povprek in tudi Tone je že prebolel zadevo z Melito. Dobre volje smo bili, še bolj pa, ko je prišel k omizju še Taubi, kot smo prijatelja po planinsko klicali. V bistvu je bil on tista vez, prek katere smo spoznali Melito. Bil je njen sodelavec in čisto po naključju smo torej lahko izvedeli, da ima tista Tonetova zgodbica še kratko nadaljevanje. Kar utihnili smo, le Tone je v zadregi malo zardel in se spomnil, kako mu je nazadnje rekla: »Tonči, super je bilo, a ne! Jaz bi še malo ostala tu gori, saj ne boš zameril, kaj?« Rekel pa ji je lahko le tisti »vešdane«.

»Fantje, to morate slišat!« je začel Taubi, ko si je obrisal peno prvega požirka z brčic. »V torek po tistem vikendu je prišla Melita vsa besna v službo. Saj ni mogla biti tiho. Vsaj tisti kolegici, ki ji je telefonirala s Kriške, se je morala zaupati. Kaj vem, kako je pricurjalo ven, verjetno je tista povedala še svoji najboljši prijateljici in tako naprej. Saj veste, kakšne so babe – v glavnem, med malico se je režala že vsa menza.«

»Daj, nadaljuj,« smo ga priganjali, ko si je spet privoščil požirek, pa še cigareto si je kanil prižigati, samo da bi malo zavlekel.

»Saj bom, no! V glavnem, ko jo je Tone stisnil v dolino, se je Melita predala lenarjenju in je čakala na večer, ko se bodo množice pred tem umaknile domov in bo imel njen mačo končno prosto. Vmes ji je le nekajkrat pomežiknil in spotoma na hitro rekel kakšno besedo in takoj odhitel naprej. Njej se kajpak ni nikamor mudilo, čakala je, povedal pa ji je, da bo stregel od sedmih. No, ja, pa do sedmih, si je mislila. In res, ob sedmih je stal pred njo, nasmejan in dobre volje, ker ima konec »šihla«.

Taubi je spet segel po pivu in odpil dva, tri požirke.

»Daj, povej že, v čem je kavelj!« smo silili.

»V tem, da je ljubi Meliti, ki je bila vroča kot peklenska kljuka, dejal ne samo to, da ima konec službe, temveč je prav tako kot nekaj ur prej Tone pogledal na uro in rekel, da mora pohiteti, da bo še pred tem v dolini. Zjutraj da ima ob šestih službo. Onemeli Meliti je le še rekel: »Uživaj!« in jo nemudoma stisnil dol. Kolikor jo poznam, ga je to tudi rešilo, saj če je bil še tak, kot pravite, ne verjamem, da bi preživel!«

Tako je Taubi končal Tonetovo zgodbo. Malo smo se režali, kaj bi se ne. Za vsako rit šiba raste – zrno privoščljivosti je vzkilo pri vseh. Ampak brez zlobe.

Tudi take zgodbe dajo zabelo poletnim spominom; skale res niso čisto vse. Pa tudi Melita si bo opomogla in spet peljala katerega od mladih mačkov v hribe. Je pa res, da so le hribi edini resnično zanesljivo zvesti in so vedno tam, kjer jih pričakujemo.

ŠPIK

SAŠA STOPINŠEK

Ležim na brisači, pod mojimi nogami je jezero, pred mojimi očmi stara znanca izpred tedna dni. Ura je nekaj čez poldne in krpica svetlobe, ki jo prepušča Prisojnikovo okno, je vedno manjša. Skale nad mano se mi zdijo drzne in neprehodne in od tu moje oči ne zmorejo razbrati prehodov. Tako daleč narazen se mi zdita, a mi je pot med njima zadnjič vseeno hitro minila. Varljiva svetloba mehča ostrine njunih ostenij. Medtem ko je Prisojnik obkrožen z družbo, je Razor sam, sam nad svojimi sosedi.

Le še tenka črta svetlobe mi daje vedeti, kje je Prisojnikovo okno. Kje je zadnje njegovo okno, si le domišljam.

Veselim se že, da bom zvečer nad Krnico zagledala Kriško steno in bom z očmi iskala prehode, ki so se mi zdeli tako drzni.

Lepo mi je tu v osrčju gor, s pogledom proti mojim ljubljenim skalam, proti svetu, ki še vedno dopušča sanje, ki jih zmoti le gamsov žvižg ali skrtnje kamenja pod nogami. Vzameš si čas zave, za tiste sanje, ki jih je v dolini prepovedano sanjati.

Danes zvečer bo moja duša že drugje, na nekem drugem še neosvojenem lepotcu. Poznam ga le kot vitkega in visokega mladeniča, ki kraljuje svojim sosedom nad Martuljkom. Zanima me, če se mi bo jutri pokazal s kaj bolj pohlevne strani. Bo krotek in se mi bo pustil osvojiti?

Zdajle bom svoje telo prepustila božajočim sončnim žarkom in nežnim prstom vetra, kasneje jo bom mahnila v Kranjsko Goro.

Špik – o njem bom razmišljala kasneje.

V načrtu smo imeli še zgodnejše vstajanje, a kaj, ko je bilo tako prijetno spati. Tako je ura kazala že dvajset čez peto, ko sem vendarle odprla oči. Potem ko sem na hitro pospravila za sabo, sem že odropotala k mizam pred kočo. Nekaj pred pol sedmo smo obloženi z nahrbtniki že sledili markacijam. Prav kmalu se je naša skupina razdelila na tri manjše in medve z Vlasto sva hodili na sredi. Všeč mi je bilo, ko sem se na melišču ozirala na levo, da bi videla, kako se sonce s konicami svojih prstov igra z vrhovoma Razorja in Prisojnika in ju nežno, počasi barva v zlato.

Za razliko od prejšnjih tur sem tokrat kar naprej nekaj čvekala in čas mi je hitro mineval. Višje kot sem se dvigala, lepši pogled se mi je odpiral. Za grebenom Mojstrovke in Šit je vstajal Jalovec, malo bolj desno Mangart, vedno bolj divja so bila ostenja Škratice nasproti mene. Iz daljave me je pozdravljal v sneg odeti Grossglockner.

Ko naju je kako uro pod vrhom ujelo sonce, sem si na glavo poveznila svojo zvesto belo spremljevalko. Pot se je še naprej vzpenjala in hladen piš je hladil ozračje. Ko sva končno prišli na sedlo, sva za trenutek opazovali peterico naših, ki se je že bližala vrhu. Tudi medve sva se odplazili proti vrhu in ni več dolgo trajalo, ko sva tudi stali na njem.

Drzni lepoteč nad Martuljkom je bil z druge strani prav pohleven. Na vrhu mi je narava namenila razgled, kot ga letos še nisem imela. Zahodni Julijci so bili vsi tako blizu, da bi se jih lahko dotaknila z roko. Ker je bilo vreme lepo in ker smo čakali zamudnike, smo se šele čez dobro uro odpravili z vrha. Pri odcepu za Črno vodo smo se dobili in prešteli svoje vrste.

Pod nami je bilo dolgo melišče in spust po njem je bil eden izmed boljših delov ture. Ena skupinica je spet oddivjala naprej, mi pa smo se vsake toliko časa ozrli nazaj proti Špiku. Sama kar z nekakšno žalostjo v očeh, saj sem vedela, da se zaradi študija zdaj vsaj za nekaj časa poslavljam od hribov.

Ves čas spusta je sonce neusmiljeno pripekalo, o sencih ni bilo ne duha ne sluha, voda v mojem nahrbtniku pa je bila že tako ali tako bolj podobna mlaki kot mrzli vodi, ki sem jo natočila zjutraj.

Pot se mi je neverjetno vlekla in ker mi je koleno že nagajalo, sem bila prav vesela, ko sem prešla suho strugo – še lepše bi bilo, če ne bi bila suha – in nedaleč pod sabo zagledala gozd. Po desetih minutah smo stopili na cesto, ki pelje iz Kranjske Gore v Krnico in ni več dolgo trajalo, ko sva z Mileno že namakali razbolele noge v ledenomrzli Pišnici.

Potem ko sem naslednjo uro in pol preklinjala nekatere udeležence, ki v zadnjih minutah pozabijo na vse in ne vidijo več svežih belih pik z rdečimi krogi pred sabo, da jih je potrebno nato iskati, smo se vendarle našli.

Utrujena telesa smo za nekaj časa nastavili soncu, nekaj ur kasneje potešili še lakoto in ob pol polnoči sem svoj nahrbtnik končno odložila v predsobi. Čez pol ure sem s Špikom pred očmi že trdno spala.

odmevi

Podpredsednik PZS govori na pamet

V majski številki PV je bilo objavljeno poročilo o okrogli mizi, ki jo je marca na Brdu pri Kranju organiziral Gorenjski glas. Beseda je tekla o gorništvu, nekaj besed pa je bilo posvečenih tudi šolskim programom s tega področja, »ki jih skoraj ni več«. Iz zapisa je mogoče povzeti, da je bila to trditev podpredsednika Planinske zveze Slovenije, ki je še povedal, »da dobijo v večini evropskih držav šolarji vsaj osnovna znanja iz hribolazništva in gibanja v naravi, kar pa ne velja za Slovenijo«.

G. Franc Ekar se ob vsaki priložnosti obregne v šolstvo. Čeprav mu je na enem od »forumov« (slov. posvet), ki jih organizira, bilo natančno pojasnjeno in dokazano, kako je s planinstvom v šolah, svojo ploščo vrti še kar naprej. Njegovi trditvi, da v šolah skoraj ni več planinskih programov in da šolarji ne dobijo osnovnih znanj s tega področja, sta neresnični.

Pred seboj imam veljavni učni načrt šolske športne vzgoje za osnovno šolo. Med splošnimi cilji športne vzgoje je tudi »oblikovanje pristnega, čustvenega, spoštljivega in kulturnega odnosa do narave in okolja kot posebne vrednote«.

Samoumevno je, da tega cilja ni mogoče udeležati v športni dvorani ali na asfaltni ploščadi, ampak je

treba v naravo. Zato je temu cilju ustrezno izbrana tudi vzgojno-izobraževalna vsebina. Od petih športnih dni, ki so predpisani za vsako šolsko leto, učni načrt za prvo triletno obdobje izrecno predpisuje najmanj (!) dva izleta, za drugi dve obdobji pa dva izleta. V devetih letih naj bi učenci potemtakem opravili najmanj osemnajst izletov ali pohodov (!!). V učnem načrtu je za vsak razred posebej navedeno področje »izletništvo in pohodništvo« s pripadajočimi praktičnimi in teoretičnimi vsebinami.

Med praktičnimi vsebinami poleg določila »najmanj dva izleta« oziroma »dva izleta« v posameznih razredih preberemo še naslednje vsebine in opombe: eden od izletov je zahtevnejši glede višine vzpetine in dolžine poti, ekipni orientacijski pohod po označeni poti, izlet na višjo razgledno vzpetino, eden od izletov naj bo zahtevnejši pohod; zahtevnejši pohod po poti, označeni z rdeče-belimi oznakami; zahtevnejši pohod po opisani poti (iz priročnika oziroma planinskega vodnika), zahtevnejši pohod v predalpski ali alpski svet.

Med teoretičnimi vsebinami lahko preberemo naslednje: osnovno izletniško znanje (obutev, oblačilo, nahrbtnik, pitje tekočine, tempo hoje, uravnavanje telesne temperature); spoznavanje okolice, po kateri poteka izlet; naravovarstveno ozaveščanje; spoznavanje geografskih, zgodovinskih in naravoslovnih značilnosti območja, po katerem poteka izlet; nevarnosti v

gorah, določitev strani neba s pomočjo sonca in ure, varovanje narave, osnove prve pomoči pri praskah, ranah, žuljih, udarninah in pikih žuželk, zaščita pred insekti, vpliv hoje na organizem, spoznavanje okolice s pomočjo karte.

Učni načrt določa, da se zahtevnost izletov iz razreda v razred načrtno stopnjuje od spoznavanja bližnje okolice do spoznanja alpskega sveta. Teoretične teme so načrtovane tako, da se iz razreda v razred ponavljajo, širijo in poglobljajo.

V učnem načrtu predpisan program dopolnjujeta neobvezna športna programa Zlati sonček in Krpan (prej programi športne značke I, II in III). V obeh programih je izletništvo na najvidnejšem mestu. Program Zlati sonček je usklajen s programom Planinske zveze Slovenije Ciciban planinec, ki je prav na pobudo Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ) dobil novo likovno podobo; program Krpan pa se vključuje v program Mladi planinec, ki ga prav tako vodi Planinska zveza Slovenije. Več kot očitno je, da lahko govorimo o tesni povezanosti planinske organizacije in šole, vključno z MŠŠ.

Osnovne šole imajo iz leta v leto več šol v naravi s planinsko vsebino. Celi razredi so od 5 do 7 dni v gorskem okolju, kjer se praktično in teoretično spoznavajo s »planinsko šolo«. Mnoge šole so si zgradile svoje plezalne stene. V nekaterih domovih Centra za šolsko in obšolsko dejavnost, ki jih upravlja MŠŠ in so namenjeni šoli v naravi,

so gorniške vsebine prevladujoči del vzgojno-izobraževalnega programa (Bohinj, Kranjska Gora, Javorniški rovt). V okviru interesnih dejavnosti ima veliko šol tudi svojo planinsko skupino. Nekatere delujejo samostojno, druge se povezujejo s planinskimi društvi.

Da o gorniškem izobraževanju učiteljev in športnih pedagogov na Fakulteti za šport in ljubljanski Pedagoški fakulteti ne govorimo.

Pri udejanjanju gorniške vzgoje je učiteljem v pomoč posebna knjižica, ki jo je leta 1996 izdal Zavod Republike Slovenije za šolstvo (*Cilji šolske športne vzgoje – Izletništvo, pohodništvo, gornišvo in orientiranjem v naravi*). Knjižica je razširjena različica učnega načrta. V njej so obsežnejše kot v učnem načrtu opredeljeni vzgojno-izobraževalni smotri, vsebine, pogoji za izvedbo programa in seznam strokovne literature, iz katere lahko učitelji črpa dodatno znanje.

V navedeni knjižici najdemo tudi program gorniškega izobraževanja za srednje šole. Med vzgojno-izobraževalnimi smotri preberemo naslednje:

- Dijaki naj spoznajo alpski svet in slovensko gorniško misel.
 - Dijaki naj spoznajo svojo hodilno sposobnost.
 - Poglobimo in dopolnimo gorniško znanje iz osnovne šole.
 - Dijaki naj spoznajo osnove varovanja v gorskem svetu.
- Vsebine za udejanjanje navedenih smotrov pa so naslednje:
- Šest zahtevnejših pohodov v predalpski in alpski svet, po možnosti po delu ene od veznih poti; dijaki naj spoznajo oba alpska predela v Sloveniji (Julijske Alpe, Kamniške oziroma Savinjske Alpe).
 - Vsaj dva zahtevnejša dvodnevna izleta s prenočitvijo v planinski koči.
 - Po opisani in označeni poti priti na cilj (označena pot s planinskimi oznakami, opis poti iz planinskega vodnika).

- Ekipni orientacijski pohod po valovitem in gričevnatem svetu s pomočjo karte, kompasa in smernega kota (azimuta).
- Teoretične teme: gornišvo kot del slovenske narodne identitete, mesto gornišva med drugimi športnimi zvrstmi, kategorizacija gorskih poti, tehnika hoje, taktika

pohoda, nevarnosti v gorah, odgovornost najbolj izkušenega, klic na pomoč, uravnavanje telesne toplote in nadomeščanje izgubljene tekočine, prehrana, škodljivost alkohola in nikotina, vezne poti v Sloveniji, sodobnejša oprema, samovarovanje s dvema vponkama, varovanje s polbičevim vozlom, prva pomoč, častni kodeks slovenskih gornikov.

In ob vsem tem g. Ekar oznanja, da v šolskih programih »skoraj ni več« planinstva in da šolarji ne dobijo osnovnih znanj iz hribolazništva in gibanja v naravi (»kar menda dobijo v večini evropskih držav«).

Več kot očitno je, da so Ministrstvo za šolstvo in šport, nacionalni učno-načrtni svet in predmetna učno-načrtna komisija za športno vzgojo ustrezno ovrednotili izletništvo, pohodništvo in gornišvo in v tej dejavnosti v vzgojno-izobraževalnih programih dali mesto, ki ji gre. Nikoli prej v uradnih šolskih listinah gornišvo (izletništvo, pohodništvo) ni imelo takšnega mesta, kot ga ima zdaj.

Če g. Ekar kot zasebnik ali direktor Gorenjskega sejma ne ve, kakšni so gorniški programi slovenske šole, ni nič narobe. Tudi če g. Ekar kot predsednik PD Kranj ne ve, kaj delajo v šolah na področju planinstva, ni preveč narobe; zelo narobe pa je, če g. Ekar kot podpredsednik Planinske zveze Slovenije ne ve, kaj se na šolah na tem področju dela in na različnih posvetih govori na pamet. Tega si res ne bi smel dovoliti.

Seveda pa je mogoče, da na izvedbeni ravni ne deluje vse, kot bi bilo želeli. Mogoče je, da marsikatera šola ne dela po programu, ki je načrtan v uradnih listinah, toda pravi naslovi za to so športni pedagog na šoli, ravnatelj šole in svet staršev.

Silvo Kristan

Nahrbtniki in vrata

Trditev funkcionarja PZS, da »je planinsko udejstvovanje pač življenjski nadstandard« (omenjena v članku »Nahrbtnike pustite pred vrati!« v majski številki Planinskega vestnika), se mi zdi šolski primer post-socialistične duhovne revščine, psevdopodjetništva, ki nadstandarde »ustvarja« administrativno, namesto da bi jih resnično ustvarjalo z delom.

Gore so praktično veliki parki »mesta Slovenije« in hoja v gore je bila večji del stoletja samoumevni del slovenskega standarda. Morda smo bili tedaj bogatejši in si sedaj tega kot narod oziroma družba ne moremo več privoščiti. Morda gre naš razvoj nazaj, v revnejšo družbo. Morda. Če želi kdo ustvarjati nadstandarde na pošten način, z delom, bom na to delo previdno gledal s skrbjo zaradi posegov v planinski svet, a načelno nikakor ne bi odklanjal verige hotelskih sob v planinskih kočah ali, recimo, gorskega hotela v Morbegnu z odlično in primerno drago restavracijo, ki bi bila deželi v ponos.

Klasični planinski nadstandard pa je gotovo alpinizem, pa še ta manj zaradi drage opreme kot zaradi velike investicije časa in volje. Kakor se mi zdi neumno, če bi mi profesionalni vodniki radi vzeli Hanzovo pot v Prisanku, kjer se je pred časom kolega skoraj ponesrečil, ko smo na nepreglednem mestu v spodnjem delu zgrešili pot in se je pod njim utrgala skala (zdi se mi tudi nepietetno do avtorja poti, če bi jo vzeli iz »public domain«), pa sem prepričan, da bi bil marsikdo vesel vsestransko dostopnega vodnika čez »Dolgo nemško smer« v Triglavski steni ali »Sobotno smer« v Planjavi in za nekaj takih ljudi tudi vem. To so pošteni nadstandardi. Glede dostopnosti planinskih koč sem osebno neprizadet, ker – večinoma iz estetskih razlogov – spim zunaj in jem iz nahrbtnika in štejemo to za nadstandard, vsaj odkar sem PVC folijo zamenjal z gore-tex bivalno vrečo. Postsocialistični administrativni podjetniki mi to spanje zunaj lahko prepovedo, in morda v TNP že kršim zakon, ko spim zunaj koče (čeprav se mi zdi, da je v TNP prepovedana raba šotora, ne pa tudi bivak vreče, kar je korekten kompromis) – a preden me bodo kaznovali, me morajo njihovi biriči najti.

Planinska mreža poti in koč je nacionalna dedičina kot so cerkve, **Prešeren**, gozdovi in gradovi. Če je PZS kot ustanova civilne družbe ne bo mogla več vzdrževati, mora zahtevati državno pomoč. Tudi za mestne parke plačujejo mesta, ne pa obiskovalci.

Samo Resnik

iz planinske literature

Na pot, kjer ni poti

Vladimir Habjan, Manj znane poti slovenskih gora. Sidarta. Ljubljana 1999

To je vodnik po brezpotju. Pod tem imenom je znan med slovenskimi planinci, četudi to ni čisto do pike res. Tu in tam namreč vendarle stopi tudi na kako pot. Narejen je po običajnem Sidartinem vzorcu in vsebuje 50 vodniških enot (gorskih ciljev).

Osrednja odlika vodnika je doživetje gorā iz prve roke. Avtor je vse to obhodil, med vrsticami spoznamo, da ne samo iz osebne naslade, marveč kar s poštenim namenom, da vodniško povabi visoko kultivirano srednjo plast planincev v skrite zalive gorske nedotaknjenosti. To se mu je v celoti posrečilo, iskrenost je nagrajena, vseh 50 gorskih ciljev je docela zanesljivo predstavljenih, s kančkom podjetnosti se s polnim zaupanjem lahko napotimo za njim. (Upošteva je njegova svarila/opozorila/napotila glede težavnosti, seveda.)

Idejno izhodišče za vodnik je razkorak med naravovarstvenimi zadržki in gorniški užitek. S tem vodnikom so za hip prevladali drugi, vendar se zdi, da tudi prvi niso poteptani: avtor se zanesa na absolutno vzgojenost tistih gornikov, ki se bodo napotili za njim (niso pijanci, razgrajaci, onečejevalci, uničevalci rož, podilci divjadi in motilci gnezdečih ptic), in mimo popisanih ciljev je v slovenskih gorah še veliko otokov samote, ki jih človeška noga ne zmoti (in ne bo zmotila). Vodnik je izbirni, noče biti enciklopedično popoln, torej nikakor ni poziv za vsesplošni napad na skrite gorske lepote. Načelno je torej sprejemljiv. (Ni pa edini /slovenski/ vodnik po brezpotju. Nekaj za predokus najdemo v **Miheličevih** Julijskih Alpah in **Stritarjevih** 111 izletov, če... če plezalne smeri niso brezpotje. Če pa so, je vrsta predhabjanskih brezpotnih vodnikov že kar spodobna.

Uvodnih poglavij je kar precej, polna so nujnih napotkov in enako kot vodniški del kažejo avtorjevo osebno predanost in zavzetost. Kljub želji, da bi bila uvodna poglavja malo krajša, pa bi si uporabnik vodnika tu in tam rad privoščil malo bolj dognanih osrednjih pojmov: kaj je brezpotje, kaj je neoznačena pot, kaj je smer, kaj je alpinistični vzpon? Ali ni plezalska smer dejansko brezpotje? (Četudi je kje v Alpah katera markirana, in četudi ji Nemci pravijo »Weg«, npr. »Slowenischer/Deutscher Weg«? Da je plezalska smer oblika brezpotja, nam knjiga implicitno sama dopoveduje, ker vključuje pet čistokrvnih plezalskih smeri, se pravi takih, ki po splošni oceni in po opredelitvi iz vodnika to so, npr. Slovenska smer in Zeleniške špice.) Ne glede na to, da »vse opredelitve povzemam iz gradiv Planinske zveze Slovenije« (str. 12), bi definicije gotovo izpopolnil in oplemenitil predhodni pogovor z veščaki. (Da ne bo pomote, v mislih imam izvedence tipa **Bojan Pollak**, **France Malešič**, **Franci Savenc**, **Tone Škarja**.) Poglavjcu »Označevanje zahtevnosti« na str. 24–26 (ne »Zasnova vodnika«, kot to poglavje napoveduje stran 12) bi bilo mogoče kaj primakniti. Pri vzponih I. stopnje, recimo, bi lahko dodali: »Stena je precej nagnjena in omogoča, da večinoma dovolj udobno stojimo.« Pri vzponih III. stopnje bi lahko dodali: »... ali celo krajši navpični steni ob sicer zadostnih, četudi majhnih oprimkih in stopih in ob skladni uporabi (polni zaposlenosti) rok in nog«.

Ob vodniškem delu, to je glavnini knjige, človeku seveda zaigra srce, ko vidi, koliko vrednih ciljev ga še čaka v življenju. Glede na slastno povabilo na gostijo – to vodnik hoče biti in tudi je – pa bralec tu in tam pogreša malo več skladnosti med lepoto ciljev in lepoto avtorjevega besedovanja. Uvod in posamezne tri sklope – vodnik vodi (le) po Kamniških in Savinjskih Alpah, Karavankah in Julijskih Alpah – ne povedo kaj bistveno uvodnega ali razsvetljskega glede na vodniške enote, ki sledijo. Vse to je namreč tudi tam. Nekatere besede so kar

prepeceni, prehitro se ponavljajo, velika skušnjava so zlasti tehnični termini. Pri teh in zemljepisnih imenih naj bi bil avtor malo bolj natančen. Ali je za Košuto res značilen »oster gruščnat greben«? (str. 52) (Namreč: ali je gruščnat greben lahko oster? In: ali ima Košuta res gruščnat greben?) Ali so res »skalnat stolpi na južni strani Pečovnika«? (str. 52) (Mislim, da gre za južno stran Plešivca, stolp je po splošni oceni eden, ima pa tri rogle.) In koliko je Celovških špic? (str. 56) (Mislim, da bo ena dovolj.) In kaj se je zgodilo s podpisom k sliki na str. 44 »Konj, Rzenik in Velika planina«? Na sliki kraljuje Planjava, ostro oko izlušči v daljavi še Lučki Dedec in Rogatec in tenko silhueto, samo okrajek, Rzenika; Konj je vtopljen v kaluži barv, če pa kdo vidi tudi Veliko planino, bo moral stopiti k okulistu ali celo kam drugam. In Zeleniške špice!!! (str. 186–189) Za »Najvišji špic« že vemo, da je v resnici Debeli špic. (Sklicujem se na izjavo Franceta Malešiča.) Zelo dvomim, da je »Najvišji rob« pravo lastno ime. V ljudski geografiji ni presežnikov; mislim, da ni nobene gore na Slovenskem, ki ima presežnik kot del pravega lastnega imena. »Najvišji rob« je opis vrha glede na ostale vrhove v grebenu Zeleniških špic, njegovo pravo lastno ime bo treba še poiskati. Če ga ni, naj bi ga izumili, in to po zgledu enobesednih imen tipa Morež, Bavh, Plešivec, Triglav. (Na zalogi imam predloge: Kruncej, Grobovc, Golobica, Štêkl, Torkelj, Pinkelj, Rogač, Nizman, in če ne gre drugače: Obel/Hudičev špic, Gamsov/Krivi/Grintov rob, itd., minček se lahko vrli naprej. Zadnjo besedo bo povedal France Malešič ob asistenci **Vlasta Kopača**, **Bojana Pollaka** in še koga; takoj na tem mestu jih prosim, da se oglasijo na straneh Planinskega vestnika. Zelo potrebno je, da se posamezne vzpetine Zeleniških špic poimenujejo, če ne drugače, potem v svetli tradiciji Drenovcev, ki so nam dali Staničev vrh; glej **Pavel Kunaver**, Zeleniške Špice, Planinski vestnik 1911, str. 232–241.)

Kaj se je zgodilo z Dovškim križem, da je na skicah na straneh 196 in 399

203 postal »Dolški križ«? (V spremnem besedilu je sicer prav napisan.) Prosim, spoštujmo ustaljenost! Res so z zapisom glasu (ų) divje težave (zmeda je, recimo, pri Dovžanovi/Dolžanovi soteski, ki je dva avtorja enako ne napišeta, čeravno se mora v vsakem primeru izgovoriti /ų/ in ne /l/), toda »Dovje« nikoli ni bilo »Dolje«. (Gora ima ime vsekakor po Dovjem, ker je na južnih pobočjih dovški pašni svet. **Kugy** piše Lengenfelder Križ–Lengenfeld je nemško ime za Dovje – le da je to ime zmotno uporabljal za Visoki Rokav.) »Dolški križ« je že malo prehuda malomeščanska hiperkorekcija, doma nekje na koncu prejšnjega stoletja, ki je uzakonjala elkanje. (Kako v slovenščini pisati glas /ų/ ali kako brati črko »l«, je v resnici zamotano prek vseh razumnih meja, in noben **Toporišič** tega še ni enoumno uredil. *Snov je primerna za doktorsko disertacijo. Toda na vsakdanjem nivoju ostanimo, kot rečeno, pri ustaljeni rabi – ki pa se je seveda treba naučiti.*)

Tu in tam poskrbi avtor za kako humorno interpretacijo. Tako opozarja na str. 55: »Med hojo po travah (posebno ob meji) moramo biti previdni zaradi kač.« Kače imajo po vsem videzu posebno nagljenje do (državne) meje. (So torej nekakšne dedinje nekdanjih nevarnih graničarjev. Vsekakor morajo biti precej enako strupene, da nas avtor tako ljubeče svari.) Pri dodatni literaturi na str. 210 se naslov glasi »Knjige in vodniki«, kar daje slutiti, da vodniki niso knjige. (Ampak Habjanovemu vodniku bi jaz rekel knjiga.) Na str. 67 »se ponovno vzpnemo na Visoko Bavho«, kar dobesedno pomeni, da smo bili že prej tam, a se moramo po bogvedi kakšnih hudobnih zapletih vzpeti še enkrat. To seveda ni res, enkrat je dovolj, tako glede na opis poti v vodniku kot glede na lego poti v naravi. Enako na isti strani »se spet vzpnemo na Kamnati vrh« – ne, tudi tu je glede na celotni opis ture enkrat dovolj! Na planini Rekarščici nas razveseli »vzdrževana koča na avstrijski strani« – aha, poleg lovskih, gozdarskih, planinskih, zasebnih obstoje tudi vzdrževane (in ne-

vzdrževane?) koče. Bo držalo, četudi je opredelitev nekoliko nenavadna in ne vemo, čemu kljub vzdrževanosti ta koča služi.

Malo bolj resna stvar je »Abecedno kazalo« na str. 211/212. Preizkusil sem gesla Gromovec, Košuta, Lučki Dedec, Mišelj vrh, Šmihelovec, Vežica, Vršiči – tam zraven navedene številke so popolnoma neuporabne. Domnevam, da pomenijo strani (ali bolje: da jim je bilo usojeno, da naj bi pomenile strani). A na tistih straneh ni teh imen, kaj še zadevnih vodniških enot. Če je z drugimi iztočnicami tudi tako, je Abecedno kazalo v celoti neuporabno. To seveda ni katastrofa, ker se pri 50 vodniških enotah uporabnik znajde tudi brez abecednega kazala (običajno kazalo na str. 6–7 domala zadostuje), vendar pa, ko je že notri, naj bo táko, kot je treba. Zakaj recimo navajati zraven imen celo reč številke (pri »Triglavu« je prava poplava – dvajset številke! – in ko bi človek pričakoval, da je med njimi tista, ki kaže na Slovensko smer na strani 206, na edino triglavsko vodniško enoto v knjigi, saj sicer s prebogato mrežo poti zadržani Očak nima kaj početi v vodniku po brezpotju, se izkaže, da kot nalašč ravno številke 206 pri iztočnici »Triglav« ni; res pa ima Slovenska smer svojo iztočnico, seveda z napačnimi številkami), ko zadostuje ena, namreč tista, ki navaja stran vodniške enote? Navedena imena naj bi bila zapisana takole: Košuta 52, Lučki Dedec 38, Mišelj vrh 100, Šmihelovec 157, Vežica 38, Vršiči 38, vendar ravno teh številke tam ni, čeravno imajo ta imena v povprečju pripisanih kar po pet številke. (Ali bomo rekli »prekleti računalnik«? Toda tudi za računalnikom stojijo nazadnje le osebni človekovi grehi in /ne/uspehi!) (Če želi avtor navesti vse strani, na katerih se pojavlja neko ime, prav, samo da bodo prave, in da bodo številke strani, kjer najdemo vodniško enoto, odtisnjene polkrepko.)

No, do ponatisa bodo ti nelepotni in docela drugotni odganjki radikalno obrezani in privezani. Jedro, kot rečeno, je zdravo.

Stanko Klinar

Zbornik 50 let PD Velenje

Planinsko društvo Velenje praznuje letos zlati jubilej. Ob tej priložnosti je založilo in izdalo zbornik 50 let Planinskega društva Velenje. Debela, v trde platnice vezana knjiga obsega kar 304 strani. Zbornik prikaže bogato življenje društva, uspehe in tudi težave, s katerimi se je srečevalo. Objavlja veliko dokumentov, fotografij in perorisb, ki pričajo o razvoju planinstva v Šaleški dolini in o obširni dejavnosti velenjskih planincev. Knjiga govori o domoljubih iz časa avstroogrske države, o partizanih, o generacijah planincev, alpinistov in ljubiteljev gora, o prostovoljnem delu, o povezanosti planincev s kmečkim prebivalstvom in še o marsičem, kar je vtisnilo pečat življenju v pokrajini med Paškim Kozjakom, Uršljo goro, Smrekovcem in Goro Oljko. Tudi PD Velenje je vtaklo svoje sledi v podobo te lepe pokrajine. Na svoje delo je lahko ponosno. Prav je, da je v zborniku vse to zapisano in ohranjeno. Bogatih pričevanj bodo veseli tudi pisci slovenske planinske in alpinistične zgodovine in tudi raziskovalcem zgodovine Šaleške doline in mestne občine Velenje bo zbornik ponudil veliko podatkov.

Zbornik je uredil uredniški odbor: **Jože Melanšek** (odgovorni urednik), **Andrej Kuzman** (glavni urednik), **Danica Ževart**, **Franc Ojsteršek**, **Darka Zupanc**, **Irena Brložnik**, **Tone Janžovnik** in **Marjan Hrustl**. Besedilo je vnesla na disketo **Biserka Škoflec**, jezikovno ga je pregledala Danica Ževart. Oblikovanje in postavitve zbornika je delo **Roka Polesa**. Fotografije so iz arhiva PD Velenje in sekcij, precej pa so jih posodili člani društva. Perorisbe je narisal **Marjan Vodišek**. V 1500 izvodih je zbornik meseca junija 1999 natisnila Tiskarna Bizjak iz Velenja. Vsi, ki so poskrbeli za vsebinsko in oblikovno lep zbornik, si zaslužijo pohvalo in so na svoje delo lahko upravičeno ponosni.

Pa pogledjmo vsebino zbornika! Prvo posvetilo je napisal **Srečko Meh**, župan mestne občine Velenje. Poudaril je, da je Planinsko društvo Velenje najbolj množično društvo v mestni občini, kar je dokaz, kako veliko je prebivalcem Šaleške doline

do narave in do ohranjanja okolja. Ceni načrtno in strokovno delo društva, zlasti vzgojo in usposabljanje mladih planincev v planinskih šolah, tečajih in na taborih. Tudi številni znani alpinisti so svoje udeleževanje pričeli v PD Velenje. Prostovoljno delo, ki danes ni več preveč pogost pojav, je slika pristranega tovarštva in prijateljstva med člani društva. Dom na Paškem Kozjaku, zgrajen pred 45 leti, je postal središče za srečanja in usposabljanja šaleških planincev. Občina bo omogočala razvoj hribovskih območij, podprla pa bo tudi obnovo Doma na Paškem Kozjaku. Planinci so vez med meščani in prebivalci hribovskih kmetij, zato je prav, da so ti odnosi zelo dobri. Župan je prepričan, da bo PD Velenje tudi v prihodnje pomembno prispevalo h kvaliteti življenja v Šaleški dolini. Drugo posvetilo »Srečno pot, velenjski planinci« je prispevek univerzitetnega profesorja **dr. Matjaža Kmecla**, izrednega člana SAZU, ki se je kot enajstletni fantič s starši priselil v Velenje. Dolina se mu je zdela lepa, njeno podobo krasijo ozadja Pece, Uršlje gore, Kozjaka in drugih gora. Spominja se prvega izleta na Uršljo goro, gimnazijskih let v Celju, planinsko legendarnega ravnatelja **Tineta Orla** ter prvih vzponov na vrhove Savinjskih Alp po maturi leta 1953. Kmecl je bil tudi na ustanovnem občnem zboru PD Velenje. Ko ga je življenjska pot popeljala v Ljubljano, je še vedno z zanimanjem spremljal delo društva, ki se je krepilo in razcvetelo z mestom vred, skrbelo za kočo, zasnovalo in izvedlo Šaleško planinsko pot, pa tudi uspehe alpinistov s **Kotnikom in Rotovnikovo**. Kmecl pa tudi zapiše, da »planinstvo po svoji osnovni, vodilni ideji združuje v solidarnostno navezo ljudi dobre volje in dobre misli; vse tiste, ki si bogatijo življenje s tem, da najlepši košček življenja namenjajo goram in vsemu, kar gore dajejo. Zato v planinski skupnosti tudi ni mesta za morebitna strankarska cepčenja, razhajanja in polaščanja, ki so sicer danes tako zelo v modi; preklajo se samo tisti, ki so navidezni planinci. Planinstvo je združevanje, ne razhajanje; je naklonjenost, ne spotikanje; je pomoč, ne škodovanje; je

prijazen pozdrav z dobro željo, ne zmerjanje. Planinstvo je ob vsej organiziranosti pač zmeraj bolj osebna in intimna dragocenost, možnost duhovne in telesne sproščenosti in očiščevanja.«

Tretje posvetilo »Zborniku na pot« je napisal predsednik PD Velenje Jože Melanšek. Vesel je, da je predsednik društva ravno v času, ko to praznuje 50-letnico. Društveni jubilej proslavljajo še z drugimi jubileji: 45-letnico Doma na Paškem Kozjaku in 25-letnico Šaleške planinske poti, pa tudi mesto Velenje je letos staro 40 let. Zelo zgoščeno je opisal razvoj društva in namen zbornika. Predsednik upa, da bo zbornik prišel v vsako velenjsko planinsko družino in ji »pripovedoval o planinski dejavnosti njihovih dedov, očetov, mater, sester in bratov«. Zbornik pa tudi dokazuje, »da pod Paškim Kozjakom živi rod planincev, ki zvesto in s hvaležnostjo nadaljuje delo svojih prednikov«. Številna planinska priznanja in odlikovanja, ki so jih prejeli posamezniki in društvo, povedo, »da smo le nekaj ustvarili«, pravi Jože Melanšek. Podpisani pa menim, da so velenjski planinci napravili veliko več kot »le nekaj«. Na taka planinska društva, kot je velenjsko, je slovenska planinska organizacija upravičeno ponosna.

Danica Ževart je opisala zgodovino planinstva v Šaleški dolini od ustanovitve Šaleške podružnice SPD v Šoštanju 5. marca 1904 do 8. aprila 1949, ko je bilo ustanovljeno PD Velenje. Njen prispevek bogatijo fotografije uglednih članov SPD in ponatis zapisa o ustanovitvi podružnice iz Planinskega vestnika. Kronika PD Velenje 1949–1999 obsega kar 60 strani zgoščeno opisanih najpomembnejših dogodkov in veliko fotografij. Podatke za prvo desetletje sta prispevala prva tajnica PD **Milica Prodnik** in **Edo Hudovernik**. Društveno življenje od leta 1959 do 1984 je po zbornikih ob 30- in 40-letnici PD Velenje povzel dolgoletni tajnik PD **Miroslav Žolnir**, podatke za zadnjih 15 let pa je pripravil Franc Ojsteršek. Velenjska kronika se razlikuje od kronik drugih planinskih društev. Dogodki se vrstijo po časovnem redu od ustanovitve društva naprej

ne glede na dejavnost. Tako se vrstijo kratki jedrnatih sestavki o občnih zborih, sejah upravnega odbora, gradnji in poslovanju njihove planinske postojanke, donatorjih, razstavah, predavanjih, vzponih v domačih in tujih gorah, pohodih in izletih, o delu mladih planincev, o dosežkih alpinistov, prejemnikih priznanj, tekmovanjih, planinskih vodnikih, markacistih, planinskih sekcijah, Šaleški planinski poti, o društveni pisarni itd. V kroniki so se spomnili tudi svojega člana **Petra Ficka**, avtorja več izdaj planinskega vodnika Kamniške in Savinjske Alpe ter planinskega vodnika Po gorah severovzhodne Slovenije. Pozabili tudi niso na srečanja s planinci pobratenege PD Treskavica iz Sarajeva. Kroniko bogati kar 93 fotografij z različnih področij društvenega delovanja.

V zborniku je pregled članov upravnih in nadzornih odborov, za obdobje po letu 1968 pa tudi častnih razsodišč. Z besedami in fotografijami je predstavljenih vseh 14 predsednikov društva. To so bili **Franc Antlej**, **Gustav Verdej**, **Mirko Antlej**, **Emil Salmič**, **Drago Pečnik**, **Alojz Penšek**, **Jože Žohar**, **Alojz Merčun**, **Peter Ficko**, **Andrej Kuzman**, **Stane Jamnikar**, **Franc Ojsteršek**, **Irena Brložnik** in **Jože Melanšek**. Peter Ficko je vodil društvo celih 11 let! Trije predsedniki, Gustav Verdej, Mirko Antlej in Drago Pečnik, žal niso dočakali društvenega jubileja. Njihovo delo so opisali njihovi sodelavci. Vsi drugi predsedniki so spomine na svoje delo zapisali sami. Lepšo stran svojega intimnega planinskega doživljanja so obogatili z družbeno koristnim planinskim delom ter skrbmi za uspešno delo društva. Bilo pa je tudi veliko lepih trenutkov, ki se jih radi spominjajo. Irena Brložnik pravi: »Vedno mi bo ostal v spominu dan razglasitve samostojnosti Slovenije. Zvečer, ko je v Ljubljani potekala osrednja slovesnost, smo predstavniki društva na Paškem Kozjaku posadili lipo in prižgali kres. Kar težko smo verjeli, da se uresničujejo tisočletne sanje Slovencev o samostojni državi, hkrati pa smo občutili strah pred posledicami odločitve. Vojna je že visela v zraku. Na srečo se je tudi hitro končala.«

Podatki o članstvu povedo, da je 401

PD Velenje štelu prvo leto 249 članov. Število 1000 je preseglo leta 1971, ko je imelo 1003 člane. Več kot 2000 članov je doseglo leta 1979 z 2012 člani, več kot 3000 pa v letih 1990 in 1991, ko je štelu 3010 članov. Leta 1992 je začelo število članstva upadati, in sicer na 1376 v letu 1998. Škoda, da vzroki niso pojasnjeni. Menim, da se je število članstva večalo hkrati z rastjo mesta Velenje in organiziranjem planinskih skupin v krajevnih skupnostih in podjetjih, vzroke za zmanjševanje pa vidim v ustanovitvi novih PD, ki so prevzela članstvo teh območij, pa tudi v gospodarskih težavah nekaterih podjetij. Razveseljivo je, da je bilo vsa leta med članstvom okoli 50 odstotkov mladih.

Zbornik predstavlja tudi 12 planinskih sekcij: Šentilj, Podkraj-Kavče, Konovo, Škale-Hrastovec, Šmarno ob Paki, Gaberke, Vinska Gora, Poslovni sistem Gorenje, Premogovnik Velenje, Komunalno podjetje in Bolnišnica Topolšica. Skupine so izvajale lastne programe, zlasti izletniške, sodelovale pa so tudi v društvenih akcijah. Sekcije Šmartno ob Paki, Škale-Hrastovec in Vinska Gora so prerasle v samostojna planinska društva.

Gospodar **Anton Janžovnik** piše o Domu na Paškem Kozjaku, **Alojz Penšek** pa, kako so od leta 1969 do 1971 gradili cesto na Paški Kozjak.

Zanimiv je prikaz razvoja alpinizma v Šaleški dolini, ki ga objavlja **Ivo Hans Avberšek** in **Ivč Kotnik**. Alpinistični odsek je leta 1960 ustanovilo PD Šoštanj, leta 1966 pa je bil ustanovljen Šaleški alpinistični odsek (ŠAO), ki je vključeval alpiniste širšega območja Šaleške doline. Vodil ga je Jože Melanšek. Podatka, od kdaj deluje v okviru PD Velenje, v kroniki nisem zasledil. Član ŠAO je tudi znani slovenski alpinist Ivč Kotnik, ki je leta 1975 kot član Jugoslovanske alpinistične odprave stopil na vrh 8475 metrov visokega Makaluja. Alpinisti ŠAO so preplezali veliko težkih smeri v domačih in tujih gorah in bili udeleženci mnogih odprav. V Šaleški dolini se je po letu 1990 začelo uveljavljati tudi prosto plezanje. Leta 1991 so v Rdeči dvorani postavili umetno steno. Kar 15 alpinistov ŠAO je članov GRS – Postaje Celje.

Sledijo zgoščeno napisani članki **Toneta Žižmonda** o delu markacistov, Irene Brložnik o aktivnostih Kluba vodnikov, ki šteje 46 kategoriziranih vodnikov, **Franca Maršnjaka** o varni hoji v gore, Andreja Kuzmana o planinskih plesih, ki so jih priredili že 23, ter več krajših prispevkov **Mojce Novak**, **Nežke Tanšek**, **Roka Polesa**, **Magde Žist** in **Rozalije Kovač** iz življenja mladih planincev, ki jih usmerja mladinski odsek. Planinstvo, zlasti izletništvo in pohodništvo, se je uveljavilo v osnovnih in srednjih šolah, prizadevna pa je tudi skupina v vrtcu. Od leta 1983 prirejajo vsako leto v Logarski dolini planinske tabore, več kot 20 let pa mladi pridobivajo potrebno znanje v planinski šoli.

Kar 73 strani je namenjenih Šaleški planinski poti, **Julijana Hočevnar** se spominja svojih obiskov na prijaznih domačijah, ki varujejo kontrolne žige, pa tudi, kako sta s **Stanetom Jamnikarjem** kar 21 let markirala to pot. Vzdrževalci poti pogosto obiskujejo domačine na kontrolnih točkah, jim osebno voščijo novo leto, spomnijo se njihovih osebnih in družinskih dogodkov, društvo pa jih vsako leto povabi na družabno srečanje ali na izlet po Sloveniji. Peter Ficko je opisal del Šaleške planinske poti čez Šentviško hribovje med Paškim Kozjakom in Uršljo goro, ki ga vse bolj obiskujejo planinci in izletniki prav po zaslugi te poti. Kar 16 strani barvnih fotografij pokrajine, krajev, domačij in njihovih prebivalcev je bogato dopolnilo obeh prispevkov.

Danica Ževart opisuje Velunjo peč, naravni most blizu Velenja, pod katerim je štiri metre visok slap Florjanskega potoka. Perorisa Marjana Vodiška ponazarja to naravno zanimivost. Franc Ojsteršek se spominja svojega prvega zimskega pohoda na Stol leta 1970, v drugem prispevku pa vzponov velenjskih planincev po gorah sosednjih držav.

Rubrika »Planinski obrazi« predstavlja nekaj znanih planincev, ki so se uveljavili v Velenju in drugod. Danica Ževart je zapisala pripoved **Ivana Sevcnikarja** (1906–1973), oskrbnika koč na Smrekovcu in Golteh ter Mariborske koč. Pripoved se nanaša na obdobje do 2. svetovne vojne. V drugem prispev-

ku spoznamo **Ano Štrbenk-Darinko** (1895–1984), ki je kot zavedna Slovenka okusila strahote Starega piskra v Celju, zaporov v Mariboru in taborišča na gradu Borl. Leta 1944 se je z 12-letnim sinom pridružila partizanom in z njim prekržarila Pohorje, Uršljo in Graško goro ter svet med Savinjo in Pohorjem. Obiskovala je slovenski visokogorski svet in gore v bližini Velenja. Jože Melanšek in Ivč Kotnik pišeta o sedemdesetletniku **Dušanu Kukovcu**, ki je kot mentor pomagal AO Šoštanj in bil soorganizator ustanovitve Šaleškega alpinističnega odseka. Po preselitvi v Velenje je postal inštruktor alpinizma in gorskega reševanja ter reševalec-letalec. Še vedno je aktiven gorski reševalec. Preplezal je prek 700 plezalnih smeri v domačih in tujih gorah, tudi najtežjih. Marjan Hrustl je objavil pogovor z Miroslavom Žolnirjem, ki v PD Velenje aktivno dela več kot 30 let; skoraj 30 let je bil tajnik društva. Njegovo delo je bilo vsestransko, saj je bil tudi arhivar, kronist, propagandist izletov, dopisnik v časopise, vodil je administracijo Šaleške planinske poti, evidenco priznanj, soustanavljal je planinske sekcije, bil pobudnik organiziranih pohodov in pet let tajnik Savinjskega MDO, ko je bil sedež v Velenju. Na svoje delo v društvu je ohranil prijazne spomine.

Na **Ivana Bogataja** (1952–1996), ki se je 15. avgusta 1996 smrtno ponesrečil pri sestopu z Mont Blanca, spominjata njegova fotografija z Ojstrice in besede z napisa pred kočjo pod Jalovcem, ki mu jih je namenil njegov prijatelj Miroslav Žolnir: »Hodi v gore, dokler je še čas! Prišel bo čas, ko ne bo več časa, in ta čas je lahko vsak čas.« Franc Ojsteršek piše o **Vinku Ocepku** (1930–1995), članu upravnega odbora PD Velenje, vodniku izletov, gospodarju Doma na Paškem Kozjaku, za kategera je opravil veliko prostovoljnega dela. Dva nepodpisana prispevka govori o **Ivu Jamnikarju** (1925–1996) in **Valterju Demšarju** (1917–1993). Ivo Jamnikar je zaslužen za dograditev planinske postojanke na Paškem Kozjaku, elektrifikacijo postojanke in nerazvitega Paškega Kozjaka ter za izgradnjo ceste iz Pake do postojanke. Valter Demšar

je bil dve desetletji član upravnega odbora PD Velenje in blagajnik, potem pa več let predsednik nadzornega odbora. Vzorno je vodil podatke o članstvu, njegove kartoteke članov po abecednem redu so dokument zgodovinske vrednosti. Marjan Hrustl objavlja spomine učiteljice **Anice Podlesnik**, ki je že leta 1958 s kolegico **Darinko Kramer** ustanovila planinski krožek na takratni osnovni šoli v »Konjušnici«. Krožek je bil prvi v občini in med prvimi v Sloveniji. Vodila ga je kar 25 let! Delo z mladino ji je danes v veliko zadovoljstvo. Marjan Hrustl predstavi še **Julko Škorjanc**, članico PD Velenje od ustanovitve, udeleženko in vodnico planinskih izletov, ki hrani veliko fotografij z društvenih izletov in njenih vzponov, med katerimi ji je najljubša slika z uspešnega vzpona na Škrlatico. Zbornik sklene razdelek »Gore v besedi«. Najprej se zvrstijo odlomki iz del nekaterih starejših avtorjev: **Josipa Vošnjaka**, **Bogumila Vošnjaka**, **Prežihovega Voranca**, **Davorina Ravljena** in **Janka Serneca**. Njihova vsebina je povezana s hribi in gorami nad Šaleško dolino in v njeni bližini. Drugi prispevki so iz obdobja po ustanovitvi velenjskega planinskega društva. Milica Prodnik piše, zakaj so 11. februarja 1950 zamudili pokrajinski sestanek na Uršlji gori, ki ga je sklicala PZS. Irena Brožnik obuja pod naslovom »Iz planinskega nahrbtnika« spomine na pet vzponov, ki jih je s prijatelji opravila v letih 1984–1986. Mojca Novak je napisala čustveno besedilo »Kmalu spet pridi«, v katerem govori o svoji ljubezni do gora, hrepenjenju po novih dogodivščinah, uživanju v popolni samoti. Gore ji šepečejo: »Kmalu spet pridi!« **Milena Štajner** piše o pohodu po mejah krajevnih skupnosti Konovo. Julijana Hočevar v pesmi »Mangart« objublja, da bo spet prišla gledat njegov obraz. V zadnjem prispevku »Sledi« pa se Franc Ojsteršek spominja obiskov gora med leti 1959 in 1964.

Obrnil sem še zadnje strani, kjer so naštetih avtorji številnih fotografij, kazalo in pregled organizacij, ki so omogočile izdajo zbornika. Knjige pa ne bom odložil med druge take publikacije. Pokazal jo bom svojemu in še kateremu planinskemu

društvu. Lep zgled je lahko vsem, ki se pripravljajo na društvene jubileje.

Velenjskim planincem hvala za dragoceno darilo, ki so ga dali svojim planincem in slovenskemu planinskemu založništvu. Naj bo društvena pot v drugem petdesetletnem obdobju prav tako uspešna, kot je bila v prvem.

Jože Dobnik

Preddvor v času in prostoru

Letošnjega julija je občina Preddvor na 418 straneh izdala bogato kronologijo »Preddvor v času in prostoru«, v kateri je 18 strani namenjenih tudi planinstvu in alpinistiki, avtor tega dela pa je domačin **Marijan Krišelj** z Visokega, nekdanji urednik Planinskega vestnika, ki zdaj stalno prebiva v Srednji Beli v občini Preddvor skoraj v neposredni bližini rojstne hiše pesnika **Matije Valjavca**.

V preddvorsko občino spada pomemben del gorá od Krvavca, Kalške gore, Grintovca, Kočen, Srednjega vrha, Malega Grintovca in Zaplate do Storžiča. Že Scopolli je v 17. stoletju raziskoval rastlinstvo na Storžiču, prav tako baron **Žiga Zois**. Pri ustanavljanju Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva je bilo nekaj članov s Preddvorskega, v zadnjem registru članstva pa je kar precej imen od tod. Za množično planinstvo, kolikor ga je takrat bilo, so bile v semanjih dneh znane ture na Krvavec, Dolge njive ali Davovec, Sv. Jakob ali Lovrenc. Že leta 1875 so zgradili Frischaufov dom v *Suhem dolu* nad Suhadolnikom, prav tako so »občinske« Cozjova koča, planinski dom Iskra na Sv. Jakobu, planinski dom na Kališču in bivak v Kočni.

Preddvorsko gorovje je še posebno zanimivo po izjemni planinski flori, tudi tamkajšnji visokogorski studenci so naravni fenomen. Poleg doline Kokre so naravne znamenitosti v dolini Bistrice, kjer je tudi plezalni vrtec, izvir Bistrica v tako imenovanem Skodevniku, v Zaplati Globeli in Tople jame, Gradišče in Soteske nad Bašljem. Tam se gnezdiijo nekatere redke ptice vključno z or-

lom, o katerem pravijo, da je tam že preštevilčen, in ruševcem.

V planinski kroniki je Krišelj predstavil nekatere znane hribovce in alpiniste od predvojnih **Ferdinanda Majnika**, učitelja v Preddvoru in na Jezerskem, in alpinista, smučarja, planinca in vodje obveščevalcev GRS **Draga Križnarja**, v predvojno in povojno generacijo pa sodijo še imenitne planinske osebnosti, kot so **Karl Palm**, **Tone Tičar**, **Boštjan Jocič**, **Slavko Morozov**, **Tone Kaštrun** in **Tone Ekar**, član GRS in prvi predsednik PD Jezersko. Poleg tega so predstavljeni še nekateri pomembni gorniki izpred nekaj let in desetletij, kot so himalajec **Nejc Zaplotnik**, ki ima korenine v Kokri, alpinistka klasične dobe **Milena Ekar**, plezalec **Srečo Rehberger**, zdravnik, smučar in ekspedicionist **Ivo Valič** ter predsednik planinske sekcije Preddvor in gorski reševalec **Živko Drekonja**. Mentorji planinstva od tod so bili ali so še med drugimi **Nežka Jocič**, zakonca **Rehberger** in **Franc Ekar**. Iz Preddvora so bili tudi znameniti planinski nosači **Šveder**, **Petrovc**, **Korošec**, **Remčevi** in **Lojzl**, ki so s konji in mulami prenesli na tisoče ton tovara na Kališče.

Ta kronika je s planinskim delom ohranila pred pozabo veliko pomembnih podatkov in tako tudi s te plati predstavila novo občino skupaj s pred poldrugim letom ustanovljeno planinsko sekcijo Preddvor.

Planinsko čtivo tudi v Koroškem fužinarju

Revija Koroški fužinar je najstarejše glasilo v Mežiški dolini, saj nepretgoma izhaja že od leta 1951. Ustanovila in financirala jo je Železarna Ravne, zdaj pa že nekaj let izhaja s pomočjo sponzorskih prispevkov in dotacij. Na leto izide ta dve številki (prva maja, druga decembra). V reviji so objavljeni kakovostni prispevki o preteklem in sedanjem dogajanju na Koroškem, ki se dotikajo različnih področij. Kot pisci sodelujejo tudi strokovnjaki iz lokalnih ustanov in podjetij.

Vsi dosedanji uredniki Koroškega fužinarja so k sodelovanju vabili tudi pisce, ki so obravnavali planinske teme: literarizirane zapise doži-

vetij v gorah, poročila o koroških odpravah v tuja gorstva, potopise, zgodovinske preglede razvoja alpinizma, kronologijo razvoja bližnjih PD – zlasti ob obletnicah itd.

V zadnji številki, ki je izšla junija, so objavljeni tudi trije članki, ki jih lahko uvrstimo med »planinske«.

Veronika Kotnik, načelnica MO PD Ravne na Koroškem, v besedi in sliki v članku z naslovom Z otroki v hribe predstavlja izletniško dejavnost v lanskem letu. Vsak mesec trije planinski vodniki in mentorica planinske skupine popeljejo na pohod od deset do trideset osnovnošolskih otrok, ki, kot pravi avtorica, na vsaki poti odkrijejo kaj novega, zanimivega, ter zaključijo: »Delo z mladimi je naporno in odgovorno; ampak ko vidiš iskricke v očeh teh nadebudnežev, ko slišiš brezskrbni smeh in ko vidiš, kako pozorno ti znajo prisluhniti, si zadovoljen in si misliš – vredno je!«

Marijan Lačen je bil letošnjega januarja s prijatelji dvajset dni v Afriki. Hribolazili so po Kilimandžaru, safarili po Serengetiju in lenarili na Zanzibaru. Dogodivščin je bilo dovolj, da ja nastala zanimiva Afriška zgodba. Poučna je za vse, ki v Afriko verjetno nikoli ne bodo šli, kot tudi za tiste, ki se na takšno pot pravkar odpravljajo, morebiti pa bodo koga privlačni opisi (in fotografije) narave in ljudi ter živali tako pritegnili, da si jih bo zaželel videti »v živo«. – Za pokušino citat iz »planinskega« dela Zgodbe: »Uhuru Peak, 5895 m. Prijeten je občutek, ko veš, da tja do Indije proti vzhodu in do Andov proti zahodu ne moreš več višje. Vzhajajoče sonce počasi jemlje moč mnogim zvezdam in zadnjemu luninemu krajcu. Ko stojimo na vrhu, osvetljeni s prvimi sončnimi žarki, ko je globoko pod nami še vse zavito v meglo, ko se samo Mavenzija rahlo dotakne škrlatna svetloba, ko Milan uspe samo izdahniti »čudovito!«, je to res prizor za bogove. In globoko v meni se še enkrat, kot že tolikokrat prej, potrdi smiselnost tega nesmiselnega početja.«

Jože Žunec je bil na trekingu po nepalski Himalaji ali V deželi prijaznih ljudi in najvišjih gora sveta. V prvem delu svojega prispevka se je razpisal o Nepalju, ki je tudi njega

očaral s prvobitnostjo. Osrednji del zapisa pa je namenil opisu 275 km dolgega trekinga, med katerim so se udeleženci povzpeli tudi na 5416 m visoki prelaz Trungla. Opisi narave, kot jo je doživel avtor, so zelo idilični: »Jutranji svit še pred sončnim vzhodom obarva zasnežene in zaledenele orjake z nekakšno svetlozelenkasto barvo. Kot v pravljici se kaže orjaški kristal prečudovite barve in oblike. Ko vzhaja sonce, se barve spreminjajo – svetleče zelenkasta postaja pozlačeno bela. Samo narava lahko pričara takšno lepoto neverjetnih barvnih odtenkov, ki se prelivajo drug v drugega. Ne zrejo zaman vrli gorjanci v čudeša narave s spoštovanjem in bojznijo. Zanje so tam mogočna nadnaravna bitja.«

Andreja Čibron-Kodrin

društvene novice

Hvala ti, Nadko!

V prvem tednu julija smo se poslovili od staroste trziškega planinstva **Nadislava Salbergerja**, ki nas je zapustil v častitljivem 87. letu starosti. Njegovo delo je pustilo med nami trajno sled, saj je velik del svojega življenja posvetil goram in aktivnemu delovanju na vseh področjih planinstva tako v PD Tržič kot tudi v širšem planinskem okolišju;

bil je alpinist, gorski vodnik, turni smučar, gorski reševalec, dolgoletni predsednik PD Tržič in načelnik Postaje GRS v Tržiču.

Pokojni izhaja iz velike družine, katere člani so se življenjskim tegobam navkljub zapisali naravi in njenim lepotam. Kot prvorojenec v družini se je že zelo mlad moral spoprijeti s trdim življenjem, vendar je vedno znova našel smisel življenja v čudovitem gorskem svetu, ki obdaja okolico Tržiča. Gore je vzljubil z vsjo močjo in jim posvetil ves svoj prosti čas, poleg tega pa je tudi vse svoje sposobnosti in moči usmeril v prid razvoja vseh področij organiziranega planinstva v Tržiču.

Kmalu je s svojim delovanjem zbral okrog sebe širok krog istomišljenikov, ki so si zadali veličastno nalogo: gorsko naravo približati ljudem in jim obenem zagotoviti čim večjo varnost na gorskih poteh. V sredini tridesetih let je v takratni podružnici Slovenskega planinskega društva v Tržiču vladalo mrtvilo, kar je bil zadosten razlog, da je Nadko s podporo planinskih zagnancev še ne 25 let star stopil na čelo Planinske podružnice v Tržiču. V zelo kratkem času je pod njegovim vodstvom planinstvo v Tržiču zadihalo s polnimi pljuči: poleg osnovne dejavnosti so se obnovile ali na novo zaživele vse planinske dejavnosti od alpinistike, Gorske reševalne službe, gospodarstva, mladinskega odseka, markacistov in propagande do vodništva in izletništva. Ustanovljena sta bila celo Foto odsek in Smučarska skupina, ki pa sta kasneje prerasli v samostojni organizaciji.

Tako popolno in pestro dejavnost planinstva v Tržiču pod njegovim vodstvom pa je na žalost prekinil čas druge svetovne vojne, ki tudi njemu ni prizanesla.

Takoj po vojni se je Nadko z vsjo resnostjo lotil organizirane obnove planinstva v Tržiču. S svojim zgledom, delom in priljubljenostjo je znova znal k delu pritegniti tako starejše kot tudi mlajše generacije.

Še posebno mu je priraslo k srcu humano delo Gorske reševalne službe, saj je bil med drugim tudi eden od ustanoviteljev Reševal-

nega odseka v Trziču, po končani vojni pa s krajšim presledkom njen načelnik vse do leta 1962. S svojim delom in izkušnjami je v GRS prispeval ogromen delež na področju vzgoje, preventive in materialne opremljenosti. Vodil je reševanja in je reševal v vseh akcijah tistega časa, dokler si na eni od reševalnih akcij ni sam poškodoval noge, kar mu je preprečilo nadaljnje aktivnosti in mu grenilo življenje vse do smrti.

V njegovem času sta bili obnovljeni in zgrajeni planinski postojanki Kostonjeveča koča na Dobrči in Planinski dom na Šiji, uresničena pa je bila tudi njegova dolgoletna zamisel še izpred vojnih časov, izgradnja bivača v Storžiču in planinskega doma pod Storžičem.

S krajšim presledkom je do sredine petdesetih let zelo uspešno vodil Planinsko društvo Trzič.

Prav tako je v času aktivnega delovanja v planinstvu tudi tvorno deloval v različnih odborih in komisijah za GRS in PZS, s čimer je svoje bogato znanje in izkušnje prenesel tudi na širše območje alpskega dela Slovenije.

Za svoj prispevek je prejel vsa možna odlikovanja in priznanja PZS, dobil pa je tudi plaketo Občine Trzič.

Bil je nadvse prizadeven vsestranski planinski delavec, predvsem zaradi svoje skromnosti in poštenosti pa priljubljen planinski prijatelj med

svojimi planinci, alpinisti in gorskimi reševalci.

Tudi kasneje, v času, ko mu narava zaradi poškodbe in starosti ni več dopuščala fizičnega sodelovanja, je v sebi čutil in snoval planinsko pripadnost ter užival v spominih na prehojene planinske poti, preplezane stene v domačih in tujih gorah, na rešene planinske prijatelje, ki so se znašli v stiski.

Z velikim veseljem se je v okviru možnosti udeležil slehemega srečanja s svojimi gornjskimi prijatelji. To mu je vlivalo novih moči predvsem v zadnjem obdobju življenja, saj je dosegel častitljivo starost.

Obrnil se je list, zaprla se je knjiga. Smrt je bila močnejša od življenja. Ostane le sporočilo, da bo spomin nate še naprej živel med nami planinci, tvoje delo pa za vedno nosi pečat v tradiciji PD Trzič.

Nadko, hvala ti za vse, kar si storil za planinstvo!

Slava tvojemu spominu!

Planinsko društvo Trzič

In memoriam: Miha Finžgar

Na pokopališču v Lescah smo se 16. marca poslovili od častnega člana PD Radovljica **Miha Finžgarja**.

Že kot mlad fant je vzljubil lepoto gorā in rad se je podajal na njihova pobočja. Kmalu je postal dejaven tudi v planinskem društvu. Leta 1946 je postal član upravnega

odbora društva. V obdobju tik po svetovni vojni je bila prav pred člani upravnega odbora velika naloga: obnoviti je bilo potrebno požgana Roblekov in Valvasorjev dom ter zgraditi Radovljiški dom na Kriških podih. Bilo je ogromno delovnih akcij, težaškega dela in tudi iznajdljivosti, saj ni bilo ne finančnih sredstev ne materiala. A volja je premagala vse probleme in domovi so se odpirali po predvidenem načrtu.

Njegovo življenje je bilo nasploh pestro in razgibano. Bil je soustanovitelj zadruga Elan – predhodnice današnje tovarne Elan. Deloval je v različnih družbenih in gospodarskih odborih in komisijah. Kljub obilici zadolžitve pa je vedno našel čas tudi za planinstvo. Kot gospodarstvenik je društvu pomagal tako z nasveti kot pri pridobivanju sredstev. Ko je sčasoma določene funkcije prepustil mlajšim, se je lahko še bolj posvetil planinstvu.

Tako je bil leta 1970 izvoljen za predsednika društva. Ker se je število planincev v gorah iz leta v leto povečevalo, je nastala potreba po zagotovitvi dodatnih zmogljivosti, kar je bilo pomembno predvsem za Pogačnikov dom, kjer je bil obisk največji. Zato je bila ena od njegovih prvih predsedniških nalog zgraditev prizidka pri Pogačnikovem domu.

Priprave za gradnjo prizidka so se pričele konec leta 1971 in v jeseni 1973 je bila slavnostna otvoritev. Do doma je bil speljan tudi vodovod iz Zgornjega Kriškega jezera, za katerega je dal pobudo trentarski nosač **Viktor Kravanja**.

Leta 1974 se je pokazala potreba po temeljiti obnovi Roblekovega doma. Ker društvo samo ni imelo potrebnih sredstev, sta občinska skupščina in novo ustanovljena temeljna kulturna skupnost prispevali znaten del sredstev. Precej sredstev je za ta namen namenila tudi tovarna športnega orodja Elan.

Njegova zasluga je tudi, da je ob 80-letnici društvo razvilo svoj prapor in da so podpisali sklep o 100-bratrenju s planinskim društvom Ravna gora iz Varaždina. Podpis svečane listine je bil v jeseni 1974.

leta v Varaždinu. S tem društvom imamo še danes pristne stike.

Leta 1976 mu je potekel predsedniški mandat. Še naprej je vneto sodeloval v upravnem odboru in bil leta 1983 ponovno izvoljen na to funkcijo. Predsedniške posle je opravljal do leta 1987, ko je mesto dokončno prepustil mlajšim. S svojimi nasveti in izkušnjami je še nadalje pomagal članom društva. Tudi njegov sin **Bogdan** je sledil njegovemu zgledu, saj je bil kar osem let član upravnega odbora. Za izjemne zasluge in požrtvovalno delo ga je društvo leta 1990 imenovalo za častnega člana.

Njegova vedrina in smisel za prostovoljno udejstvovanje ter njegova neizmerna ljubezen do gora bosta še dolgo spremljevalca tudi sedanje generacije radovljiških planincev.

Tone Tomšič

Prijatelju Dušanu Krajcu v slovo!

Imeti pravega prijatelja je lepo. Pravega prijatelja izgubiti je vsem najtežje.

Mi smo ga izgubili prav v dneh, ko smo bili vsi polni načrtov, kam bomo še odšli, kje bomo plezali in kaj novega videli in storili. Naše

Vez z življenjem

ALEŠ TACER

*V steni visim:
nad mano previs,
pod mano prepad;
vrv je vez z življenjem!*

*Telo hrepeni
po varnem zavetju
in noga tipa
za trdno oporo.*

*Življenje trenutku je
temu podobno –
razlika le v tem je,
da ta je resničen,
a naša vsakdanjost
ovita v meglo...*

Planinsko društvo Grmada iz Celja je s teboj izgubilo enega od ustanovnih članov, katerega energija je pripomogla, da sploh obstajamo.

Človeka, ki bi bil tako poln življenja in veselja, je težko spoznati. Takšnih skorajda ni več. Ni bilo stvari, ki je naš Dule ne bi znal narediti, težko je najti vrh, na katerega njegova noga še ni stopila. Težko se je spomniti trenutka, ko si bil slabe volje. Med nami ni nikogar, kateremu nisi vedno, ko smo te potrebovali, priskočil na pomoč. Vsi smo se zanesli na tvojo roko, tudi ko v gorah, ki smo jih s teboj vsi občudovali, nismo več našli prave stopinje. Ko sedaj, ko te ni več, gledamo fotografije, z njih kar odmeva tvojo odkriti smeh, spomini na tvoje norčije mi vedno znova privabijo solze v oči.

Nikakor ne morem razumeti, da si kar zaspal. Kljub obljubi, da se naslednji dan dobimo v Logarski dolini, kljub že pripravljenemu nahrbtniku te na dogovorjeno mesto ni bilo. Vsem se je zdelo čudno, saj Dule ni nikdar zamudil; včasih smo se nate celo jezili, ker si nas prezgodaj prebujal. Čakali smo zaman, tiho si odšel od nas. Ko si letos opravil šolo za planinskega vodnika, se nam ni niti sanjalo, da te ne bo več med nami, še preden bo minilo poletje.

Prijateljem so ostali spomini. Ko bomo obiskovali kraje, koder smo prej hodili skupaj, se te bomo spo-

minjali, z vsem spoštovanjem in z večnim »zakaj« v srcu. Ko bomo na Okrešlju pripravljali drva za planinski dom, se bomo spomnili, kako močno nam manjkaš. Vedno si rad poprijel za žago in sekuro. Tudi na vrhu Triglava boš vedno z nami, saj si vedno sodeloval pri krstu novincev. Tudi na Kanin, za kamor smo bili dogovorjeni čez nekaj dni, bomo nesli spomin nate s teboj. V kampu v Trenti ne bo tako, kot bi bilo, če bi bil z nami, vendar objubljam, da bomo nadaljevali tvoje poti, tvojo tradicijo smeha in dobrovoljnega pogleda na svet.

Dule, ne bom te spraševala, zakaj si odšel, v imenu vseh nas pa ti objubljam: tako kot Ti bomo svetu poskušali dati najboljše!

Davorka Lamut-Dada

V spomin Ireni Puhar

*Tiha misel zablestela
nad večernim krajem,
duša odblestela
z zlatim je sijajem.
S. Kosovel*

26. julija je kruta usoda pretrgala nit življenja **Ireni Puhar**, ki je v tržiških vrtcih še predvsem na področju strokovnega planinskega dela zapustila izjemno bogastvo. Nastala je izredno težko nadomestljiva vrzel.

Vrsto let je bila posredno in neposredno povezana z vzgojo najmlajših na planinskem področju. Zavedala se je, da sta za dobro

Irena Puhar na Velikem vrhu in planinskem taboru Kofce '99 dne 24. junija 1999

delo premalo samo ljubezen in pripadnost goram, zato se je tudi izobraževala na tem področju, s svojimi bogatimi izkušnjami pa pomagala tako v PD Trzič kot tudi v PZS pri snovanju novih zamisli o dejavnostih cicibanov-planincev in družin.

Z njenim neutrudnim in ljubezni polnim prekipevajočim življenjem do narave in gora je organizirala cicibanove planinske urice, planinske pohode z otroki in z družinami ob koncu tedna, planinske tabore na Kofcah. Ko so otroci zapustili vrtec, smo na željo njih in staršev omogočili nadaljevanje dela na planinskem področju.

Bogastvo in neprecenljiva dota najmlajšim bosta za vedno ostala. Ni storila le tega, kar je morala, temveč, kar je resnično zmogla in še več, kot je zmogla njena narava in kot je zmoglo široko odprto srce.

Bogato oplemeniteno življenjsko poslanstvo je prekinla smrt, Irena pa bo z nami na samotnih planinskih poteh kot spomin, ki nikdar ne ugasne.

Erna Anderle
za VVZ Trzič

Irena in Klavdij Puhar

Mnogo prezgodaj sta nas polna neizpolnenih idej in načrtov zapustila planinska prijateljica **Irena** in njen mož **Klavdij Puhar**.

Ljubezen do gora ne more nikoli miniti. Človek, ki se jim enkrat zapiše, jim pripada za vedno. To je naučinkovitejša pripadnost in blaženo suženjstvo. In Irena je bila goram zapisana s srcem in dušo.

Najtežji – kot povsod v življenju – je ravno prvi korak. V gorah še toliko bolj. Ireno je spremljala stalna želja po novih znanjih in spoznanjih, ki jih je skupaj s svojim doživljanjem divje gorske narave nato prenašala na mlade v svoji planinski skupini v vrtcu ter v Planinskem društvu Trzič in jim tako pomagala pri tem tako pomembnem koraku v nov, drugačen in neverjetno lep svet, ki ga je imela tako rada. Vedno je bila polna pozitivne energije, ki je spodbujala tudi vse druge, ki smo delovali ob njej. Vedno je znala svetovati, se pogovoriti o problemih in nas spodbujati. In Klavdij ji je pri teh dejavnostih vedno rad pomagal.

Za vama ostaja velika praznina, ki

jo bo zelo težko zapolniti. Toda – ozrite se naokoli, ko boste naslednjič stopili v to gorsko kraljestvo: Irena in Klavdij bosta nekje tam in nas bosta spremljala.

Irena, Klavdij, na svidenje v gorah!

Prijatelji iz Planinskega društva Trzič

Gospa Valerija in njene vezenine

Rodila se je pred 80 leti očetu Jožu in materi Heleni. O njenem očetu **Pobrežniku-Ravničarjevem Jožu** iz Solčave je že pred skoraj 50 leti pisal Lovec: »Spretnjšega in bolj prebrisanega divjega lovca bi težko še kje našli. Sicer pa je bil možak poštenjak od nog do glave, da si se mu lahko odkril. Pod Olševo ob Šturmovem hribcu je imel revno bajtico z nekaj malega borne zemlje, kjer je lahko redil poldrugo kravo, težje pa precej številno družino.«

Ja, pri Ravničarju se je rodilo kar dvanajst otrok. Dva sta umrla takoj po rojstvu, danes pa poelg Valerije živita še dve starejši sestri. Kadar so očeta vprašali, koliko otrok ima, jim je kratko in jedrnatu odvrnil: »Tol'ko, kot bi gruško (hruško) otrsul!« Če je hotel nahraniti toliko lačnih ust, se je moral občasno odpraviti v gozd. Zjutraj se je vračal domov s težko oprtanim košem, v katerem je nosil s suknjičem pokrito uplenjeno žival.

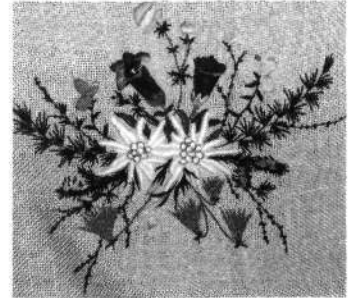
Ob spominu na šolska leta se **Valerija Gradišek** nasmehe in pripoveduje: »Osnovnošolske klopi sem gulila v Solčavi. Šola je stala prava na kraju, kjer sva si po drugi svetov-

ni vojni z možem zgradila hišo. Zanimivo je, da sem imela najslabšo oceno prav iz ročnih del. Danes skušam z vezenjem to oceno popraviti.«

Prišla so leta zaljubljenosti. Nekoč sta se s fantom odpravila na Ojstrico, kar v nizkih čevljih. Ko je mama zvedela, s kom se sestaja, ji to ni bilo prav nič všeč. Sprli sta se in Valerija je pobegnila od doma na Plesnikovo planino k svoji prijateljici Micki. Veliko skrbi je povzročila domačim, ker je dalj časa ni bilo domov.

Posebno hudo je bilo v Solčavi leta 1944. Nemci so takrat zbrali vaščane in jih zaprli na podstrešje pri Logarjevih. Tudi Valerija in njena sestra sta se znašli med njimi. Slednja je znala nemško in je razumela vojake, ki so se pogovarjali o požigu ujetnikov pri Novi Štifti. Zasumila je, da se bo tudi v Solčavi zgodilo nekaj podobnega in je zahtevala od stražarja, naj jo spusti k oficirju. Temu se je pritožila glede ravnanja z zaprtimi domačini in mu pokazala nemško delovno knjižico. Naslednji dan je oficir izpustil vse mlade ujetnike.

Povojno obdobje je bilo obdobje pomanjkanja. Valerija je bila vesela, če je kje dobila delo kot hišna pomočnica. Tudi pri Logarjevih je delala kot sobarica. Leta 1959 se je poročila. Z možem sta se preselila v novo hišo. Mož je bil priučen mizar in je iz lesa izdeloval različne lesene predmete, med drugim tudi

okvire za gobeline in slike. Nekoč ji je predlagal: »Še ti kaj namahaj na coto, da bom dal v okvir!«. Poskusila je. Prvi vezen prticek ji je leta 1972 odkupil Italijan v gostišču pod slapom Rinka. Dobila je veselje do vezenja in danes bi težko prešla vsa dela, ki krasijo cerkve in domo-

ve na Slovenskem in celo v tujini. Delala je cele noči. Pod njenimi spretnimi prsti so nastajali čudoviti

šopki planinskega cvetja, med katerimi tudi dva nista enaka. Popotnik ali planinec, ki se ustavi v cerkvah v Logarski dolini, pri Sv. Duhu pod Olševo, v Nazarjah, Lučah in drugod, se ne bo mogel nagledati vezenja na oltarnih prtih. Kranjske lilije, lepi čevljevci, encijani, avriklji, alpski zvončki, pogačice, murke, planike in druge planinske cvetice so vezene tako mojstrsko, da se človeku zazdi, kot bi imel pred seboj sveže cvetje. Hvaležna je dobrim ljudem, ki skrbijo za te prte, jih perejo in likajo, da jih vsakdo rad pogleda.

Moževa smrt je bila zanjo hud udarec. Dolge samotne noči si je krajšala s pisanjem pesmi. Nekaj jih je posnela na kaseto. Če jo boste obiskali, vam jih bo rada zapela.

Letos 19. maja je praznovala 80. rojstni dan. Čeprav ji oči počasi slabijo, je še vsa polna načrtov, saj naročil za njena dela kar noče zmanjkati. Še dobro, da so se nekatere sosedice začele zanimati za njen način vezenja. Vesela bo, če ji bo uspelo katero naučiti vseh tistih podrobnosti, ki dajejo njene mu vezenju pečat umetnine.

Pa srečno in še veliko zdravih let, gospa Valerija!

Božo Malovrh

Dan državnosti na Mestnem vrhu

Na Mestnem vrhu nad Kočevjem se na letošnji dan državnosti dogajalo marsikaj. Vse priprave za ta dan so bile usmerjene na kulturno, športno in družabno raven. V koči na Mestnem vrhu pri Jelenovem studencu je že zgodaj zjutraj vrelo. Vsak od odbornikov je imel svojo zadolžitev. S kolegico sva odromali

že pred osmo uro zjutraj po stari, znani Kalanovi poti, ki se je pohodniki najraje poslužujemo. Sonce je prebijalo med drevjem, a jutro je bilo kar hladno, za hojo ravno pravršnje.

Ko sva prispeli tja gor, se je na travniku že kadilo in dišalo po čebuli. Eden od planincev je kupal golaž v kotlu. Kuharice so tudi v koči v velikem loncu že kuhale joto, v drugem pa je bila že pripravljena vrela voda za pravi planinski zeliščni čaj. Zunaj koče so možakarji postavljali mize in klopi ter pripravljali pijačo, da bi bili pohodniki in tekmovalci pogoščeni, kot se po pravi planinski šegi spodobi.

Že pred dnevi smo se dogovorili s kolesarskim društvom, da bi v duhu tekmovanja priredili kolesarski juriš na Mestni vrh. Seveda je sodeloval vsak, kdor je želel tekmovati, od mlajših pionirjev do mladincev in starejših. Prve tri, ki so prispeli na cilj, je čakala nagrada.

Tudi pohodniki so tekmovali, kdo bo prvi prispel na cilj. Seveda so se morali vpisati na startu tako eni kot drugi tekmovalci, pa tudi ko so prispeli na cilj, se niso smeli pozabiti prijaviti, saj je prav tako čakala nagrada.

V novem dograjenem delu koče, ki še ni končan, je društvo pripravilo razstavo starega planinca in velikega ljubitelja narave, zlasti ljubitelja Jelenovega studenca **Petra Vovka**. Ideja za to je bila zamisel predsednice društva **Vlašičeve** in skupaj sva prebirali in izbrali njegova najlepša dela, njegovo poezijo, prozo in fotografije, kar je nastajalo v letih njegove mladosti pa do danes. Odločili smo se, da ljudem pokažemo, kakšnega človeka imamo v svojih vrstah.

Bližala se je deseta ura in pričeli so prihajati prvi pohodniki. Sprva so »kapljali«, potem pa so že začeli kar »deževati«. Prvi kolesarji so že pridrveli do cilja. Prepoteni, a zadovoljni in nasmejani.

Zadoneli so prvi takti glasbe. Muzikant, ki je igral in pel, je imel dobro razvočenje in tudi dobre »komade« popevk in domače glasbe. Za vsa ušesa nekaj. Na Mestni vrh so prijezdili tudi jezdec zjutraj vrelo, a so s svojimi lepimi konji popestrili ta praznični dan. Vsi smo bili razpoloženi in veseli. Celo sonce, ki

je topleje zagrelo, se mi je zdelo, da se smeje. Vse skupaj je bilo videti kot mravljišče. Tam nekje se je oglasila harmonika, nekje kitara in petje, smeh pa se je razlegal od vseh strani.

Predsednica je napovedala kratek nagovor za ta praznični dan. Tudi moški pevski zbor Svoboda iz Kočevja je zapel nekaj pesmi. Potem je spregovoril naš župan, ki je veliko pripseval k obnovi naše planinske koče.

Nato je naša planinka prebrala svoje pesmi, na koncu pa je sledila razglasitev kolesarskih in pohodniških zmagovalcev.

Vzdušje je bilo enkratno. Nasmejan obraz, trepljanje po ramah in odobravanje za uspelo akcijo.

Veliko je bilo pohodnikov iz drugih krajev, a tudi veliko otrok, kar je vredno pohvale. Moram glede tega pohvaliti naše planinsko društvo, ki je zelo dejavno na osnovni šoli in sodeluje z učitelji in starši otrok, ki želijo v naravo. Tako naše PD prireja večkrat tabore na lepih planinskih točkah, seveda pod vodstvom izkušenih vodnikov, in starši vedo, da so lahko brez skrbi, kadar so otroci pod njihovim okriljem. Na splošno velja, kar se je tudi izkazalo, da je PD Kočevje zelo aktivno in resno.

Na razstavo Petra Vovka, tudi stalnega sodelavca Planinskega vestnika, so organizatorji vabili takole:

»Peter, velik prijatelj in občudovalec narave, ki mu je drugi dom brez oken in vrat, brez strehe in sten, kot sam navaja. Je človek, ki nanjo gleda s srcem.

Že kot mladenič je rad zahajal v gozd, zato si je tudi izbral poklic gozdarja. Od vsega začetka je zahajal na Mestni vrh in je bil tudi deset let oskrbnik tamkajšnje planinske koče. Bil je tudi propagandist in tajnik. Njegovo življenje se je bogatilo ravno tu in s skrbnim opazovanjem je svoja občutenja in lepote narave pričaral na papir. S svojim edinstvenim čutnim, barvitim, živim in celo slušnim pisanjem se bralcu nehote prikaže živa slika iz narave, ki jo opisuje. Tako zna samo on, ki gleda s srcem! Da! Štirideset let opeva naravo. Pošiljal je svoje prispevke v Planinski vestnik, Lovski vestnik in drugam. Njegova dela, tako pesmi kot pro-

za, so dobila lepo kritiko od priznanih slovenskih pisateljev in urednikov.

Ko sem dobila nalogo, da iz njegovega opusa izberem najboljšo, sem bila v hudi dilemi. Kaj pa je sploh najboljša? Vse, prav vse, kar sem prebrala, je najboljša!

Peter Vovk, virtuoz pisanih besed, že dolgo ne more več tja gor na Mešni vrh k Jelenovemu studencu. Tja, kjer se mu je duša polnila, k svoji nevesti Naravi. Pa pravi, da mu vseeno ni dolgčas, saj živi s svojimi spomini in vedno znova opisuje gozd in njegove stezice, podrast in gozdne ptice. Spomini mu sežejo nazaj, ko je stopal bos, da ne bi zmotil gozdne tišine in njegovih prebivalcev, v poletna gozdna jutra, ko je jutranje sonce obsijalo vrhove dreves in ko je vsaki rosnii kapljici dal svoj pomen. Ko je poslušal petje ptic in govorico mravelj. Ko se je stapljal z naravo.

Ko sem na njegovem domu le bežno prelistovala njegove pesmi, sem ostrmela. Vsaka pesem je bila opremljena s fotografijami opevane teme in z ornamentami, ki jih je narisal z neverjetno natančnostjo.

Njegov opus je ogromen. In ko sem prebirala njegova dela, se mi je duša napolnila z občutkom, ki mi je bil do sedaj le malo znan. Postala sem bogatejša.

In prepričana sem, da bo tako občutil marsikdo na tej razstavi.

Planinsko društvo Kočevje se Petru iskreno zahvaljuje, da nam je dovolil razstaviti svoja dela, obogatena z bogato dokumentacijo in fotografijami iz preteklih let.

Želimo mu, da bi še dolgo tako bogato ustvarjal. In hvaležni smo mu za vsa njegova prizadevanja.

Predsednica PD Kočevje
Milena Vlačič

Šli smo v neznano, prišli na Sveto Trojico

V nedeljo, 11. aprila letos, se je naša planinsko društvo podalo na izlet v neznano. Z avtobusom je iz Podnana proti Pivki krenilo 47 izletnikov, od tega skoraj polovica osnovnošolcev. Na avtobusu sem dal namig glede cilja izleta, tako da so vsi kmalu ugotovili, kam smo namenjeni. Razdelili smo se v dve precej veliki skupini. Starejša, izkušenejša skupina, ki je šela 20 udeležencev,

je pot na Sveto Trojico nadaljevala iz Slovenske vasi. Do vrha jo je mimo Petelinjskega jezera po približno dveh urah hoje pripeljal **Marko Nabergoj**. Sam sem vodil mlajšo in počasnejšo skupino iz vasi Trnje, od koder smo do vrha potrebovali uro in pol precej počasne hoje, predvsem zaradi manjše zmogljivosti nekaterih še ne osnovnošolskih otrok. Ne preveč strma pot nas je vodila po pred nekaj leti požganem borovem gozdu, ki prehaja v mešan, proti vrhu vse bolj redek gozd. Ob lepem vremenu se z vrha ponuja lep razgled na Nanos, Snežnik, Vremščico... Na veliko razočaranje otrok na vrhu tega 1123 metrov visokega hriba ni bilo žiga, kar je verjetno posledica tega, da vrh ni več v transverzali. Kljub temu smo si čas na ne preveč močnem soncu krajšali z nekaterimi igrkami, ki so zmagovalcema prinesle brezplačen naslednji izlet. Otroke je navdušil tudi spust jadralnega padalca. Na žalost je lepo vzdušje pokvarilo nekaj kapljic dežja, ki so nas prisilile k spustu. Obe skupini sta se vrnili po najkrajši poti v vas Trnje oziroma k avtobusu. Domov smo se polni vtisov vrnili v popoldanskih urah.

Konec aprila smo se ponovno zbrali s ciljem: Krim. Tokrat se nas je na državni praznik, 27. aprila, zbralo še več, sa se je proti Ljubljani odpravilo kar 52 pohodniških navdušencev. Prav tako smo bili razdeljeni v dve skupini. Mlajšo je iz Zgornje Brezovice vodi **Aleš Bratož**, ki je bil tudi sicer vodja izleta, starejšo pa njegov pomočnik **Stojan Vitežnik** iz vasi Preserje. Na Krimu, kjer sta se obe skupini srečali, nam tudi tokrat vreme ni bilo posebno naklonjeno, saj nas je manjša ploha žal pregnala naprej. Po malici smo se spustili v sotesko Iške, kjer nas je že čakal avtobus. Pot navzdol je marsikoga bolj utrudila kot navzgor, ker ji ni bilo ne konca in ne kraja, povrhu vsega pa je bila še precej strma. Ogledu spodnjega dela soteske je sledila vrnitev domov. Mimogrede smo se ustavili še ob umetnem jezeru, kjer so bili veseli našega postanka. Zgodaj zvečer smo se utrujeni, vendar zadovoljni vrnili domov z vprašanjem: Kam gremo pa prihodnjic?

Tomaž Fabčić

Brunarica nad ledenikom

Ob jubileju, stoletnici organiziranega kranjskega planinstva, so nad Skutinim ledenikom sestavili novo brunarico na kraju, kjer je od leta 1977 stala stara lesenjača, ki je služila za spravilo žičniškega orodja in tudi kot zatočišče za ljudi ob slabem vremenu. Brunarica je prijazna okolju in služi med drugim kot bivač za alpiniste in za gorsko-reševalne namene.

Foto: Franc Ekar

Slovenski železarji pri Češki koči

Organizacijski odbor planinskih pohodov slovenskih železarjev z Raven na Koroškem je v soboto, 19. junija, pripravil letošnji prvi vzpon, in sicer k Češki koči pod Grintovcem (1543 m). Potekal je v smeri dolina Makekove Kočne-kmetija Makek-Makekovo sedlo-Češka koča-Štillerjeva planina-dolina Ravenske Kočne-Planšarsko jezero. Kot poročča vodja organizatorjev **Franci Telcer**, dež pohodnikom ni dovoljeval, da bi šli prek Vadin. Vendar slabo vreme ni bistveno vplivalo na dobro razpoloženje železarjev, ki se jih je za pohod prijavilo kar 130; prišli so z Jesenic (31), iz Štor (36), Ljubljane (7) in z Raven (56).

Letos sta poleg tega načrtovani še dve planinski turi. Štorani so 24. julija organizirali pohod iz Karniške

Bistrice na Kamniško sedlo, od tam pa na Okrešelj in v Logarsko dolino. Jeseni so na vrsti Jeseničani, cilj pa še ni določen.

Andreja Čibron-Kodrin

Končno smo uresničili sen

V jubilejnim glasilu Planinskega društva Pošte in Telekom Ljubljana »Pod Prisojnikom« št. 2 z dne 10. septembra 1998, izdanem v počastitev 45-letnice Planinskega društva Pošte in Telekom Ljubljana in 45-letnice Poštarskega doma na Vršiču, je **Jože Dobnik** v članku »45 let Poštarskega doma na Vršiču« opisal, kako je potekala gradnja, obnova in razširitev doma, na katerega smo upravičeno tako ponosni.

Delo v domu in za dom pa smo nadaljevali.

Istočasno z gradnjo, obnovo in rekonstrukcijo doma so tekla tudi prizadevanja, da bi društvo postalo lastnik ali imetnik uporabne pravice na tej nepremičnini, ki je bila vpisana v zemljiški knjigi kot splošno ljudsko premoženje. Društvo je gradilo in obnavljalo dom na podlagi lokacijskih in gradbenih dovoljenj, čeprav ni bilo lastnik oziroma imetnik uporabne pravice. Vsa prizadevanja, da bi to vprašanje rešili, niso rodila posebnih sadov. Že v prejšnjem sistemu je kazalo, da bo to mogoče urediti – pa je Izvršni svet skupščine občine Jesenice z zemljiškoknjižno izjavo konec leta 1988 prenesel pravico uporabe na tej nepremičnini na Triglavski narodni park.

Ko nas je kdo vprašal, čigav je Poštarski dom na Vršiču, smo mu navadno odgovorili: »Poštarski dom je naš, dejansko smo mi lastniki, pravno pa zadeva ni urejena.« Samo nejeverno nas je spraševalec pogledal in zmajal z glavo. Mislim si je: »Saj s temi ljudmi nekaj ni v redu!« In se je poslovil. Res je neverjetno, da si dejansko lastnik, pravno pa zadeve nimaš urejene. Lastnina je namreč pravna kategorija, mar ne?

Začeli smo se dogovarjati o rešitvi tega problema s Triglavskim narodnim parkom, ki je pokazal razumevanje za reševanje te problematike, vendar pa je moral upoštevati tudi

svojo posebnost in pooblastila, ki jih je imel po zakonu o Triglavskem narodnem parku.

Na podlagi razgovorov z vodstvom Triglavskega narodnega parka je bil konec lanskega leta pripravljen osnutek pogodbe o uskladitvi dejanskega in zemljiškoknjižnega stanja glede Poštarskega doma na Vršiču. Osnutek pogodbe je izhajal iz dejstva, da je TNP vknjižen v zemljiški knjigi Okrajnega sodišča na Jesenicah kot imetnik pravice uporabe te nepremičnine, in iz dejstva, da je Planinsko društvo Pošte in Telekom Ljubljana zgradilo Poštarski dom na Vršiču z lastnimi sredstvi na podlagi lokacijskih in gradbenih dovoljenj in da mu je bilo konec leta 1987 neodplačno dodeljeno funkcionalno zemljišče s sklepom Upravnega odbora Sklada stavbnih zemljišč občine Jesenice. S to pogodbo se le usklajuje dejansko in zemljiškoknjižno stanje glede Poštarskega doma na Vršiču in se z njo ne ureja pravni promet glede te nepremičnine. To je v pogodbi izrecno poudarjeno.

To pogodbo sta dne 17. 3. 1999 podpisala direktor TNP **Janez Bizjak** in predsednik našega društva **Anton Krauthaker**. Na podlagi te pogodbe je društvo postalo lastnik doma in funkcionalnega zemljišča. Po podpisu pogodbe, predložitvi pogodbe davčni upravi in overitvi podpisa dosejanega imetnika pravice uporabe smo pri Okrajnem sodišču na Jesenicah vložili zemljiško-knjižni predlog za vpis lastninske pravice.

Sedaj lahko upravičeno trdimo: »Smo lastniki Poštarskega doma na Vršiču in imamo lastninsko vprašanje urejeno.« To smo tudi sporočili Planinski zvezi Slovenije. Ko bomo prejeli zemljiškoknjižni sklep Okrajnega sodišča na Jesenicah, vas bomo o tem tudi seznanili.

In ne nazadnje: predsednik društva bo na naslednjem rednem letnem občnem zboru v svojem poročilu med uspehi društva v letošnjem letu upravičeno štel tudi ureditev lastnine glede Poštarskega doma na Vršiču.

Lojze Cuznar

Aktivna seniorska sekcija

Planinska sekcija Društva upokojencev Litija je konec lanskega leta potegnila črto pod svoje delo v letu 1998 in ugotovila, da sta že vse od ustanovitve leta 1991 obseg dela in aktivnosti v nenehnem porastu. Lansko leto je program dela obsegal 30 pohodov in izletov, program pa je bil v celoti uresničen. Vseh pohodov in izletov se je udeležilo 1429 upokojencev, kar je za 12 odstotkov več kot leto dni prej. Z izbiro pohodov in izletov so bili udeleženci nadvse zadovoljni in so jim ostali v prijetnem spominu. Povsod so srečevali prijazne ljudi in občudovali lepo naravo, kar jim v letih njihovega aktivnega dela ni bilo vedno mogoče. Svoje je prispevalo tudi vreme, ki je bilo izletnikom vseskozi naklonjeno in je še stop-

Člani Planinske sekcije Društva upokojencev Litija lanskega 4. julija pred Domom pri Krnskem jezeru

njevalo čare narave. Mnogim bo ostal nepozaben spomin na prečenje Pohorja in tamkajšnjih čudovitih gozdov, na vzponu na Viševnik, Slavnik, do Krnskega jezera, na Peč, Peco z votlino kralja Matjaža, v Kočevski Rog z Bazo 20 in še na nešteto drugih vrhov in krajev ob planinskih poteh. Med drugim zelo radi obiskujemo tudi zgodovinska in spominska obeležja.

Vodstvo Planinske sekcije skrbi za sistematičen obisk točk ob posameznih planinskih poteh, tako da so te poti po določenem času prehojene in da udeleženci prejmejo pripadajoča priznanja ali značke. Lani je celotno Pot kurirjev in vezistov NOB Slovenije končalo 11 najbolj zavzetih sekcijskih pohodnikov od 28, kolikor jih je to pot začelo. Posamezniki iz vrst Planinske sekcije Društva upokojencev Litija izstopajo tudi z rekordi največkrat prehojene Zasavske planinske poti, Badjurove krožne poti, Poti na Janče v štirih letnih časih in Poti okoli Ljubljane. Mnogi se tudi kitijo z večkrat prehojeno Potjo spominov NOV Domžale, Kamnik in Hrastnik, pa tudi z večkratnimi pohodi po Grosupeljski, Loški, Moravški, Polhograjski in Celjski poti ter Poti borb in zmag Bohor-Gorjanci.

Lanskoletni zadnji izlet sekcijskih članov je bil v Kočevski Rog z ogledom Baze 20. Tam je bila tudi zaključna prireditev, kjer je ob dobrotah kuhinje zadonela tudi slovenska pesem, sicer redna spremljevalka na pohodih in izletih že med letom.

Litijski planinci-upokojenci se torej lahko pohvalijo s takšnimi dosežki, kakršnih se ne bi sramovalo nobeno čisto pravo planinsko društvo.

Viktor Šebela

Železarji na Kamniškem sedlu

Organizacijski odbor iz Štor je 24. julija pripravil drugi letošnji planinski pohod slovenskih železarjev. Potekal je v smeri Kamniška Bistrice-Koča na Kamniškem sedlu (1864 m) – Okrešelj (1396 m) – Logarska dolina. Udeležilo se ga je 153 železarjev (51 z Jesenic, 50 z

Raven, 36 iz Štor, 10 iz Celja in 6 iz Ljubljane).

Član organizacijskega odbora planinskih pohodov slovenskih železarjev Ravne na Koroškem **Franc Telcer** je takole opisal vzpon na Kamniško sedlo: »Kamniška Bistrica nas je pozdravila v hladnem in mračnem jutru, zato smo kar krenili na pot in se po prvih serpentinah strme poti kmalu ogreli. Skozi bukov gozd smo se povzpeli do travnikov. S pogledom smo že zaobjeli obronke Kamniškega sedla, tu in tam so se prikazale Brana in strme južne stene veličastne Planjave. Goste megle je neusmiljeno preganjal močan veter, v katerega območje smo tudi sami prišli, bolj ko smo se približevali koči na sedlu...«

Kljub neprijetnemu vremenu (jeklenice in klini so bili ledeno mrzli, zato so bile rokavice dobrodošle) so vsi pohodniki varno sestopili na Okrešelj, od tam pa mimo slapa Rinka v dolino. Organizatorji pohoda so tam zanje pripravili tudi malico.

Naslednji pohod slovenskih železarjev bo 11. septembra, ko se bodo v organizaciji jeseniških vodnikov podali na Vajnez v Karavankah.

Andreja Čibron-Kodrin

Avgust letošnjega poletja

Letošnji planinski sezoni vreme ni bilo naklonjeno. Vendar... Člani PD Ajdovščina so doživljali avgustovske dneve lepo, a tudi delavno.

Prva avgustovska nedelja je bila praznik PD Ajdovščina. Planinci so ostali zvesti svojemu Čavnu. Organizirali so 6. tradicionalni pohod. Vreme je privabilo pohodnike na Čaven iz različnih krajev, več kot 500 se jih je prijavilo. Tisti, ki so se udeležili petih pohodov, so prejeli majice, vinci pa značke in knjižice za spodbudo.

Istega dne je bil na Čavnu organiziran 3. spominski tek Danila Slokarja, planinca, ki je preminil na eni od svojih zaželenih poti. Udeleženci teka so merili moči in spretnosti. Najboljši so bili nagrajeni z lepimi nagradami.

Letošnje srečanje na Čavnu 1. avgusta je bilo še lepše, kajti zaključena so bila pomembna dela v koči. Obnovljena kuhinja je dokaz ogromnega števila ur prostovoljnega dela

Mladi planinci so markirali na Čavnu

nekaterih planincev, ki so žrtvovali prosti čas, da bi nam bilo na Čavnu lepše.

Veselje planinskega praznika na Čavnu se še ni poleglo, ko je prišlo 26 mladih planincev na tabor. Skupina je bila zelo homogena, s podobnimi cilji in interesi, prav tako tudi s podobno telesno kondicijo.

Kaj so delali? Ves teden so jih obiskovali različni strokovnjaki – planinci: z markacistom so markirali stezo na Kucelj, s plezalci so se poskusili v plezanju v Beli, s profesorico biologije so spoznavali čudovito floro Čavna, pod vodstvom likovnika so svoje vtise prenesli na papir, orientirali so se v naravi, gledali diapozitive uspešnih alpinistov in planincev. Tudi sami so opravili različne pohode, daljše in krajše, na vseh je bilo lepo.

Tabor se je prehitro iztekel, mladež se je morala vrniti v topel ajdovski kotel.

Vendar so ostali spomini.

Irena Šinkovec
PD Ajdovščina

Pohod na goro Olševo

V sklopu praznovanj občine Rogaska Slatina smo se (tudi zato, ker ljubitelji gora v tako lepem vremenu težko ostanemo v dolini) člani PD Boč Kostivnica odpravili na goro Olševo.

Po prijazni dobrodošlici vodnika smo se z avtobusom odpeljali iz ravno prebujajoče se Kostivnice. Ko smo se pripeljali do idiličnih Luč, smo si privoščili jutranjo kavico. Malo pred odhodom v Logarsko dolino je skupina kondicijsko bolj pripravljenih članov izstopila in peš nadaljevala pot proti vasi Sv. Duh. Ostali smo se peljali. Pred vhodom v Logarsko dolino nas je prevzel pogled na Oj-

strico in Planjavo, ki tako ponosno zreta na dolino. Zavili smo desno in se po panoramski cesti odpeljali do Sv. Duha. V koči smo se okrepčali in odšli po poti, ki se je vila med travniki, poraslimi z nežnimi spominčicami in kukavičjimi lučicami. Pot se je nadaljevala po smrekovem gozdu. Ko smo prispeli do prazgodovinskega najdišča Potočke Zijalke, smo si odpočili. Kakor na dlani so se pred nami razprostirale Kamniške Alpe. Kakšna lepota! Za trenutek smo se dotaknili prazgodovine, se pošalili in prešerni nadaljevali pot do vrha. Ker so v društvu odlični pevci, smo še zapeli iz vsega srca, srečni, da lahko uživamo vso lepoto naših gorá. Ko smo sestopili do Sv. Duha, smo si odpočili, nakar nas je nekaj odšlo peš, ostale pa je prijazen šofer avtobusa odpeljal v dolino. Ko smo se zopet sestali, smo posedli v avtobus in preostanek poti nadaljevali s pesmijo na ustih in radostnih src. Drži reklo, da dan preživiš, kakor si ga narediš. Mi smo si naredili krasen dan.

Esti Kozlevčar

Ob polni luni na Slavnik

Da, res je nočni pohod iz Hrpelj na Slavnik potekal ob polni luni, pa tudi v številni in prijetni družbi.

Polni pričakovani smo organizatorji »Na vasi« zrlj v obraze zbirajočih se pohodnikov. Naj priznam, da sta nas razveselila vedrost in optimizem prihajajočih, harmonikar pa je najbolj poskočne »prisilil«, da so se sproščeno zavrteli. 165 vpisanih udeležencev nočnega pohoda iz Hrpelj na Slavnik 1999 nas je prepričalo, da si ljudje želijo hoje in druženja v dobri organizaciji in pod vodstvom izkušenih planinskih vodnikov (**Zlatko Segulin, Albin Žnidarčič, Klavdija Sancin, Vojko Dobriča**).

Pohodniki so bili zelo disciplinirani in so dobro hodili, tako da se je prvi postanek pri lovskem bivaku »Pri lipi« res prilegel. Člani LD Videž so pripeljali vodo, skuhalo sto litrov čaja in nekaj kave, pripravili pecivo, pomagali pri delitvi in vse počistili.

V drugem delu poti se je kolona pohodnikov bolj raztegnila, a ne preveč. Izpred Tumove kočice na Slavniku smo razločno videli vrsto lučk, ki so se pomikale mimo »Štal« in Jegna ter se nazadnje izluščile iz

Bukev, ki raste vodoravno

grmovja na zadnjo čistino pred kočico. Razžarjenih obrazov, zadihani in srečni so pohodniki vstopali v kočico, se vpisovali v pohodno knjigo in izpolnjevali izkaznico nočnega pohoda na Slavnik, ki smo jo tokrat prvič uvedli. Sledila je jutranja malica iz nahrbtnika, gasilsko fotografiranje na vrhu Slavnik ter slovesna podelitev prvih dvajsetih bronastih značk za tretjo udeležbo (pohod 1957, 97, 98, 99) ob prisotnosti predsednika našega društva – OPD Koper **Darka Butinarja**.

Harmonika je ponovno spodbudila plesalce in pevce, da so pokazali svoje spretnosti. Poiskali smo najstarejšega pohodnika, **Janka Muho** iz Ilirske Bistrice, in najbolj oddaljenega, **Antona Gostenčnika** iz Slovenj Gradca (PD Dravograd). Okrog štirih zjutraj so se pohodniki organizirano vrnili po isti poti proti bivaku Pri lipi in dalje v Hrpelje, kjer se je v gostilni Na vasi prilegla jutranja kavica, golaž in še kaj.

Planinske pozdrave pošiljamo v Kranj, Ljubljano, Celje, na Goriško, v Slovenj Gradec vsem udeležencem našega pohoda in želimo ob letu na svidenje!

Majda Rodica

Zanimiva tura na Planjavo

Konec maja se nas je skupina osmih planincev – ljubiteljev gora odpravila na planinsko turo na Planjavo v Kamniških Alpah.

Pot smo začeli v zgodnjih jutranjih urah v Kamniški Bistrici. Odpravili smo se po poti, ki vodi na Kamniško

sedlo, vendar smo kmalu skrenili s steze, saj smo izvedeli, da obstaja nemarkirana pot, ki pelje bolj desno od markirane in pripelje na Srebno sedlo, od tam pa je še pol ure hoje do vrha Planjave. To pot poznajo tudi tisti, ki se odpravljajo na Zeleniške špice, ki pa ne sodijo med lažje ture in so zato manj obiskane.

Pot je zelo lepa, saj dolgo časa poteka po gozdu in ravno v njem smo naleteli na zelo zanimiv prizor – bukev, ki se je po našem sklepanju podrla oziroma nagnila pod težo snega še zelo mlada in je nadaljevala rasti v vodoravnem položaju nad strmim pobočjem. Deblo je raslo v vodoravni liniji, medtem ko so veje začele ubirati pot proti svetlobi navzgor, vendar se je sedaj tudi vrh obrnil proti soncu.

Na tej poti smo videli nekaj lepih tolmunov, ki jih je izdolbla voda, ki stalno teče z okoliških vrhov, saj je v tem času še dovolj snega, ki se počasi topi.

Z vrha Planjave smo imeli lep razgled na Logarsko dolino s slapom Rinko in na okoliške kraje ter na del Avstrije, medtem ko nam je razgled proti Ljubljani zakrivala megla, ki se je podila sem in tja. Pot smo nadaljevali s sestopom na Kamniško sedlo in v dolino.

Pot, ki sem jo opisala, je zelo zanimiva in jo je vredno prehoditi, vendar je ne priporočam neizkušenim planincem, saj je ponekod zelo težko prehodna in ni varovana. Ker ni nobenih markacij, se lahko hitro zaide in je težko najti nadaljevanje prave poti.

Milka Pogačnik

Župančičeva pot

Sredi letošnjega junija je bil v Beli krajini ob 50-letnici smrti pesnika **Otona Župančiča** 2. pohod po Župančičevi poti od Dragatuša do Vinice. Udeležilo se ga je od 200 do 300 pohodnikov iz celotne Slovenije in tudi iz sosednje Hrvaške. Domačini so na začetku v Dragatušu in na koncu v Vinici pripravili zanimiv kulturni program. Med pohodom je bilo mogoče marsikaj videti in podoživljati čar belokranjske zemlje, prijazni in gostoljubni domačini pa so pripravili številne uradne in neuradne okrepčilne postojanke. Nekoliko ga je lomilo le vreme in nam med hojo z neba poslalo mokro pošiljko.

Župančičeva pot je bila odprta lanskega leta kot obeležitev 120-letnice rojstva Otona Župančiča, ki je bil rojen 23. januarja 1878 v Vinici. Toda pohod je organiziran ob obletnici smrti in ne rojstva, kar je že stara značilnost Slovencev, da bolj praznujemo smrt kot rojstvo. Za Župančičevo pot skrbi poseben odbor za obeležitev Župančičevih jubilejev. Na pomoč so jim priskočili le krajevni dejavniki, radi pa bi, da bi tu sodelovali tudi črnomaljska občina in država. Oton Župančič je bil vendar vseslovenski pesnik.

Župančičevo pot začnemo pri gostišču Župančičev hram v Dragatušu. Sem so se Župančičevi preselili iz Vinice in že takrat imeli na istem mestu trgovino in gostilno. Gremo preko polj in gozdov mimo

izvira potoka Dobreč, kamor je pesnik kot otrok zelo rad zahajal. Pride mo v Pusti Gradac in se srečamo s krajinskim parkom Lahinja. Tu si lahko ogledamo Klepčev mlin in žago ter cerkev Vseh svetnikov, ki je značilen primer sakralne arhitekture v tem delu Bele krajine. Posebnost mlina je, da nikjer ne vidimo mlinskih koles, ker so skrita za leseno steno.

Po lepi belokranjski pokrajini kmalu pridemo v Veliki Nerajec, gručasto vas na vrtačastem terenu, kjer je tudi informativni center Krajinskega parka Lahinja. Nato gremo preko močvirnatih Nerajskih lugov in že smo na Belčjem vrhu, kjer je odcep do izvira Lahinja.

Po ogledu vodá ob izviru Lahinja se vrnemo v vas in nadaljujemo po daljšem, nekoliko strmjšem odseku do Hrasta nad Vinico s cerkvijo sv. Roka. Na koncu vasi gremo mimo večjega ribnika Gornjega kala, ki je zatočišče številnih kačjih pastirjev, želve sklednice in ogrožene velike zlatice. Pot se nadaljuje mimo vinogradov in zidanic, nad Perudino pa nas čaka strm vzpon na Žeželj.

Žeželj je s 334 metri najvišja točka Župančičeve poti in eden od treh belokranjskih osamelcev. Na njem stoji božjepotna cerkev Marijinega božjega imena z velikim baročnim oltarjem in Langusovimi slikami. Od cerkve se nato spustimo ob kapelica h križevega pota in skozi vasico Golek ter kmalu pridemo v Vinico,

kjer med drugimi stoji rojstna hiša Otona Župančiča.

Župančičeva pot sicer ni markirana s planinsko Knafeljčovo markacijo, vendar je na vseh razpotjih dobro označena in se ni bati, da bi zašli. Lahke hoje je za približno štiri ure, s številnimi ogledi in postankih pri okrepčevalnicah in v zidanicah pa tudi več. Pot nima izkaznic in ne kontrolnih točk, zato je nekateri nikoli ne končajo. Pa tudi vino iz belokranjskih sodov je omamno, in to bolj kot bele breze, ki sem jih ob poti kar nekoliko pogrešal.

Franci Erzlin

Spomin na Jakoba Aljaža živi

Dovški župnik **Jakob Aljaž** (1845–1927), neutrudni borec za slovenski značaj slovenskih gora, je dal na lastne stroške na vrhu naše najvišje gore, Triglavu, postaviti stolp. Slovensna otvoritev stolpa, ki se imenuje po njem, je bila 7. avgusta 1895.

Naključje je hotelo, da je tudi Planinsko društvo Slovenj Gradec v sklopu akcij ob letošnji 80-letnici delovanja organiziralo izlet čez Triglav dne 7. in 8. avgusta letos: iz Vrat po hladu in soncu na Kredarico, po postanku in v megli čez vrh na Dolič. Tako smo tudi mi, kar 48 po številu, delno prisostvovali letošnji slovesnosti na očaku. Sicer smo zamudili dopoldansko mašo na vrhu, a na poti Kredarica–Triglav srečali večje število ljudi, na vrhu pa videli lepo okrašen stolp in najvišjo trgovino v državi. Zaradi nevarnosti nenadne nevihte pa smo se na vrhu brez razgleda zadržali le kakšno minuto, za nekaj žigov in fotografij v spomin. Sestop v dolino je potekal v dveh smereh: Mala Zelnarica–Kopica–Tičarica–Ovčarija–Dedno polje–Planina pri jezeru–Stara Fužina in Prehodavci–Koča pri Triglavskih jezerih–Korčarica–Savica.

Naš izlet na Triglav, ki je trajal 42 ur, je bil poučen in prijeten. Približno polovica udeležencev se je prvič povzpela na vrh. Izlet je dobro in prizadevno vodil **Rajko Večko**. Pomagalo mu je še pet planinskih vodnikov, med njimi **Daniilo Goljat**, **Jože Senica** in **Ivan Hartman**.

Triglav, gora in simbol, v poletnem času privablja številne obiskovalce

Pohodniška zdravilnica pred Drakuličovo zidnico ob Župančičevi poti, zadaj je božjepotni Žeželj nad Vinico.

Foto Franci Erzlin

z vseh koncev sveta. Temu se ni čuditi, saj je bil prvi opisani vzpon nanj opravljen že 25. avgusta 1778. »Štiri srčne može« je vodil rudar **Luka Korošec**. Od 200-letnice prvega vzpona leta 1978 nanje opozarja tudi spomenik v bližini Bohinjskega jezera. Časi so se spremenili, danes na očaka iz dolin vodi 10 dobro označenih in opremljenih poti, mogoče se je ustavit v kateri od 16 koč, odprtih za javnost. Za posodobitev štirih od njih je v prejšnjem desetletju poskrbel **Gregor Klančnik**, predsednik PD Ljubljana-Matica, tudi rojak z Dovjega, Aljažev učenc. In Aljaž danes? Čeprav se vsi njegovi velikopotezni čarti iz konca 19. in začetka 20. stoletja še niso uresničili (kot npr. zobata železnica na Mali Triglav, grand hotel v Vratih...), je nesporno, da je v svojem času veliko postoril za svoj narod. Zato je prav, da danes nanj spominjajo Aljažev dom v Vratih, Aljažev kot v Triglavskem domu na Kredarici, nova kapelica, Aljaževi dnevi v Dovjem-Mojstrani (tudi po zaslugi njegovega naslednika **Urbanije**). Po novem ima tudi občina Kranjska Gora svoj praznik 7. avgusta v spomin na Aljažev stolp, najvišji objekt v državi RS. Številne Aljaževe domoljubne pesmi so ponarodele.

Miroslav Žolnir

Zaključni tečaj za vodnike PZS kategorije A

Tečaj za vodnike PZS za pridobitev kategorije A – vodenje po lahkih poteh – je bil v organizaciji MDO Ljubljana. To je osnovni tečaj, kjer predelajo celotno snov, ki naj bi jo vodnik obvladal. Pogoj za udeležbo na tečaju je starost najmanj 18 let, članstvo v PZS, primerno zdravstveno stanje in določene planinske izkušnje, kar pomeni, da je bodoči tečajnik v zadnjih petih letih opravil 10 tur po lahkih poteh in 10 tur po zahtevnih ali zelo zahtevnih poteh. Tako je že sam kandidat s hojo pridobil dovolj planinskih izkušenj in naj bi bil sposoben sam ali v družbi prijateljev za eno stopnjo več, kot bo kasneje vodil kot vodnik A kategorije. Ta kategorija je osnova za višji kategoriji B – vodenje po

zahtevnih in zelo zahtevnih poteh – in D – vodenje lažjih snežnih tur.

V roku je bilo prijavljeno malo, kasneje pa se je število povečalo na 32. Na preizkusni turi je vodstvo moralo enega kandidata odsloviti zaradi neizpolnjevanja osnovnih pogojev. Zaradi zdravstvenih razlogov so kasneje odstopili še štirje kandidati. Tako je tečaj uspešno končalo 27 tečajnikov. Kandidati so prišli iz 13 PD, in sicer iz MDO Ljubljane, Gorenjska, Kamniško-bistriški, Primorsko-notranjski, Podravska, Posočja in Notranjski. Nekaj kandidatov je bilo samoplačnikov. Tečaj je po sklepu upravnega odbora MDO Ljubljana vodila **Marinka Koželj Stepic**, inštruktor planinske vzgoje. Tehnični vodja je bil **Drago Metljak**, alpinistični inštruktor. Kot predavatelji so sodelovali **Damjan Gantar**, **Silvester Jošt**, **Marinka Koželj Stepic**, **Metod Koželj**, **Drago Metljak**, **dr. Anda Perdan**, **Bojan Pollak** in **Franček Vogelnik**. Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali **Janez Ažman**, **Darko Bernik**, **Marko Bokan**, **Dragica Gartner**, **Vlado Habjan**, **Darja Jenko**, **Lojze Jerman**, **Silvester Jošt**, **Marko Jurič**, **Marinka Koželj Stepic**, **Marjan Kregar**, **Drago Metljak**, **dr. Anda Perdan**, **Bojan Pollak** in **Davorin Žagar**. Število inštruktorjev praktičnega dela je navidezno veliko, a praktično delo poteka iz več tem po manjših skupinah. Delegat OPLV je bil **Silvester Jošt** iz MDO Savinjski.

Tečaj se je pričel 9. 1. 1999 s preizkusno turo na Nanos in se končal 20. 6. 1999 z izpitno turo na Storžič. Potekal je ob petih polnih koncih tedna, od petka popoldne do nedelje popoldne v planinskih postojankah v Vrsnem, na Loki pod Raduho, na Golteh in v Češki koči. Skupaj je tečaj trajal 12 dni, tečajniki pa so se seznanili tudi z manj znanimi predeli naše domovine. Teoretični pisni del preverjanja znanja je bil razdeljen v tri dele, vse teme so bile pripravljene v obliki testov. Tečajniki so izdelali tudi nalogo iz orientacije ter izpitno nalogo. Oboje je sestavni del izpita. Izpitna tura je potekala od Doma pod Storžičem po poti skozi Žrelo in na vrh Storžiča in nato preko

Škarjevega roba nazaj v Dom pod Storžičem. Tečajniki so bili razdeljeni v skupine po 5 ali 4, v vsaki pa je bil inštruktor. Vsak tečajnik je vodil dva segmenta, zahtevnejšega in lažjega, ter spotoma reševal različne nevarnosti in zagate, ki jih je odigral inštruktor.

Novi vodniki PZS oziroma pripravniki za kategorijo A so **Tomaž Barbič** in **Igor Kleč** – PD Nova Gorica, **Rudi Bergelj**, **Drago Kajdiž**, **Boris Madon**, **Dušan Rajgelj** in **Bojan Završnik** – PD Žirovnica, **Nataša Bobnar**, **Andreja Kuralt**, **Vili Luštrek**, **Miro Plešec**, **Darinka Verovšek** in **Jana Žvabi** – PD Medvode, **Stanislava Boljat** – PD Tolmin, **Vojko Dobrila** in **Matjaž Gams** – OPD Koper, **Marko Goršič** in **Matej Goršič** – PD Podpeč-Preserje, **Jože Kinkopf** – PD Dolga pot, **Martin Križman** – PD Grosuplje, **Iztok Kužel** – PD Škofja Loka, **Saša Lindič** in **Franc Obreza** – PD Kamnik, **Irena Štirn** – PD Logatec, **Anka Verdnik** – PD TAM Maribor, **Franc Zarnik** in **Irena Zarnik** – PD Komenda.

Marinka Koželj Stepic

Novi zasavski vodniki

Tečaj za vodnike PZS za pridobitev kategorije A – vodenje po lahkih poteh je potekal v organizaciji OPLV MDO Zasavje. V roku se je prijaviло 37 kandidatov. Zaradi različnih osebnih vzrokov je 10 kandidatov opustilo nadaljnje izobraževanje. Tako je 27 tečajnikov iz 11 planinskih društev uspešno končalo tečaj.

Tečaj je po sklepu MDO Zasavje vodila **Dragi Baloh**, inštruktor planinske vzgoje. Tehnični vodja je bil **Franc Gričar**, inštruktor planinske vzgoje. Kot predavatelji so sodelovali **Franc Gričar**, **Dragi Baloh**, **Božo Jordan**, **Vinko Šeško**, **Bojan Pollak**, **Damjana Kastelic**, **Lili Jazbec**, **Nataša Erjavec** in **dr. Matic Kališnik**.

Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali **Dragi Baloh**, **Franc Gričar**, **Jože Radej**, **Božo Jordan**, **Bojan Pollak**, **Jože Bobovnik**, **dr. Matic Kališnik**, **Katja Godec**, **Lojze Jerman**, **Milan Jazbec**, **Ivan Ciga-**

Udeleženci planinskega tabora v Završnici na vrhu Vajneža (2104 m)

le, **Stanko Mihev** in **Klemen Medja**.

Pripravniki za vodnika PZS kategorije A so postali **Andrej Semprižnik**, **Boštjan Semprižnik** – PD Vranksko, **Roman Novak**, **Boštjan Ravnik** – PD Vrhnika, **Rok Verdel**, **Marija Holešek**, **Egon Holešek** – PD Trbovlje, **Igor Likar**, **Aleš Voh**, **Miran Korez** – PD »Vrelec« Rogaška Slatina, **Andrej Justinek** – PD Viharnik, **Marjan Karločec**, **Zvone Koželjnik** – PD Velenje, **Metod Keber**, **Veronika Viltušnik** – PD Prevalje, **Jožef Breclj** – PD Vinska Gora, **Milan Radojčič**, **Robert Štokar**, **Matjaž Bohinc**, **Aleksander Bohinc**, **Franci Škarč** – PD Videm-Krško, **Marjan Karlovčec** – PD Moravče, **Jože Lekše**, **Alojz Rupar**, **Matevž Šunta**, **Vinko Govekar**, **Alojz Florjančič** – PD Lisca-Sevnica.

Vsem inštruktorjem in predavateljem se zahvaljujem za dobro sodelovanje na tečaju, novim pripravnikom pa čestitke za uspešno opravljen izpit z željo, da pridobljeno znanje čim bolj uporabijo v praksi.

Dragi Baloh

Mladi vipavski planinci taborili v Završnici

Letošnjega, že 18. planinskega tabora v Završnici, ki je bil od 25. 7. do 1. 8., se je udeležilo 28 osnovnošolcev in 30 srednješolcev skupaj s planinskimi vodniki, mentorji in tehničnim osebjem.

Vipavski planinci smo imeli prvič planinski tabor v Karavankah, zato

smo si za izlete izbrali zanimive vrhove in znamenitosti okolice Završnice. Prvi dan tabora smo imeli ogrevalno turo na Struško (1944 m). Od doma Pristava na Javorniškem rovtu smo se podali do zanimive planine Belska in naprej do vrha Struške ter nazaj po soteski Medji dol v dolino. Drugi dan smo iz tabora odšli do Valvasorjevega doma pod Stolom in se vzpenjali do vrha Stola, ena skupina pa je naskočila manj znani vrh Vajneža (2104 m). Med tednom je bilo en dan slabo vreme in smo to izkoristili za izobraževanje: planinski vodniki so nam prikazali različne načine varovanja z vrhjo, spregovorili smo o opremljenosti v gorah in o njeni pravilni uporabi, nevarnostih v gorah itd. Po vsakem slabem vremenu pride lepo in sončno vreme in to smo doživeli z izletom na Zelenico in naprej do Begunjsčice in Roblekovskega doma ter nazaj v tabor. Druga skupina je zavzela vrh Vrtačo (2180 m) nad Zelenico in Srednji vrh (1797 m). Ogledali smo si tudi arheološko najdišče Ajdna nad Žirovnico. Prosti čas smo si zapolnili z različnimi športnimi igrami: priredili smo turnir v odbojki in šahu.

Posebna komisija si je ogledovala čistočo in urejenost šotorov, najboljše urejeni šotori so ob koncu tabora prejeli pohvale. Zadnji dan je bilo treba novepečene planince krstiti in jih tako pripraviti na varno in zdravo hojo v planine. Ob tabornem ognju smo izpeljali planinsko tombolo z bogatimi nagradami ter se zahvalili vsem, ki so prispevali k temu, da je letošnji planinski tabor vsestransko tako lepo uspel.

V prihodnjem letu se spet srečamo in preživimo lep in zanimiv planinski teden v gorah.

Leon Kodre

Slavje v Benediktu

Nedelja, 4. julija, je bil dan, ki sem ga zelo težko pričakovala. Z velikim veseljem sem se odzvala vabilu in obiskala rojstni kraj svojega dedka **Frana Kocbeka**.

Na domačiji, kjer se je rodil, je bila pred enaindvajsetimi leti odkrita plošča v njegov spomin. Tokrat so vaščani Benedikta prišli peš do te Kocbekove domačije v Ločkem vrhu, kjer so domačini pripravili program in družabno srečanje.

Na kraju, kjer je stala Kocbekova rojstna hiša, je sedaj sodobna stanovanjska hiša z zelo lepo urejeno okolico z mnogo cvetja. Pred njo stoji pano s ploščo iz leta 1978 z napisom: *V tej hiši se je rodil Fan Kocbek, pionir slovenskega planinstva*. Poleg plošče je obeležje takratnega srečanja. Zbralo se je 86 pohodnikov. Članica občinskega sveta iz Benedikta je imela pozdravni govor. Ob tej slovesnosti sem izročila županu občine Benedikt **Milanu Gumzarju** zbrano gradivo o življenju in delu Frana Kocbeka, ki sem ga iskala in zbirala vrsto let.

Od domačije se je vila dolga kolona pohodnikov nazaj v središče Benedikta. Pot je bila dolga 10 kilometrov. Udeležencem pohoda gre vsa pohvala za njihov trud, saj je bil to eden od najbolj vročih dni tega poletja. Po vrnitvi s pohoda smo se zbrali v gostilni »Pri petelinu«. Tu sem se srečala s najstarejšo udeleženko pohoda, z 84-letno gospo. Kar verjeti ne morem, da se je udeležila vseh prireditvev ob občinskem slavju. V spomin ji je župan poklonil lepo darilo.

Veselila sem se s krajani Benedikta, ki zelo složno živijo s krajem.

Te slovesnosti se je udeležila tudi profesorica **Angelca Letojne**, ki je lansko leto pisala diplomsko nalogo o botaničnem in didaktičnem delovanju Frana Kocbeka pri mentorju **prof. dr. Tonetu Wreberju**.

V spominu mi je ostal nepozaben dan, ki sem ga preživela v Slovenskih gorah.

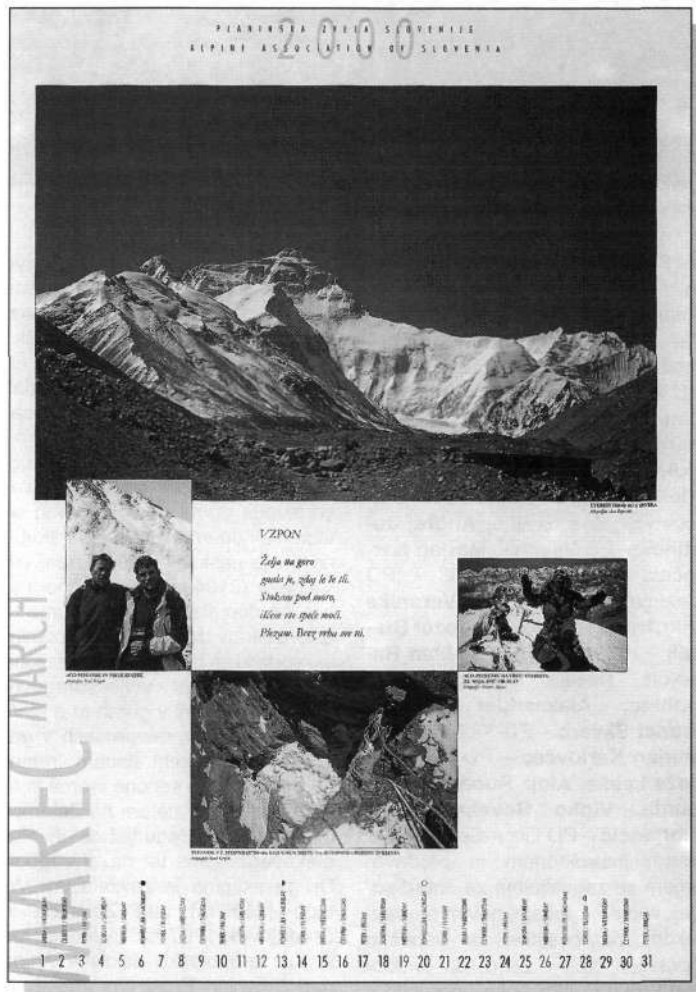
Pavia Karče 415

Izdali smo reprezentančni stenski koledar 40 × 60 cm z napisom

SLOVENSKI ALPINIZEM 2000

Slikovni del koledarja predstavlja nekaj zanimivejših območij, kjer so zadnja leta slovenski alpinisti opravili uspešne vzpone ali pa so se odvijale pomembne dejavnosti širšega pomena. Tako so po koledarskih listih predstavljena tale področja:

- **JANUAR** in **FEBRUAR**: Odprava treh vrhov v zahodnem Nepalju, preplezani prvenstveni smeri na Api in Nampo ter osvojen še nedoseženi Bobaje.
- **MAREC**: Na Everest je bil opravljen prvi slovenski vzpon s severa in sploh prvi slovenski vzpon brez kisika.
- **APRIL**: Mednarodnega tabora UIAA za perspektivne himalajce v Sečuanu so se prvič udeležili tudi slovenski alpinisti. Trojica je preplezala tri nove vrhove in tri prvenstvene smeri. Bili so najuspešnejša naveza tabora.
- **MAJ**: Slovenski inštruktorji so uspešno vodili tečaj za nepalske gorske vodnike v Manangu na območju Anapurne.
- **JUNIJ**: Trojica Slovencev je dosegla najvišji vrh Antarktike ter prišla na več še nepreplezanih nižjih vrhov.
- **JULIJ**: Severozahodna stena Ama Dablama je bila ocenjena za najboljšo alpinistično dejanje leta in zanjo je bil podeljen »zlati cepin«, najvišje mednarodno priznanje v alpinizmu.
- **AVGUST**: Prvič je Slovencem uspelo doseči Severni tečaj, in to peš in na smučeh.
- **SEPTEMBER**: Prvič je bila preplezana težka in nevarna zahodna stena Nuptseja. Izjemen uspeh je zasenčila nesreča enega od alpinistov.
- **OKTOBER**: El Capitan: posnetki tega meseca so iz več kot dvotedenskega solističnega vzpona najboljšega slovenskega alpinista.
- **NOVEMBER**: Daulagiri je bil prizorišče uspešne »kadrovske« odprave s sedmi člani na vrhu.
- **DECEMBER**: V območju Šiša Pangme je slovenskemu članu nizozemske odprave uspelo preplezati dve prvenstvene smeri na dva sedemtisočaka.
- **NASLOVNA STRAN**: Pogled na Kangčendzengo z juga. Tretja najvišja gora sveta predstavlja s še nepreplezano južno in vzhodno steno ter z vmesnim jugovzhodnim grebenom največje še neobdelano območje med vsemi osemtisočaki in je torej izjemno vabljiv in izzivalen cilj za prelomnico tisočletij.

Vsaka stran ima tudi verz iz knjige Iztoka Tomazina.

Na hrbtni strani je pregled slovenskih dosežkov v tujih gorah 1996 - 1998 ter pregled slovenskih himalajskih dosežkov v angleščini 1995 - 1998.

Ker je izkupiček namenjen alpinizmu, vabimo k nakupu oziroma posredovanju prodaje. **Cena je 1.500,00 SIT** za izvod.

V koledarju so tudi portreti najuspešnejših alpinistov:

Matic Jošt, Dušan Debelak, Aco Pepevnik, Pavle Kozjek, Matej Brajnik, Andrej Markovič, Viki Grošelj, Stane Klemenc, Rafko Vodišek, Tomaž Humar, Miha Marenče, Janko Meglič, Grega Lačen, Tadej Golob, Peter Mežnar, Tomaž Jakofčič, Marko Prezelj.

Informacije in naročila:

Franjo ZUPANČIČ, tel.: 061/134 30 22, 134 30 23, fax: 061/ 132 21 40.

beti

BETI priznana proizvajalka tekstilnih izdelkov z več kot 40 let zaupanja vredno tradicijo, vam je pripravila spodnje perilo **BETI THERM**, ki ima naslednje lastnosti:

- zadržuje telesno temperaturo in varuje pred mrazom,
- je antibakterijsko,
- ima mehak otip in se prilagaja telesu,
- je prijetno in udobno za nošenje,
- je pralno obstojno (preprosto vzdrževanje),
- se hitro suši,
- **OHRANJA ZDRAVJE.**

BETI THERM, perilo z že preizkušenimi lastnostmi, **priporočamo pri delu na polju, v gozdu, vinogradu** in tudi pri vsakdanjem nošenju. Zlasti nepogrešljive so spodnje majice in pulji v beli, marelični, temno zeleni in temno modri barvi.

POIZKUSITE, ZADOVOLJNI BOSTE!

Perilo **BETI THERM** pošiljamo po povzetju. **Cene so od 2.695 SIT naprej za majico s kratkimi rokavi, pa od 4.262 SIT naprej za puli z dolgimi rokavi.**

Beti therm polipropilensko pletivo zadržuje telesno temperaturo in prenaša vlago navzven.

Beti therm 100% bombaž pospeši prenos vlage.

BETI MODNA OBLAČILA d.o.o.

Tovarniška 2

8330 Metlika

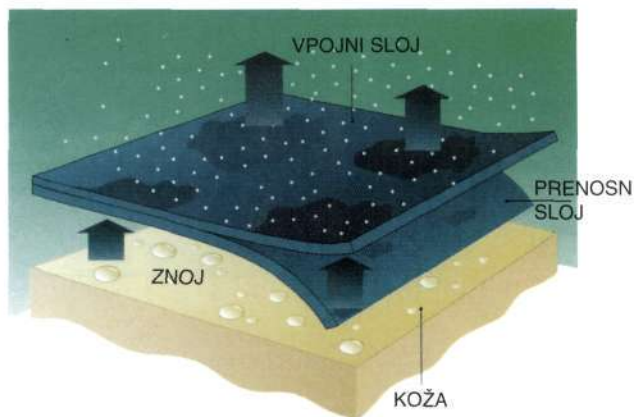
Prodajna služba:

tel.: 068/638-175, 638-144

fax: 068/638-190

Industrijska prodajalna:

tel.: 068/638-170

BETI THERM®

VSE ZA POHODNIŠTVO PROSTO PLEZANJE ALPINIZEM

GOSPOSVETSKA 3, 1000 LJUBLJANA, TELEFON: 061 1257 126